

Pellervo: Seura 0.2.5

HANNES GEBHARD

**MAATALOUEMME
NYKYISTÄ
KANNATTAVAMMAKSI**

PELLERVO
ARKISTO

HELSINKI 1926
KUSTANNUSOSAYHTIÖ SANAN VAPAAUS

ESIPUHE.

Tämän kirjan alkurunkona ovat ne kaksi esitelmää, mitkä tekijä piti viime huhtikuussa osuustoimintapäivillä Helsingissä. Toinen niistä, meidän pankkiemme viimeaikaista toimintaa esittävä, on tähän otettu sellaisena kuin se pidettiin, muodostaen I:n luvun ensi osan. Tämän luvun 2:n ja 3:mas osa ovat uutta. Toisessa esitelmässä kosketellut asiat on tätä kirjaa varten käsitelty siinä määrin laajemmin, että esitys käsittää nyt kirjan II:n ja III:n luvun. IV:s luku on taas kokonaan uutta. Täten kirjani nyt muodostaa kokonaisuuden, jossa esiintuon, mitä olen viime aikoina ulkomaalaisesta kirjallisuudesta ja täällä tekemistäni havainnoista oppinut sekä mitä olen kokenut ja saavuttanut omalla tilallani, jota mahdollisuuksien mukaan hoidetaan tanskalaiseen malliin. Tarkoitukseni on ollut osoittaa, mitä tarvitaan, jotta Suomen maatalous, joka viime aikoina yleensä on tuottanut tappiota, voidaan saada kannattavaksi ja sen kautta maalaisväestömme taloudellisesti ja siiveellisesti itsenäiseksi.

Kirjaa on jo ennen sen valmistumista kohdannut tässä maassa ennenkuulumaton vastustus. Yksityspankkien ja niiden kannattajain taholta nostettiin tavaton myrsky edellämäinnittua, kirjan I:n luvun ensi osassa olevaa esitelmää vastaan. Esitelmää lähemmin tuntematta sen sisällys esitettiin nurinkurisesti ja sen tekijää halvennettiin, samalla kuin rikollistakin pankkimiestoimintaa tavallaan villaisella painettiin. Tämänkö myrskyn pelästyttäminä vai mistä syystä: neljä maamme tunnetuinta kustannusliukettä kieltäytyi tätä kirjaa kustantamasta. Pellerwo-Seuran johdon taholta taas on ilmoitettu, että Seura kyllä voisi kirjan kustantaa, mutta, katsoen siihen taloudelliseen riippuvaisuuteen, missä Seura on Valioon nähden, ainoastaan sillä ehdolla, että II:n luvun ensi osa, joka käsittelee Valion viimeaikaista toimintaa, jätettäisiin pois.

Tällainen eri tahoilta tuleva vapaan sanan sorto rahavallan puolelta, mikä tähän saakka ei liene meillä vielä ennen

esiintynyt näin selvänä, sai eräät ystäväni ja tuttavani perustamaan uuden kustannusliikkeen, jonka avulla kirja nyt kuitenkin pääsee ihmisten ilmoille.

Mutta rahanvalta on mennyt pitemmällekin. Kun uusi kustannusliike varovaisuussyistä tarjosi kirjan maataloudellisille järjestöille ennakolta tilattavaksi ja tahtoi senvuoksi tehdä kirjan ilmestymisen julkisuudessa ennakolta tunnetuksi, on sanomalehdistö siihen hyväntahtoisesti uutisten muodossa myötävaikuttanut. Mutta „Pellervo“-lehteen ei kustantaja ole saanut edes rahalla maksettavaa ilmoitusta kirjan tulosta, sillä Valion johto oli sen jyrkästi kieltänyt. Tähän on „Pellervo“-lehden toimitus alistunut syyistä, että Valio, samaten kuin eräät muutkin keskusliikkeet, tukee Pellervo-Seuran toimintaa vuotuisella kannatusmaksulla.

Tämä esimerkki, joka ei ole ainoa laatuaan, vaikka kyllä ensimmäinen, mikä tulee julkisuudessa tunnetuksi, osoittaa ensiksikin, että osuustoimintaliikkeitten rahanvalta voi olla yhtäläinen kuin yksityisliikkeittenkin, sekä toiseksi, että kun Pellervo-Seura v. 1917 eräistä syistä täytyi rakentaa uudelleen, niin tapahtui se olojen pakosta sinä kohden virheellisesti, että Seuran talous oli järjestettävä pääasiallisesti keskusliikkeistä riippuvaksi. Sillä sen kautta Seurasta ja sen lehdistä on tullut keskusliikkeitten nöyriä palvelijoita, sen sijaan että ne olivat varemmin olleet vapaita, johtavassa asemassa olevia maalaisväestön äänenkannattajia ja sen edistymispyrkimysten ohjaajia.

Tällaiset vastustukset eivät ole voineet estää minua saatamasta tätä kirjaa julkisuuteen silläkin uhalla, että se tulee aiheuttamaan uusia ryöppyjä. Tunnen näet suorastaan sisällistä pakotusta siihen, koska olen varma siitä, että voin tällä kirjalla osaltani helpottaa maalaisväestön kovaa kamppailua toimeentulonsa puolesta. Sitäpaitsi toivon, että tämä kirja ja sitä kohdannut vastustus tulevat avaamaan niitten silmät, joita raha ei sokaise, näkemään, mihin ollaan luisumassa, ja nostamaan heidät taisteluun puhtaampien liiketapojen puolesta.

Lopuksi lausun hartaimmat kiitokseni kaikille niille eri ammattimiehille, jotka ovat minua avustaneet.

Lopen Koivuniemellä elokuussa 1926.

H a n n e s G e b h a r d .

JOHDANTO.

Maataloutemme nykyinen huono kannattavuus. — Onko mahdollisuuksia maataloustuotantokustannusten alentamiseen? — Tuotantokustannuksista korkea korkokanta maatalouspulaa pahimmin kärjistämässä.

Suomen maatalous sai nauttia sodan aikana ja heti sen jälkeen muutamia lihavia vuosia, joina suuri osa maanviljelijöistämme vapautui veloistaan ja toiset heistä keräsivät melkoisia rahasäästöjäkin. Tätä lyhyttä aikakautta on seurannut taas alhaisempien hintojen ja katovuosien aika, jona suuri osa maanviljelijöistämme on jälleen vajonnut vuosi vuodelta kasvavan velkataakan alle. Se johtuu osittain suuresta pääomanpuutteesta ja sen aiheuttamasta korkeasta korkokannasta, osittain myöskin siitä, että maanviljelijät saavat tuotteillaan yleensä nykyisiin tuotantokustannuksiinsa nähden liian alhaisia hintoja. Toiselta puolen on tosin puutavaraliikenteemme sekä paperi- ja selluloosateollisuutemme tänä aikana kasvanut, tuottaen sille osalle maanomistajiamme, jolla on ollut metsiä myytävänä, huomattavia tuloja. Nämä ynnä ne maanviljelijät, joilla on ollut talletuksia rahalaitoksissa, ovat olleet siinä onnellisessa asemassa, että he eivät ole tunteneet näinäkään aikoina suurempia vaikeuksia siitä huolimatta, että heidänkään maatalous ei ole kannattanut. Mutta suurimmalle osalle maanviljelijöitämme, nimitäin Itä- ja Pohjois-Suomen pikkutilallisille sekä Länsi- ja Etelä-Suomessa itsenäistyneille torppareille, siis niille, joilla ei ole ollut sanottavia metsiä myytävänä eikä rahasäästöjä, vaan velkoja, ovat viime vuodet todella muodostuneet ankaraksi pulakaudeksi.

Yhdeksi tärkeäksi syyksi näihin vaikeuksiin on arveltu myöskin sitä, että suuri osa nykyisistä maanomistajista olisi maksanut tilastaan nykyoloihin nähden liian korkeita hintoja. Se, joka lähemmin tuntee maalaisolojamme, tietää kuitenkin, että tästä syystä pulaan joutuneitten luku itse asiassa on suhteellisen pieni.

Maataloutemme yleinen huono kannattavuus ja varsinkin pääoman ja työpalkkojen kalleus ovat vaikuttaneet m. m. sen, että monet maanviljelijät, jotka mielellään haluaisivat lisätä tilansa tuotantoa, pidättäytyvät siitä. Siten jäävät uudismaan otto, salaojitus, paremmat karjasuojat ja lantalat tekemättä sekä paremmat siitoseläimet hankkimatta, mikä tietää sitä, että pääelinkeinomme ei edisty niinkuin se muutoin voisi. Se, joka pystyy tätä ajattelemaan, älyää, että meillä tässä on vaikea ei ainoastaan maatalouttamme, vaan koko kansantalouttamme painava heikkous, joka ei suinkaan ole tilapäinen ja itsestään ohimenevä, kuten esimerkiksi katovuosi, jonka tavallisesti vain osalle maatumme aiheuttamia vaurioita kaikki ovat valmiit torjumaan, vaan joka on vuosi vuodelta jatkuva, yli koko maan ulottuva ja senvuoksi sitä tuhoisampi ilmiö.

Voidaanko tästä maataloutemme heikkoudesta ollenkaan pääsyä löytää? Ja jos voidaan, niin millainen se pääsy on?

Tavallisesti etsitään pääsyä taloudellisista vaikeuksista tutkimalla, missä määrin voitaisiin joko tuotantokustannuksia vähentää taikka tuotteiden hintoja parantaa. Ja jos ei nähdä mitään mahdollisuuksia kumpaankaan suuntaan, niin tullaan neuvottomiksi ja vaivutaan epätoivoon. Miten siis tässä?

Voidaanko mitään tehdä *maataloustuotteittemme hintojen korottamiseksi*? Siihen vastaamisen jätän tuonnetuksi.

Voidaanko mitään tehdä maataloutemme *tuotantovälineitten hintojen alentamiseksi*? Mitä ensiksikin tulee maataloustarvikkeitten hintoihin, ovat ne onneksi useasta tavaresta, kuten apulannoista ja väkirehuista, viime vuosina alentuneet siinä määrin, ettei ole valittamisen syytä. Maataloustyöväen palkat ovat edelleenkin jonkun verran korkeammat kuin ennen sotaa, mutta niiden alentamiseen maan-

viljelijät eivät voi mitään, sillä ne riippuvat yleisestä tilanteesta työmarkkinoilla. Ja kokemus osoittanee, että kolmen markan räätäli tekee kuuden markan vahingon. Suurimmat menojen korotukset, verrattuina aikaan ennen sotaa, ovat maanviljelijät saaneet veroihin ja pääomankorkoihin. Verojen huojennuksesta ei ole kuitenkaan minkäänlaisia toiveita. Entä sitten nykyisen korkokannan alentaminen, eikö sekään ole mahdollinen? Siihen vastaaminen on vaatinut erityisen tutkimuksen, jonka tulokset esitetään tätä seuraavassa I:ssä Luvussa.

ENSIMMÄINEN LUKU.

LUOTTO-OLOT JA ELINKEINOELÄMÄ MEILLÄ JA SKANDINAVIAN MAISSA.

I. Yksityispankkiemme viimeaikainen toiminta.¹⁾

Nykyinen luonnottoman korkea korkokanta on jo sinään meillä *kansallisomettomuus*, joka ei paina ainoastaan maatalouttamme, vaan myöskin kauppaamme ja teollisuuttamme, sanalla sanoen, talouselämäämme kokonaisuudessaan. Me elämme nyt sellaista aikaa, jolloin maatalous, teollisuus, kalastus y. m. tuotantoa harjoittava liike on niin kovassa pulassa, että sen on vaikea edistyä, jopa osa siitä kamppailee olemassaolostaan, osa sortuukin, mutta jolloin pankkiliike ja pankkeihin pantujen pääomien omistajat hyötyvät enemmän kuin koskaan ennen. Senvuoksi on mielestäni ollut syytä ottaa yksityispankkien nykyinen toiminta elinkeinoelämän ja eritoten maatalouden kannalta katsoen tarkastettavaksi.

Kysymyksen valaisemiseksi olen laatinut muutamia tilastollisia taulukoita, jotka pyydän tässä asian valaisemiseksi esittää.

Ensimmäisessä taulukossa (siv. 12) esitetään korkokanta sellaisena kuin se oli Suomessa ja muissa pohjoismaissa viime vuoden lopulla.

Katselkaamme, mitä se meille opettaa.

¹⁾ Tämä osa julaistaan sellaisena kuin se käsikirjoituksesta miltei sanasta sanaan lukien esitettiin Helsingissä osuustoimintapäivillä 12. 4. 1926. Siihen annetaan lisävalaistusta seuraavassa osassa.

Ensimmäinen silmään pistävä selvitys, minkä taulukko antaa, on se paljon epäedullisempi asema, mikä elinkeinoelämällä yleensä on meidän maassamme, verrattuna Skandinaviaan, koska meillä elinkeinonharjoittajain on ollut maksettava yleensä lainoistaan 3—7, jopa joskus 10 %:kin enemmän korkoa kuin siellä.

Tämä lainapääomien kalleus meillä verrattuna Skandinavian maihin on johtunut, kuten tunnettua, pääasiallisesti siitä, että meille tuli sodan jälkeen raha-arvomme äkillisestä alenemisesta johtuvien seurauksien vuoksi kova *pääomien puute*, niinkuin on käynyt monessa muussakin maassa, esim. Saksassa, Unkarissa ja Puolassa, missä myöskin yhä edelleen on korkea korkokanta, jotavastoin Skandinavian maat ovat suurelta osalta siitä onnettomuudesta säästyneet.¹⁾ Pääomien suuri puute meillä on ollut kovana rasituksena koko elinkeinoelämällemme, mutta varsinkin se on käynyt maanviljelyksellemme onnettomaksi, tehden monen talouden kestämättömäksi. Syynä siihen, että pula kävi maanviljelijöille ankarammaksi, on ollut se, että maaseudun talletukset ovat suurelta osalta yksityispankkien, säästöpankkien ja osuuskauppojen säästökassojen kautta joutuneet kauppa ja teollisuutta palvelemaan. Tämän maanviljelyksellemme onnettoman tilanteen on Keskuslainarahaston hallintoneuvosto ja johtokunta pitkin aikaa vuosi vuodelta, väliin melkeinpä kuukausi kuukaudelta, eri muodoissa esittänyt valtiomahdeillemme, kuten sen vuosikertomukset osoittavat; samaten ovat osuuskassojen edustajakokoukset ja Keskuslainarahaston yhtiökokoukset tehneet useamman kerran.

Nämä Keskuslainarahaston ponnistukset eivät ole saaneet suurtakaan kannatusta muitten maataloudellisten järjestöjen

¹⁾ *Virallinen vekselien diskontokorko* oli v:n 1925 päättyessä seuraava:

Zürich 3 1/2	Budapest 7	Berlini 9
New York 3 1/2	Kovno 7	Danzig 9
Lontoo 4	Prag 7	Wien 9
Tukholma 4 1/2	Riika 7	Ateena 10
Oslo 5	Rooma 7	Moskova 10
Köpenhamina	... 5 1/2	Helsinki 7 1/2	Sofia 10
Paris 6	Rääveli 8	Warsova 12

puolelta. Asia ei ole ollut sodan jälkeen käsiteltävänä Maatalousseurojen Keskusliiton edustajakokouksissa ollenkaan; Maataloustuottajain Keskusliitto ei ole myöskään toiminut tässä asiassa lainkaan; ainoastaan Pienviljelijäin Keskusliitto teki asiasta anomuksen v. 1924. Ja kuitenkin on tämä pääomahätä ollut meidän maataloudellemme sellainen, että se on, kuten sanottu, ollut suurena esteenä maatalouden edistämisyrittämisille. Tuntuu siis siltä, että ne henkilöt, jotka johtavat edellä mainittuja keskusjärjestöjä, eivät itse ole siitä pahemmin kärsineet tai eivät sitä ole riittävästi käsittäneet tai kiinnittäneet huomiota Suomen maanviljelijäin enemmistön todelliseen hätään.

Sen tekivät nämä hädänalaiset maanviljelijät itse aivan erityisen toimenpiteen avulla. He lähettivät n. s. manttaalikuntien edustajia tänne Helsinkiin pitämään kokousta maaliskuun 1—3 p:nä 1925 yksinomaan tästä maatalouden luottokysymyksestä ja toivat valtiomahdeille esiin hätänsä erittäin vakuuttavalla tavalla. Asia oli kuitenkin jo ennen tätä kokousta selvinnyt valtiomahdeillekin. Eduskunnassa oli vähää ennen tehty aloite 1,000:n miljoonan markan ulkomaisen valtionlainan ottamisesta m. m. maatalouden luottoolojen helpottamiseksi, ja hallituksen puolelta oli jo ryhdytty neuvotteluihin asiasta erittäin ulkomaisten pankkien edustajain kanssa. Nämä neuvottelut johtivat lopulta siihen, että valtio keväällä 1926 otti amerikkalaisen dollarilainan, josta se luovutti 100 miljoonaa markkaa Hypoteekkiyhdistykselle ja 103 miljoonaa markkaa Osuuskassojen Keskuslainarahastolle, näiden edelleen lainattaviksi pitkäaikaisina kiinnityslainoina maatalouskiinteistöjen omistajille.

Nämä lainat saatiin tosin, ikävä kyllä, verraten ankarilla ehdoilla, mutta toivottavaa on, että kun ne tämän vuoden kuluessa saadaan maakuntaan sijoitetuiksi, ne aikaansaavat tuntevan helpotuksen. Kun tämän lisäksi m. m. Keskuslainarahasto tänä vuonna, kultakantaan päästyämme, uskalsi ensi kerran lähteä itse ulkomailta lainaa hakemaan ja sen onnistui valtion takuulla saada huomattava laina verraten edullisilla ehdoilla, voidaan ehkä toivoa, että tämän vuoden kuluessa saadaan aikaan helpotusta ei ainoastaan pääoman-

puutteeseen, vaan samalla myös korkokannan alenemiseen nähden, ellei kesä tuo mukanaan katoa. ¹⁾)

Mutta huomattava on, että meikäläinen korkea korkokanta ei enää johdu yksin pääomien vähyydestä, vaan osaksi myös siitä, että meidän nykyisessä pankkiliikkeessämme on vahingollisia puutteita, jotka johtuvat osaksi liian suuresta ansaitsemishalusta, osaksi siitä, että meillä näitä pankkeja on liian monta ja niillä liian monta sivukonttoria.

Sitä, että yksityinen pankkiliike toimii, samaten kuin yksityinen liike-elämä yleensä, etupäässä omaa ansiota silmälläpitäen, pidettäneen vallan luonnollisena eikä ollenkaan moitittavana. Niin emme me osuustoimintaväki voi asiaa katsella. Osuustoimintahan on syntynyt häikäilemätöntä ansaitsemishalua vastustamaan, pelastamaan varsinkin kansojen vähäväkisiä keinottelijain kahleista. Ja osuustoiminta on voinut järjestää m. m. rahaliikkeen, joka on kokonaan vapaa kaikesta keinottelusta, toimien yhtä paljon rahan-tarvitsijain kuin tallettajain parasta silmälläpitäen. Meidän osuuskassaliikkeestämme on poistettu sekä pääoman voitonhimo että liikkeen palveluksessa olevien voitonhimo; sen

¹⁾ Nytemmin, heinäkuussa 1926, en enää voi olla yhtä toivorikas korkokannan alenemiseen nähden, kuin tässä esitelmässä, joka kirjoitettiin maaliskuussa. Kaupunkien uutisrakennus jatkuu näet edelleen yhtä suurella voimalla kuin viime vuosina, huolimatta korkeasta korkokannasta, sillä asuntojen tarve on edelleen hyvin suuri. Tämä luonnollinen ja täysin oikeutettu tarve on omansa sitomaan kuukausi kuukaudelta yhä kasvavia uusia pääomia niinhyvin liikepankeilta kuin säästöpankeilta ja henkivakuutusyhtiöiltä. Ja kun rakennuttajat ovat valmiit maksamaan niille suhteellisesti korkeita korkoja, emme voi saada korkokantaa alas, ennenkuin saadaan pystyyn kaupunkien hypoteekkipankki ja sille valtiomahtien takuulla suuri, huokeampi ulkomainen laina, jolla yllämainittujen rahalaitosten tähän tarkoitukseen myöntämät korkeakorkoiset lainat voidaan maksaa pois. Kun suuret pääomat näin vapautuvat, täytyy vihdoinkin yleisen korkokannan meillä ruveta alenemaan. Olisi senvuoksi toivottavaa, että ne eduskunnassa ja hallituksessa määräävinä ovat, jotka ovat tähän saakka olleet kylmäkiskoisia sitä vastaan, että kaupunkikiinteistöjäkin varten saataisiin ulkomainen huokeampikorkoinen laina valtion takuulla, huomaisivat, kuinka maatalous ei voi olla kansantaloudessa sellainen eris-

toiminta on mahdollisimman julkista, ja siinä on tappionvaara supistettu mahdollisimman pieneksi sillä tavoin, että

**I. Korkokanta pohjoismaiden rahalaitoksissa
vuoden 1925 lopulla.**

	Ruotsi	Tanska	Norja	Suomi
I. Ottolainauskorot.				
Korkein talletuskorko:				
suurpankeissa	3.5	4.5	4	6.5 ¹⁾
pienpankeissa	3.5	5—5.5	4	7.5—8.5 ¹⁾
säästöpankeissa	4—4.5	4—4.5	4	7—8—9.5
postisäästöpankissa ...	4	—	—	7
osuuskaupoissa	4	5—5.5	4.5	7.5—8—10
osuuskassoissa	4.5	4.5—5	—	7—8—8.5
II. Antolainauskorot.				
Valtionpankin vekselidis- konto	4.5	5.5	5	7.5
Pääkaupungin yksityispan- keissa	4.5—6	6.5—7.5	5.5—6—6.5	9.5—12.5
Maaseudun yksityispan- keissa	4.5—6	6.5—7.5	5.5—6—6.5	10—16
Kuolelustoimioista	5.5—6.5	5.5—6	5.5—6	8—10—12
Säästöpankeissa	5—6	4.75—5.5	5.5—6	8—10—15
Osuuskassoissa	5—6—7	5.5—7.5	—	8—11 ²⁾
III. Korkoerot (otto- ja antolainauksen välillä).				
Yksityispankeissa	1—1.5—3	1—3	1.5—2.5	3—6.5
Säästöpankeissa	1—1.5	0.7—1.5	1.5—2	1—7
Osuuskassoissa	0.5—1.5—2.5	1—1.5—2.5	—	1—1.5—2.5 ²⁾

tetty elinkeino, kuin he nähtävästi ovat luulleet, vaan että siinä toisen puute häittää toistakin, ja että politiikka siis, joka laiminlyö esim. kaupunkiasukkaitten oikeutettuja tarpeita, samalla vahingoittaa maatalouttakin.

¹⁾ Viralliset ilmoitukset. Sen jälkeen kuin esitelinä pidettiin, ovat Ruotsin yksityispankit korottaneet talletuskorkonsa 3.5:stä 4:ään ja samalla myös eräitä antolainauskorkojaan.

²⁾ Tähän ei ole otettu valtionlainaehdoissa määrättyjä korkomääriä eikä niistä johtuvia korkoeroja.

se antolainauksessaan asettaa ankaria sekä siveellisiä että taloudellisia vaatimuksia. Senvuoksi osuustoimintamies kysyy: eikö yksityisessäkin pankkiliikkeessä voida noudattaa samoja periaatteita?

Tätä silmälläpitäen katselkaamme, mitä taitukko I. siv. 12 meille opettaa rahalaitosten korkopolitiikasta v:n 1925 lopulla. Mitä *ottolainauskorkoihin* tulee, vetää huomiota puoleensa ensiksi se, että ne ovat paljoa tasaisemmat muissa maissa kuin meillä. Ruotsissa tämä korko ei vaihtele kuin $3\frac{1}{2}$ — $4\frac{1}{2}$ välillä (1 %), Tanskassa 4 — $5\frac{1}{2}$ välillä ($1\frac{1}{2}$ %) ja Norjassa ainoastaan 4 — $4\frac{1}{2}$ välillä ($\frac{1}{2}$ %), mutta meillä se vaihtelee $6\frac{1}{2}$ — 10 välillä, siis $3\frac{1}{2}$ %. Tämä jo osoittaa meidän rahaliikkeenme epäterveeksi, verrattuna naapurimailhimme. Mutta kun vielä tiedetään, että meillä osa yksityispankeista salassa maksaa suurempia talletuskorkoja kuin mitä ne julkisesti ilmoittavat, jommoista saamiene tietojen mukaan *ei ollenkaan tunneta muissa pohjoismaissa*, näemme, että meidän pankkiliikkeessämme on tässä kohden muihin pohjoismaihin verrattuna sellaista epätervettä, joka olisi saatava pois mahdollisimman pian.

Vielä havaitsemme taulukosta, että pienempien yksityispankkien ottolainauskorko on Ruotsissa ja Norjassa sama kuin suurpankkienkin, mutta Tanskassa $\frac{1}{2}$ —1 % ja meillä virallisesti 1 %, tosiasiallisesti vieläkin korkeampi. Tässä suhteessa on huonontuminen meillä tullut sodanaikaisen keinottelun mukana, sillä ennen sotaa olivat olot meillä tässä suhteessa paljoa terveemmät.

Säästöpankkien ottolainauskorko oli Ruotsissa $\frac{1}{2}$ —1 % korkeampi kuin yksityispankkien, meillä se on yleensä $1\frac{1}{2}$ % korkeampi kuin suurten yksityispankkien ja $\frac{1}{2}$ % korkeampi kuin pienten yksityispankkien virallisesti ilmoittamat korkomäärät. Osuuskauppojen säästökassoissa ja osuuskassoissa ovat ottolainauskorot pohjoismaissa korkeammat kuin yksityispankeissa. Samaten ne ovat meilläkin yleensä yksityispankkien virallisia korkoja korkeammat, mutta osittain todellisia alhaisemmat tai samanlaiset kuin osuuskassoissa.

Meillä perustelevat yksityispankit haluttomuuttaan alentaa nykyisiä ottolainauskorkomääriään juuri tällä, että meidän säästöpankkimme ja muut säästöjä keräävät kassamme

pitävät korkeampia korkoja. Mutta niin ei ole tehty muissa pohjoismaissa eikä varsinkaan Ruotsissa. Ja kuitenkin ei

II. Ottolainauksen kehitys Suomessa ja Ruotsissa vuosina 1895—1925.

1. Suomessa.

Vuosi	Yhteensä	Liikepankit		Säästöpankit		Postisäästöpankki	Osuuskaupat		Osuuskassat	
			%		%			%		%
miljoonaa Suomen markkaa										
1895	2.647 ¹⁾	2.078 ¹⁾	78.5	557 ¹⁾	21.0	12 ¹⁾	0.5	—	—	—
1903	5.199	3.966	76.3	1.175	22.6	58	1.1	—	—	—
1908	8.119	5.707	70.3	2.328	28.7	84	1.0	—	—	—
1913	10.915	7.413	67.9	3.401	31.2	101	0.9	—	—	—
1920	4.426	3.331	75.3	1.007	22.7	60	1.4	19	0.4	9
1925	7.301	4.794	65.7	2.092	28.6	163	2.2	195	2.6	57

2. Ruotsissa.

Vuosi	Yhteensä	Liikepankit		Säästöpankit		Postisäästöpankki	Osuuskaupat		Osuuskassat	
			%		%			%		%
miljoonaa Suomen markkaa										
1895	8.080 ²⁾	4.310	53.3	3.390	42.0	380	4.7	—	—	—
1903	15.020	9.150	60.9	5.320	35.4	550	3.7	—	—	—
1908	21.550	13.950	64.7	7.140	33.1	460	2.2	—	—	—
1913	26.953	16.920	62.8	9.530	35.3	480	1.8	23	0.1	—
1920	72.183	50.950	70.6	20.240	28.0	840	1.1	130	0.2	23
1925	61.422	34.940	56.9	24.400	39.7	1.650	2.7	388	0.6	44

¹⁾ Vuosien 1895, 1903, 1908 ja 1913 kultamarkat on muunnettu rahan nykyiseen arvoon kertomalla 11.3:lla.

²⁾ Ruotsin kruunut on muunnettu Suomen markkoiksi kertomalla 10:llä.

talletusten kerääntyminen meillä tähän saakka ole kehittynyt ollenkaan niin epäedulliseksi yksityispankeille kuin Ruotsissa.

Taulukko siv. 14 osoittaa sen.

Taulukosta näemme, että talletukset Ruotsin yksityispankeissa olivat kasvaneet ennen sotaa ja sodan aikanakin paljon voimakkaammin kuin säästöpankeissa, niin että ne v. 1920 olivat $2\frac{1}{2}$ kertaa niin suuret kuin säästöpankeissa, mutta että ne alenivat vv. 1921—1925 niin rutosti, että ne eivät enää ole edes $\frac{1}{2}$ suuremmat. Ne ovat näet vähentyneet yksityispankeissa 16,000 miljoonalla markalla, mutta edelleen kasvaneet säästöpankeissa.

Tällainen kehitys oli, sanoo eräs ruotsalainen julkaisu, yleiseuroppalainen ilmiö jo ennen sotaa. Esim. Saksassa olivat talletukset säästöpankeissa ja osuuskassoissa jonkin aikaa ennen sotaa yhteensä 2 kertaa niin suuret kuin yksityispankeissa. Norjassa säästöpankkien talletukset nousivat v. 1923 lähes 300 miljoonaa kruunua yli yksityispankkien talletusmäärän ja Tanskassa tämä talletusmäärä oli samana vuonna jokseenkin yhtä suuri säästöpankeissa kuin yksityispankeissa.

Tällaista kehitystä, että kansan kasvavat pääomat eivät kasaannu enää yksinomaan yksityispankkien käsiin, jotka käyttävät niitä suurelta osalta verraten harvojen suur-yritysten kannattamiseksi, vaan hajaantuvat osittain monilukuisten pientenkin ja yleishyödyllisesti järjestettyjen rahalaitosten haltuun, jotka hoitavat niitä pääasiallisesti suurilukuisten pieneläjäjoukkojen elinkeinojen helpottamiseksi, pidetään sivistysmaissa yhteiskunnalle onnellisena eikä, kuten eräillä tahoilla meillä, moitittavana.¹⁾

¹⁾ Tarkoitin n.m. hyvin katkeria ja yhtä lyhytnäköisiä kirjoituksia „Mercatorissa” t.v. Ne osoittavat samanlaista ymmärtämättömyyttä sellaisten rajoitetussa näköpiirissä elävien kaupunkilaisten puolelta, jotka eivät soisi liikepääomia maataloudelle, kuin niissä maalaisasiain ajajissa, jotka saarnaavat kateutta ja vihamielisyyttä teollisuuttamme vastaan. Toiset eivät näy käsittävän, että kuta heikompi maataloustemme on, sitä suurempi on maahantuonti, toiset taas eivät näy käsittävän sitä, että kuta heikompi vientiteollisuutemme on, sitä pienempi on maasta vienti. Ja kumpikaan ei näy voivan ajatella, että heikko kansantalous tekee valtionme itsenäisyyden heikoksi. Millä me esi-

Mitä erityisesti tulee viime vuosina Ruotsissa tapahtuneeseen talletusten suureen vähenemiseen yksityispankeissa, sanotaan sen johtuneen pääasiallisesti kahdesta syystä. Osittain ovat sen aiheuttaneet rahanarvon vaihtelut sodan jälkeisenä aikana, sillä sen johdosta hintataso yhteen aikaan kohosi niin, että osan yleisöä täytyi jonkun aikaa syödä säästöjään, kuten meilläkin tilaston mukaan on tapahtunut. Tästä syystä oli säästöönpanojen kasvu Ruotsissa vv. 1921—1925 säästöpankeissakin huomattavasti heikompi kuin varemmin. Pääasiallisesti sanotaan talletusten vähenemisen Ruotsin yksityispankeissa johtuneen kuitenkin siitä, että nämä ovat alentaneet ottolainauskorkojansa niin paljon, että yleisö mieluummin on sijoittanut pääomiaan obligatioihin ja muihin arvopapereihin, joista se voi saada korkoa $1-1\frac{1}{2}$ % enemmän kuin pankkitalletuksista.

Tämän lisäksi lienee pienempi osa talletuksia siirtynyt yksityispankeista säästöpankeihin, mikä johtuu osittain siitä, että säästöpankit, samaten kuin osuuskassatkin, tulevat yleensä toimeen pienemmillä hoitokuluilla kuin yksityispankit ja sen nojalla pystyvät maksamaan suuremman talletuskoron kuin ne.

Kun talvella Ruotsissa ollessani ihmettelin sitä, että yksityispankit antoivat Ruotsissa talletuskorkonsa olla $\frac{1}{2}$ jopa 1 % alempana kuin säästöpankeissa, vaikka niiden talletukset olivat vähentyneet, ja kysyin, eivätkö ne aio pian korottaa sitä, vastattiin minulle yksityispankkitalolta, että yksityispankit eivät elinkeinoelämän vuoksi tahtoisi vielä ainakaan korottaa sitä, vaan odottavat, eivätkö säästöpankit vähitellen saa niin paljon liikaa rahaa, että *ne* päinvastoin ovat pakotetut *alentamaan* talletuskorkonsa. Tässäkin on siis meillä oppimista sivistysmaista. Sitä, että talletukset eivät enää kasaannu vain yhteen yksityispankkiin, kuten

merkiksi ylläpitäisimme puolustuslaitostamme, ellei meillä olisi vientiteollisuutemme veroja tai riittävästi kotimaisia maataloustuotteita? Tältä kannalta katsottuna on pidettävä nykyistä korkeata korkokantaa tuhoisana koko elinkeinoelämällemme, eikä ainoastaan maataloudellemme, siis kansallisonnettomuutena, jota väitetäni on eräässä kaupunkilaisessa julkaisussa pilkattu, — taloudellisen sivistyksen puutteessa.

meillä vuosina 1862—1872, eikä vain kahteen, kuten vuosina 1872—1879, eikä edes yksinomaan yksityispankkeihin, ei siellä enää pidetä epäkohtana, vaan päinvastoin etuna.

Kääntäkäämme nyt katseemme *antolainauskorkoihin*.

Siinä vetää taas huomiotamme puoleensa ensiksi se suuri kirjavuus antolainauskoroissa, mikä meillä vallitsee verrattuna muihin maihin.

Niinpä yksityispankeissa lyhytaikaisten lainojen korko vaihtelee Tanskassa ja Norjassa ainoastaan 1 % ja Ruotsissa 1½ %, mutta meillä 3 % ja maaseudulla 5:kin %. Pitempi-aikaisissa kuoletuslainoissa se vaihtelee Tanskassa ja Norjassa vain ½ %, Ruotsissa 1 %, meillä 4 %. Säästöpankeissa korko vaihtelee Norjassa ainoastaan ½ %, Tanskassa ¾ %, Ruotsissa 1 %, mutta meillä 7 %. Osuus-kassoissa on vaihtelu muissa maissa 2, meillä 3 %.

Tämä eroavaisuus meikäläisten ja muitten maitten pankkien antolainauskorkopolitiikassa ei voi johtua muusta kuin siitä, että pankit meillä ottavat kohtuuttoman suuria korkoja sellaisilta lainanottajilta, jotka ovat niistä riippuvaisia.

Kaikkein merkillisin on se eroavaisuus, minkä yksityispankit meillä pitivät antolainauskoroissaan *pääkaupungin* ja *maaseudun* välillä. Kun antolainauksessa otettiin meillä Helsingissä 9½—12½ %, niin maaseudulla saatiin maksaa 10—16 %. Sellaista eroavaisuutta ei sanota muissa pohjoismaissa olevan ollenkaan, vaan pitävät yksityispankit siellä samat antolainauskorot maaseudulla kuin pääkaupungissakin.

Tiedetään, että maaseudun suurliikemiehillä ja suurviljelijöillä on tavallisesti tilaisuus järjestää luottosopimuksensa pankkien kanssa Helsingissä. Emme siis suuresti erehtyne, arvellessamme, että meidän yksityispankkimme maaseutukonttoreissaan ottavat noita poikkeuksellisen korkeita korkoja etupäässä keskikokoisten ja pientilojen viljelijöiltä ja muilta pieneläjiltä, käyttäen siis hyväkseen näiden pääomapolua, ymmärtämättömyyttä taikka kevytmielisyyttä.

Vielä enemmän vetävät huomiotamme puoleensa otto- ja antolainauksen välillä olevat *korkoerot* eri maissa. Me näemme, että korkoero yksityispankeissa vaihtelee muissa pohjoismaissa ainoastaan 1:n ja 3:n välillä, mutta meillä

3:sta aina $6\frac{1}{2}$:een saakka. Siis se, mikä muissa maissa oli maksimi eli suurin ero otto- ja antolainauksen välillä ja joka siellä luonnollisesti on tullut vain harvemmin kysymykseen, oli meillä minimi eli pienin ero, jotavastoin meillä yksityispankit ovat ottaneet korkovoittoa elinkeinonharjoittajilta aina $6\frac{1}{2}$:een saakka.

Tällaisen korkoeron ottamista, lainattaessa hädänalaisille tai ymmärtämättömille tai kevytmielisille lainanottajille, ei voitane sanoa muuksi kuin „sellaisen aineellisen edun hankkimiseksi, joka on ilmeisessä epäsuhteessa siihen, mitä on annettu lainaksi” ja jota laki sanoo *koronkiskomiseksi*.¹⁾

Tässäkin suhteessa siis pankkiliike Suomessa on suurelta osalta epäterveemmällä tasolla kuin muissa pohjoismaissa.

Yhtenä hyvin vaikuttavana syynä yksityispankkienme suureen korkoeroon on, kuten varemmin jo viitattiin, niiden liian kallis organisatio. Meillä on yksityispankkeja liian paljon (nyt 19, ennen sotaa vain 13, vaikka niiden käytettävänä olevat pääomat yhteensä ovat nyt, rahanarvo huomioon otettuna, paljoa pienemmät kuin silloin); niillä on iisäksi liian paljon sivukonttoreita (v. 1913 176, v. 1925 478) ja niissä usein liian paljon ja liian kalliita herroja siihen veraten yksinkertaiseen työhön nähden, jota pankkiliikkeen harjoittaminen enimmäkseen vaatii.²⁾

Yksityispankkien esimerkkiä korkoerossa näkyvät säästöpankkimme ainakin osittain seuraavan. Säästöpankkien korkoero muissa pohjoismaissa vaihtelee ainoastaan $\frac{3}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ % välillä, Norjassa se voi nousta aina 2:een %:iin, mutta meillä Suomessa se on vaihdellut 1:stä aina 7:ään %:iin.

Osuuskassoissa korkoero vaihteli Ruotsissa $\frac{1}{2}$ — $2\frac{1}{2}$ % välillä, Tanskassa ja meillä 1 — $2\frac{1}{2}$ % välillä. Voidaan siis sanoa, että osuuskassat ovat olleet ainoat rahalaitokset Suo-

¹⁾ Tunnettuahan on, että eräs helsinkiläinen pankinjohtaja joutui jonkin aikaa sitten syytteeseen niin vaikeanlaatuisesta koronkiskomisesta, että hänen olisi käynyt nolosti, ellei hän rahan avulla olisi saanut asiaa painumaan alas. Lisäksi hän oli saanut n. s. „porvarillisen” sanomalehdistönkin vaikenemaan asiasta.

²⁾ Meillä on joukko pikkukaupunkeja, joissa on 4—5 yksityispankkien pankinkonttoria, sekä toistakymmentä maalaiskuntaa, joissa niitä säästöpankin ja osuuskassojen lisäksi on 3.

nessa, joitten liiketapa tässä suhteessa on ollut samanlainen kuin muissa pohjoismaissa viime aikoina.

* * *

Mihinkä pankit ovat käyttäneet ne suuret summat, joita ne ovat itselleen koonneet vaikeissa oloissa työskenteleviltä elinkeinonharjoittajilta?

III. Maksetut osingot vuosina 1913, 1924 ja 1925 (presenteissa) eräissä yksityisissä pankeissa eri maissa.

Pankit	Saksassa			Tanskassa		Ruotsissa			Norjassa			Suomessa		
	1913	1924	1925	1913	1924	1913	1924	1925	1913	1924	1925	1911—1913	1923	1924
1:nen	12.5	10	10	6	5	14.8	10.6	10.6	10	6	6	12	18	18
2:nen	10	10	10	8	8	14	15	15	10	8	8	15—16	17	18
3:mas	8.5	8	8	8	8	17	10	10	—	—	—	7	15	15
4:jäs	6.5	10	10	—	—	10.4	10	10	—	—	—	4	10	11
5:des	6	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Ensiksi suurempiin osinkoihin osakkailleen kuin muissa maissa. Tämä käy ilmi taulukosta III. Siitä näemme, että osingot meillä varsinkin sodan jälkeen yleensä ovat melkoista korkeammalla kuin Saksan, Tanskan, Ruotsin ja Norjan suurpankeissa, jotakin poikkeusta lukuunottamatta.

Niitä moitteita, joita meillä joskus on julkisuudessa esitetty sen johdosta, että pankkien osakkaat meillä ovat saaneet tällaisia elinkeinonharjoittajien ansioihin verraten suuria osinkoja, on pankkien taholta koetettu torjua sillä, että osingon määrä ei sellaisenaan osoita osakkaitten todellista hyötyä, vaan se on laskettava sen mukaan, mitä he ovat maksaneet osakkeistaan, ja että kun niin tehdään, heidän niihin panemalleen pääomalle on tullut varsin kohtuullinen ansio. Tämä ei kuitenkaan ole mielestäni oikein. Sillä tunnettuaahan on, miksi ihmiset maksavat pankkien osakkeista nimelisarvoa huomattavasti korkeampia hintoja. Ensiksi yhä kasvavien osinkojen toivossa. Ja toiseksi siitä syystä, että meidän hyvin menestyvillä pankeillamme on ollut tapana uusissa osakeanneissa antaa pankkien entisille osakkaille

osakkeita joko lahjana tai tavallista huokeammasta hinnasta, kun vuosivoitot ovat kasvaneet niin suuriksi, ettei enää yleisön vuoksi ole tahdottu korottaa osinkoja.

Otan esimerkkinä Suomen Yhdyspankin menettelyn tässä suhteessa varempana aikoina. Sittenkuin se oli vuodesta 1884 vuoteen 1902 maksanut osinkona 20—27 % pääomalle, aleni osinko v. 1903 15 %:iin ja sitä suoritettiin vuosina 1904—1907 15—18 %. Se johtui siitä, että v. 1903 pankin osakkaat saivat lahjaksi yhden uuden osakkeen kutakin omistamaansa osaketta kohden. Tämä uudistettiin v. 1908, jonka johdosta osinko maailmalle näyttäytyi vv. 1908—1911 vain 10—11 %:iksi, mutta tosiasiallisesti saivat tämän pankin alkuperäiset osakkaat siihen panemalleen pääomalle vuosina 1903—1911 osinkona 30:stä aina 44:ään %:iin.

Minulla ei ole ollut tilaisuutta saada selville, missä määrin muut pankit ovat tätä harjoittaneet. Tällainen menettely on tehnyt sen, että pankkiosakkeet meillä ovat niin haluttuja, että niistä maksetaan useinkin paljon korkeampia hintoja, kuin mikä niiden todellinen arvo on.

Minulle on vakuutettu, ettei Ruotsissa eikä Tanskassa ole koskaan harjoitettu pankkien puolesta tällaista menettelyä, tällaista tyhjäätoimittavan pääoman suosimista niitten elinkeinonharjoittajain kustannuksella, jotka kamppailevat olemassaolonsa puolesta muutenkin tavallisesti sangen vaikeissa oloissa. Norjassa, jonka pankkiolot ovat olleet monessa suhteessa epäterveimmät Skandinaviassa, ilmoitetaan joskus olleen tapana, että pankkien vanhat osakkaat ovat saaneet uusia osakkeita jonkin verran (5—10 %) huokeammalla kuin uudet osakkeenomistajat, silloin kuin uusista osakkeista on otettu nimellisarvoa korkeampi hinta.

Edelleen pyritään meillä pankkitaholta väittämään, että niin ajatellen kuin edellä olen esittänyt, on kokonaan jätetty huomioon ottamatta, että ne, jotka aikoinaan hankkivat itselleen pankkiosakkeita kultamarkoissa, saavat osinkonsa nyt $\frac{1}{10}$ osalle rahan silloisesta ostokyvystä. Mutta saman onnettomuuden alaisia ovat nekin, jotka olivat sijoittaneet rahansa talletuksiin, obligatioihin, velkakirjoihin, henkivakuutuksiin.

Niille, jotka ovat moittineet pankkiemme politiikkaa tässä suhteessa, on edelleen vastattu, että tämä osinko tekee vain

osan pankkien voitosta. Toinen osa menee pankin rahastoihin ja kolmas verraten *suuriin poistoihin*.

Väitetään asiantuntevalta taholta, että näihin poistoihin on useimpien pankkien voitosta viime aikoina mennyt huomattavat erät hyvinkin suurien tappioiden peittämiseksi. Jo ne poistot epävarmoista saatavista ja muista tappioista, jotka pankkien tileistä saadaan ilmi, ovat jo nekin melkoisen suuret. Mutta asiantuntijain tietämän mukaan nämä tilinpäätöksissä julkisuuteen tulleet tappiot ovat monessa pankissa olleet vähäisiä niitten tappioiden rinnalla, jotka parempien vuosien toivossa salataan.

Nyt kysytään, miksi yksityispankit ovat kärsineet näin suuria tappioita? Se johtuu etupäässä siitä, että meikäläiset pankit, noudattaen siinä osittain saksalaisten esimerkkiä, rahoittavat liikeyrityksiä, jotka eivät ole riittävän vakavaraaisia, ottaen siis kantaakseen liian suuren tappionvaaran, kannattaakseen yritteliäisyyttä meidän pääomista köyhässä maassamme. Mutta tässä lienee meillä usein menty aivan liian pitkälle. Tällaista eivät Englannin pankit tee, ja sentähden ne ovat kestäneet sodanjälkeisen pulakauden paljoa paremmin kuin useitten muitten maitten.

Eikä siinä kyllin. Yleisesti tunnettua on, että meillä ainakin eräitten pankkien johtajat itse ottavat osaa tuollaisiin liikeyrityksiin omasta pankista tai sen tytärbankista saamallaan suhteellisesti suurella luotolla. Väitetään, että he näitä luottoja ovat nauttineet toisinaan melkoista edullisemmillä ehdoillakin kuin muut lainanottajat, ja että pankit ovat väliin joutuneet kärsimään huomattavia tappioita niistä.

Tanskasta tiedämme, että tämäntapainen toiminta oli melkoiselta osalta syynä Landmandsbankenin (Maamiespankin) suureen romahdukseen, joka oli suurin pankkiromahdus, mikä koskaan on maailmassa sattunut, sekä seurauksiltaan niin turmiollinen, että sitä pidetään kansallisonnettomuutena, jonka vertaista ei ole ennen Tanskassa tapahtunut. Ja Ruotsista tunnetaan, että erään suurpankin (Svenska Handelsbankenin) suuri romahdus äskettäin johtui myöskin melkoiselta osalta samasta syystä, nimittäin pankin johtajain ja hallintoneuvoston jäsenten osallisuudesta sellaisiin epä-

varmoihin yrityksiin, jotka olivat saaneet suurta luottoa pankilta.

Tässäkin siis pankkiliikkeemme osoittaa sairaaloisuutta, joka on tullut elinkeinonharjoittajillemme kalliiksi.

*

*

*

Nyt kysyttäneen: mitä järkeä tällaisessa meikäläisessä pankkiasiaan hoidossa on? Mikä on se voima, joka saa pankit maksamaan niin suuria talletuskorkoja, että ne sitten tulevat houkutelluiksi harjoittamaan tappionvaaranalaista antolainausta kohtuuttoman korkeata tappionvaaran vakuutusmaksua vastaan?

En ole voinut löytää tähän muuta vastausta kuin sen, että meidän pankkiliikkeemme on sodan jälkeen vallannut kovin voimakkaaksi kehittynyt *voitouhimo*, eli että meillä on tällä alalla olemassa se ilmiö, jota muinaisroomalaiset sanoivat „*kirotuksi kullan näläksi*”, ja jota on pidetty yhtenä merkinä siitä tapainturmeluksesta, joka silloin johti valtion häviöön.

Meillä on näet pankkialalla kehittynyt hyvin pitkälle n. s. *tantiemijärjestelmä*, se nimittäin, että siinä työskenteleville maksetaan vakinaisen palkan lisäksi osa liikkeen tuottamasta voitosta, mikä osa viime aikoina on kasvanut vakinaiseen palkkaan verrattuna yhä suuremmaksi. Tämä osa maksetaan nyttemmin ulkopuolella julkisten tilien ja se lasketaan ainakin toisissa liikkeissä ei ainoastaan liikkeen vuosivoitosta, vaan osaksi myöskin sen liikevaihdon kasvamisesta. Tällainen palkkausmuoto voi ehkä olla hyödyllinen eräillä liikealoilla, siitä en uskalla lausua mielipidettäni. Mutta se on varmasti turmiollinen toisilla aloilla, ja senvuoksi se onkin periaatteellisesti yleisesti hylätty osuustoiminta-alalla. Mitä pankkiliikkeeseen tulee, on tällainen palkkaustapa osalta syynä niihin pankkiliikkeemme epäterveisiin ilmiöihin, jotka tässä ovat tulleet ilmi, varsinkin kun tantiemit nyttemmin ovat tulleet yhä suuremmiksi ja ne ulotetaan ei ainoastaan johtajiin, vaan myöskin sivukonttorien hoitajiin ja henkilökuntaan, vieläpä hallintoneuvostoonkin, jonka juuri pitäisi valvoa lainanannon vakavaraisuutta ja tilinpäätöksen kestävyyttä. Se on m. m. johtanut siihen, ettei ole ajoissa tehty välttämättömiä poistoja, suuria tantiemeja tavoitellen, niin

että lopulta asema on tullut vallan kestävämmäksi esim. Liittopankissa, joka v. 1924 menetti osakepääomastaan 100,000,000 markkaa.

Mitä muihin pohjoismaihin tulee, ei tantiemijärjestelmää ole muualla, paitsi Norjassa, kehitetty niin pitkälle kuin meillä, sillä siellä maksetaan tantiemia ei ainoastaan johtajille, vaan myöskin haarakonttorien hoitajille ja henkilökunnalle, kuten meilläkin, ja siellä lienevät johtajien tantiemit hyvinä aikoina nousseet vakinaiseen palkkaan verrattuna tarunaisiin summiin. Mutta Norjassa onkin tapahtunut enemmän kuin muissa pohjoismaissa pankkiromahduksia, jotka melkoiselta osalta ovat myötävaikuttaneet siihen, että siellä elinkeinoelämä on ollut ja on yhä huonommassa tilassa kuin muissa Skandinavian maissa.

Tanskassa maksetaan tantiemia ei ainoastaan pääjohtajille ja apulaisjohtajille, vaan myöskin korkeammassa asemassa olevalle henkilökunnalle. Mutta siellä sen ei sanota muuta kuin eräissä poikkeustapauksissa kohonneen vakinaista palkkaa korkeammaksi. Semmoisena poikkeustapauksena mainitaan e. m. *Maarniespankki*.

Ruotsissa on jo yhdestä suurpankista, missä pitkälle mennyt tantiemijärjestelmä ennen romahdusta oli ollut vallalla, tämä järjestelmä kokonaan poistettu, samalla kun pankki romahduksen jälkeen uudelleen rakennettiin. Lisäksi kuuluu Ruotsissa olevan joukko maaseutupankkeja, joissa tantiemia ei ollenkaan makseta. Ja niissäkin Ruotsin pankeissa, joissa tämä järjestelmä on käytännössä, maksetaan sitä yleensä joko ainoastaan pääjohtajalle tai ainoastaan kaikille johtajille, mutta ei muille.

*

*

*

Olen nyt tullut esitykseni loppuun. Sen tarkoituksena on ollut saada esiin se valaistus, mikä yhteen esitelmään voi mahtua tältä laajalta alalta. Se voi olla tietysti monessakin suhteessa puutteellinen: minulla ei ole ollut tilaisuutta tutkia ainettani niin monipuolisesti kuin se ehkä olisi vaatinut. Se voi ehkä joissakin yksityiskohdissa olla virheellinenkin, siitä huolimatta, että olen koettanut kerätä tietoni luotettavimmista lähteistä.

Kaikesta huolimatta luulisin pääpiirteiltään oikeaksi sitä kuvaa, minkä olemme saaneet Suomen pankkien korkopolitiikasta. Ja, kuten näemme, se ei ole kaunis, ei ainakaan osuustoimintamiehen silmillä katsottuna.

Kuvauksesta on ainakin minun käsitykseni mukaan m.m. käynyt ilmi, että se tapa, millä meillä useimmat pankit ovat hoitaneet liikettään, on jokseenkin vieras sille edellisessä esitetylle katsantotavalle, että pankkien tarkoituksena ei pidä olla yksityisten pankkiipiirien ja tyhjäätoimittavan pääoman kohtuuton rikastuttaminen, vaan elinkeinonharjoittajain, s. o. maanviljelijäin, tehtailijain, kalastajain, kauppiaitten ja käsityöläisten palveleminen, näiden työn edistäminen ja suojeleminen, näiden, jotka panevat useinkin kaikkensa alttiiksi ja saavat tavallisesti kamppailla vaikeata taistelua olemassaolonsa puolesta m. m. ulkomaisten, helpommilla korkoehdoilla toimivien elinkeinonharjoittajain kilpailua vastaan.

Niinikään on tästä kuvasta käynyt ilmi, että nämä meidän pankkiemme liiketavat ovat omansa pitämään meillä korkokantaa kohtuuttoman korkealla.

*

*

*

Hyvät kuulijat!

Arvaan, että tämä esitelmä ei vielä mielestänne saa loppua, vaan että haluatte kuulla, millä tavalla olisi päästäväsiedettävämpiin luotto-oloihin.

Luulen esitelmäni opettavan ensiksikin sen, että ottolainauskoron alentamista ei saada aikaan, ennenkuin yksityispankit tulevat pakotetuiksi alentamaan korkeat korkomääränsä antolainauksessaan. Mutta mikä heidät siihen voi pakottaa? Ensiksikin se, että saadaan enemmän pääomaa liikkeeseen, ja niinhän, kuten jo alussa sanoin, toivottavasti tapahtuu tämän vuoden loppuun mennessä, ellei tänä kesänä tule kaatoa. Mutta tarvitaan siihen muutakin. Tarvitaan sitä, että yleinen mielipide saadaan nousemaan koronkiskomista vastaan, tuomitsemaan se avomielisesti ja jyrkästi siksi, mitä se on, ja tällä tavoin harjoittamaan siveellistä painostusta sitä vastaan.

Se ei auta, sanovat ne, jotka ovat eduskuntaan jättäneet anomuksen jyrkemmästä lainsäädännöstä koronkiskomisen

torjumiseksi. Tässä taas yksi niitä monia esimerkkejä, jotka osoittavat, että meidän maanviljelijämme ovat viime aikoina totutetut yksinomaan luottamaan valtioon ja unohtamaan, että kaikkina aikoina on ja aina tulee olemaan oma apu paras apu. Ja mitä tuohon lakiehdotukseen ankarammista määräyksistä koronkiskomista vastaan tulee, niin olen ehdottomasti sitä mieltä, että sellaisesta lainsäädäntötoimenpiteestä ei, enempää kuin muistakaan kieltolaeista, olisi riittävää apua.

Mikäli epäkohtiin liikepankkialalla toivotaan apua lainsäädännöstä, pitäisi sen kohdistua toisaalle, nimittäin nykyään niin monessa suhteessa *vanhentuneen pankkilakimme uusimiseen*. Siihen pitäisi saada m. m. sellaisia määräyksiä, jotka kieltävät pankkiliikkeestämme tantiemijärjestelmän; kieltävät, kuten Englannissa on tapana, pankkien ja niiden haarakonttorien johtajia harjoittamasta muuta liiketoimintaa; kieltävät myöntämästä mitään alennuksia pankkien osakkeille uusissa osakeanneissa; rajoittavat osingonmäärän 10 %:iin; vaativat riittävän suuren minimimäärän osakepääomalle uusia pankkeja perustettaessa, ja vanhojen pankkien osakepääomien lisäämistä vississä minimisuhteessa vieraisiin pääomiin; asettavat uusien sivukonttorien perustamisen riippuvaksi valtioneuvoston luvasta; sekä lopuksi vaativat pankkitilit niin selviksi, täsmällisiksi ja julkisiksi, että niissä ei voida salata tappioita, tantiemeja y. m. s. Olen varma siitä, että jos saataisiin aikaan tällaisille siveellisille ja terveille periaatteille, joita osuustoiminta-alalla pyritään toteuttamaan, rakennettu uusi pankkilaki, niin se tulisi vaikuttamaan puhdistavasti ei ainoastaan pankkiliikkeeseemme, vaan myöskin liike-elämäämme yleensä.

Voidaankohan tällaista uudistusta koskaan saada aikaan? — kysyy sellainen, joka tuntee lähemmin valtioelämämme ja sen vallan, joka rahamaailmalla siihenkin jo meillä alkaa olla.

Muistakaamme kuitenkin, että osuustoimintaväki meillä jo on niin suurilukuinen ja kasvaa nopeasti vuosi vuodelta, että sillä voi olla melkoinen sananvalta tässä maassa, jos se vain *tahtoo* sitä ruveta käyttämään. Sillä siellä, missä on *tahtoa*, siellä hankitaan myös keinot sen läpiajamiseksi.

Niin, mutta *koska* sellainen uudistus saadaan? Siihenhän menee vuosikausia, ehkä vuosikymmeniä — sanotte minulle.

Niin meneekin. Mutta eihän Suomen maanviljelijäin pitä enää olla eläinten, lasten tai alkuperäisimmällä asteella olevien ihmisten kannalla, jotka eivät ymmärrä tavoitella muita kuin ensi hetken etuja. Onhan Suomen maanviljelijä, joka raivaa uudismaata, salaojittaa, jalostaa viljansiementä ja karjaansa, tottunut asettamaan maalinsa pitemmälle ja toimimaan sen mukaan. Pyrkikäämme tekemään olot tässä maassa lapsillemme tai lastemmelapsille nykyistä puhtaammiksi, nykyistä helpommiksi, nykyistä miellyttävämmiksi. Ehkä me tällaisista pyrkimyksistä saamme vielä itsekkin joi-takin hedelmiä korjata.

On siis epätietoista, koska ja missä määrin valtion lain-säädäntö voi tuottaa helpotusta elinkeinoelämämme ahdin-koon luotto-oloissa.

Mutta *maanviljelijöillä on itsellään nyt jo täysi valta* kä-sissään poistaa oma pääomapulansa ja alentaa tarvitsemansa luoton korko kohtuulliseksi: ainoastaan sillä yksinkertaisella keinolla, *että he keskittävät sekä talletuksensa että ottolai-nauksensa omiin osuuskassoihinsa, joissa liiketavat yleensä ovat terveet ja puhtaat ja hoitokulut pienet.*

Siihen tarvitaan vain *lujaa tahtoa, yksimielisyyttä ja roh-keutta.*

II. Jälkikirjoitus edelläolevan esitelmän aiheuttaman polemiikin johdosta.

a) *Johdanto.*

Edellisessä painettu esitelmäni, josta U. S. ja H. S. julkaisivat noin 12 senttiä pitkän selostuksen ja jota Hufvudstadsbladet ei, sen kokouksen menoa selostaessaan, missä esitelmä pidettiin, edes sanallakaan maininnut, on saanut osakseen polemiikkeja kaikissa näissä lehdissä jo ennenkuin se on ilmestynyt painosta, polemiikkeja, joitten kirjoittajat eivät siis ole esitelmäni lukeneet, eivätkä kukaan tietääkseni olleet sitä kuulemassakaan. Se ei näy kuitenkaan estäneen heitä esiintymästä ei ainoastaan hämmästyttävällä varmuudella ja iskemällä pahasti harhaan eikä myöskään lausumasta paikkaansa pitämättömiä arvosteluja, jommoisia en minä eikä riidan ulkopuolella oleva sivistynyt ja arvostelukykyinen yleisö olisi odottanut niin arvovaltaisilta henkilöiltä, kuin ne ovat, jotka tässä ovat esiintyneet. Polemiikkeihin vastasin heti lyhyesti, etten tahtonut ryhtyä asialliseen väittelyyn, ennenkuin todellinen pohja keskustelulle on puolueettoman yleisön nähtävissä. Nyt, kun sellainen on olemassa, tahdon osoittaa, millä lailla pankkien ja niitten ystävien taholta on katsottu voitavan torjua minun arvosteluni.

Mutta ennenkuin ryhdyn varsinaiseen polemiikkiin, luulisin olevan asialle eduksi, että annan tässä vähän valaistusta siitä, millä tavalla samoja ilmiöitä katsellaan parissa muussa maassa, joissa korkokanta pääomanniukkuuden vuoksi on myöskin ollut kohtuuttoman korkea.

Minulla on käsissäni Unkarin Kansallispankin vuosikertomus viime vuodelta. Sen alkuun on painettu se pankin pääjohtajan puhe, minkä hän äskettäin on pitänyt pankin vuosikokouksessa, englanninkielisenä. Otan siitä tähän erään palasen. Selostettuaan ensin, kuinka kertomusvuoden

määrin, kuin olisi suotavaa hädänalaisen talouselämän kannalta. Useiden pankkien korkeita korkotarjouksia täytyy vakavasti vastustaa; silloin alenee korkokanta nopeammin kuin jos valtion rahalaitosten korkokantaa alennettaisiin yhdellä prosentilla. Sillä kun valtionvarat tekevät korkeintaan $\frac{1}{7}$ osan pankkien 6 miljardista markasta ja sen lisäksi tulevat kysymykseen miltei yksinomaan lyhytaikaisina lainoina, voisi mainittu alennus alentaa yleistä korkokantaa vain murto-osan prosenttia. Pitkäaikaisiin lainoihin vaikuttaisi tämä vielä vähemmän kuin lyhytaikaisiin. Sitäpaitsi olisi tällaisen pakollisen koron alentamisen tapahtuessa vaara tarjolla, että edesvastuuttomat yksilöt pyrkisivät keinottelemaan. *Kaikkien yritysten lainauskoron keinotekoiseksi alentamiseksi täytyy ajan mittaan raueta, jos talouselämän voimat asettuvat niitä vastaan. Kenties päästään hetkellisiin tuloksiin, mitä puoluepoliittiselta kannalta katsoen useinkin pidetään paljon tärkeimpinä kuin kestävien tulosten saavuttamista. Mutta pian osoittautuu, että korkokanta saavuttaa sen tason, jonka kysynnän ja tarjonnan laki sille määrää.*

„Vielä paljon tärkeämpää kuin korkokannan alentuminen (ottolainauksessa), jolle, silloin kun talouselämä on tervettä eikä ole olemassa hintoja korottavia tekijöitä, asettaa rajan korkokannan alentuessa kasvava luotonkysyntä, on korkoeron tasoittaminen. Pankkien ei tulisi enään katsoa välitysprovisioiden kiskomista — samantekevää minkä korkokannan vallitessa — pystyssäpysymisensä tueksi, vaan otto- ja antolainauskoron keskenään lähentämistä, mikä innostaa säästämään. Jos päästään tähän, eivät säästäjät enään katso saaneensa iskua vasten kasvojaan. Korkoeron pienentäminen on hyödyllisempi säästäväisyyden edistämiseksi kuin mikään propaganda, miten voimakkaasti sitä lienee yleismaailmallisen säästäväisyyspäivän, lokakuun 31 päivän, johdosta harjoitettukin. Otto- ja antolainauskoron välinen suhde on saatava samaksi kuin mitä se oli ennen sotaa. Pankkilaitos, joka ei tähän mukaudu, on valtion saatettava mitä ankarimpaan edesvastuuseen. Tässä on valtiovallan ryhdyttävä toimien, sillä tässä on kysymys koronkiskomisesta.”

Samallinen käsitys Saksan yksityispankkien viimeaikaisesta toiminnasta on tämän maan teollisuuspiireissäkin val-

lalla. Eräissä alkukesällä julaistussa ulkomaalaisessa katsauksessa Euroopan taloudelliseen tilaan kirjoitetaan siitä: „Arvostelut Saksan yksityispankkeja vastaan näkyvät kehittyvän yhä ankarammiksi, ja saksalaisia on, jotka jo julkisesti väittävät, että *saksalaiset yksityispankit nykyään ovat ja jo kaupan ovat olleet Saksan elinkeinoelämän pahimmat viholliset. Sillä ne ovat harjoittaneet koronkiskomista Saksan teollisuuden ja kaupan kustannuksella.* Voi ymmärtää, kuinka pitkälle on menty, kun valtiopankin pääjohtaja, tri Schacht, on Saksan pankki- ja pankkiiriyhdistykselle lähettänyt kirjelmän, jossa hän on huomauttanut, että valtiopankin diskonttokoron laskeminen t. v. maaliskuussa 7:ään %:iin ja myöhemmin tapahtunut helpotus Saksan rahamarkkinoilla ilmeisesti eivät ole vaikuttaneet vastaavaa antolainauskorkojen alentamista, mikä olisi ollut suureksi hyödyksi elinkeinoelämälle! — — —

Saksalaiset liikemiehet ovat ilmoittaneet, että Saksan yksityispankit ovat suorastaan tehneet itsensä vihattuiksi kiskomisjärjestelmänsä vuoksi — — —.”

Tämän jälkeen käykäämme nyt tarkastamaan, mitä meidän yksityispankkiemme edustajilla ja heidän kannattajillaan on ollut sanomista esitelmäni johdosta, jota he eivät olleet kuulleet eivätkä nähneet.

b) *Senaattori Paasikiven haastattelu 19¹⁰/4 26 Uudessa Suomessa ja Helsingin Sanomissa.*

Nämä lehdet, jotka olivat suvainneet lukijoilleen esittää minun toista tuntia kestäneen esitelmäni 12 sentin pituisessa „selostuksessa”, josta lukija tuskin sai minkäänlaista käsitystä, kiiruhtivat jo muutaman päivän perästä julkaisemaan 2 pitkää palstaa käsittävän haastattelun senaattori Paasikiven kanssa, joka ei ollut esitelmäni kuullut.

Senaattori Paasikiven tunnen pitkältä ajalta lahjakkaaksi, oppineeksi ja rehelliseksi, mutta kovin teoretiseksi ja äkkipikaiseksi mieheksi, joka usein voi syyttä suuttua silmittömästi läheisimmille ystävilleen, mutta joka pian taas leppyä ja on yhtä herttainen kuin ennenkin. Sellaisena tahdon uskoa hänen nytkin esiintyneen.

Ensimmäinen arvostelu, minkä herra P. esitelmästäni lausuu, on se, että minun tietoni pankeista ja pankkiliikkeestä muka eivät ole „tarkkoja”, minkä arvostelun U. S. kiiruhtaa toittottamaan maailmalle erityisen suurilla kirjaimilla varustetussa otsikossa.

Asianlaita on kuitenkin niin, että toistaiseksi ei ole kyetty yhtään tietoani vääräksi todistamaan. Eikä se tulle olemaankaan helppoa, sillä ne on saatu 1) asianomaisten maitten pankkitilastoista, finanssilehdistä ja eräistä muista pätevistä julkaisuista, jotka olen ammattimiehiltä saanut käytettäväkseni; 2) kahdesta erityisestä kirjallisesta kyselystä, jotka tein päteville asiantuntijoille eri maihin; ja 3) useasta pitkästä keskustelusta erään etevän ruotsalaisen suurpankin johtajan kanssa. Tähän tulee lisäksi oma toimintani maatalousluoton alalla, joka on pitkäaikaisempi, kuin mitä senaattori P:llä on pankkialalla. Tässä toimessani olin saanut viime aikoina seuraavat kaksi kokemusta yksityispankkien toiminnasta, jotka aiheuttivat minut ryhtymään siihen pieneen tutkimukseen, jonka tulokset esitin esitelmässäni.

Kun Keskuslainarahasto sai valtiolta 103 milj. markkaa käytettäväksi kiinnityslainojen myöntämiseen maanviljelijöille ankarilla ehdoilla, niin tulimme johtokunnassa siihen, että sellaisia lainoja ei voitaisi käyttää edullisesti juuri muuhun kuin vielä epäedullisempien lainojen maksamiseen. Sen vuoksi kehoitimme lainanhakijoita m. m. ilmoittamaan, mitä aikaisempia lainoja he aikoisivat meidän lainallamme maksaa, keltä ne oli saatu ja millaisella korolla. Näin tuli tietoomme, että yksityispankit ja säästöpankit ottivat köyhiltä maanviljelijöiltä varsinkin Itä-Suomessa uskomattomia korkoja, Pohjoismaiden Yhdyspankki aina 12:een %:iin, mutta toiset 13—15—16 %.

Toinen kokemukseni oli, että kun Keskuslainarahasto viime syksynä Suomen Pankin aloitteen johdosta lähetti osuuskassoille kiertokirjeen talletuskoron alentamisesta ja pyysi tietoja, mihin tuloksiin oli tultu, niin saimme useimmilta kassoilta, jotka tietoja lähettivät, sen vastauksen, että heidän yrityksensä saada talletuskorko alennetuksi paikkakunnallaan raukesivat joko säästöpankin tai osuuskauppojen vastustukseen. Ja kun tämän johdosta otin asian puheeksi useamman vakavamielisen ja ymmärtäväisen maaseutulai-

sen kanssa, niin he kaikki selittivät, että sekä säästöpankit että osuuskaupat tietävät, että useat yksityispankkien haarakonttorit maksavat korkeampia talletuskorkoja kuin mitä pääkonttorit julkisesti ilmoittavat. Saman kokemuksen ovat nyttemmin eräät osuuskassatkin saaneet. Lisäksi sanoivat eräät asiantuntijat, että tähän asiaan ei saada parannusta ottolainauskoron, vaan *kohtuuttoman suuren korkoeron* ja sen mukana antolainauskoron *alentamisella*. Silloin päätin ryhtyä tätä asiaa lähemmin tutkimaan.

Kun herra P. sitten pitkillä laskelmilla yrittää osoittaa tietoni korkoeroista Ruotsin ja Suomen pankeissa vääräksi, niin hän laskee *vuosikeskimääriä*, kun minä olen laatinut taulukkoni *absoluuttisista* alimmista ja ylimmistä *korkomääristä* sellaisina kuin ne olivat *vuoden 1925 lopulla* eri maissa ja niistä ottanut tietoni korkoeroista.

Ja kun minä puhun pankeista yleensä, puhuu hän osittain Kansallis-Osake-Pankista. Muuten on tuo *korkoerojen keskimäärien laskeminen harhaantieppiä*, sillä se perustunee niihin tietoihin pankkien korkovoitoista, jotka esiintyvät painetuissa vuositileissä, mutta yleisestihän tunnetaan, että useimmat pankit meillä käyttävät jo ennen tilinpäätöstä suuremman tai pienemmän osan korkovoitostaan tappioittensa peittämiseksi. Miten herra P. laskelmissaan on voinut tulla siihen päätökseen, että „keskimääräinen alin korkoero” vaihteli v. 1925 1.97—2.97 välillä, on minulle käsittämätöntä, kun tiedetään, että korkein talletuskorko viime vuoden lopulla oli 6 $\frac{1}{2}$ ja että alin antolainauskorko virallisten tietojen mukaan oli 9 $\frac{1}{2}$. Johtuneeko se siitä, että pankit ovat todellisuudessa maksaneet talletuksistaan enemmän kuin mitä ovat virallisesti ilmoittaneet? Ja vielä yksi kysymys: Miksei senaattori Paasikivi laske myöskin pankkiemme *ylintä* korkoeron rajaa?

Edelleen herra P. muistuttaa siitä, että meidän pankkimme saavat maksaa paljon suurempia veroja kuin Ruotsin pankit. Hän on laskenut, että erään ruotsalaisen suurpankin verot ovat kolmena viime vuotena olleet vain 0.11 % bilanssin loppusummasta, kun Kansallispankin verot olivat 0.58 %, eli siis viisi kertaa suuremmat. Tätä asianhaaraa minä en suinkaan ollut „unohtanut”, niinkuin herra P. näkyy

luulevan, vaan jätin sen senvuoksi esitelmästäni, että yhteen esitelämään ei voi saada kaikkea mahtumaan, sekä koska tuo $\frac{1}{2}$ % ei yksin riitä selittämään Suomen pankkien kohtuuttoman korkeita korkoja.

Muuten on herra P:n vertailutapa harhaanviepä, sillä eihän vero-%:ia ole tällaisessa vertailussa laskettava bilanssin loppusummasta, vaan luonnollisesti vuosivoitosta, johon suurempi tai pienempi tilivuonna maksettu verosumma vaikuttaa. Ja kun näin tehdään, niin saadaan hänen mainitsemansa Ruotsin pankin verot kolmelta viime vuodelta 12.4 %:ksi sen vuosivoitosta ja Kansallispankin 37.2 %:ksi, joten meikäläinen verotus todellisuudessa on vain 3- eikä 5-kermainen ruotsalaiseen verraten.

Periaatteellisesti sitävastoin on herra P. tässä kohden aivan oikeassa siinä, että tuo korkea verotus meillä tulee vastaisuudessaakin pitämään korkokantaa yksityispankeissamme $\frac{1}{2}$ % korkeampana kuin niissä maissa, joissa sellaista järjetöntä osakeyhtiöitten verottamista ei ole kuin meillä. Kun siis talouselämää lähemmin tuntemattomat kansanedustajat asiaanperehtymättömän keveällä mielellään estävät tuollaisia veroja, niin he silloin eivät käsitä, että se voi sattua lopulta heidän omaan nilkkaansakin. Joku aika sitten annettiin kyllä eduskunnalle esitys tämän veron muuttamisesta niin, että se ei vahingoittaisi talouselämäämme ja sen kilpailumahdollisuuksia yhtiöitten verotukseen nähden parempiosaisen maitten kanssa, mutta se silloin valitettavasti hylättiin. Mielestäni olisi syytä yrittää uudelleen.

Mutta miksi puhua vain kasvaneitten verojen vaikutuksesta pankkiliikkeeseemme, kun se on suhteellisesti pieni pankkien muuhun talouteen nähden? Olen tahtonut täydentää senaattori Paasikiven vertailuja seuraavilla tiedoilla Suomen yksityispankkien taloudesta vuosina

	1913	ja	1925.
Tulot bilanssien loppusummista	7.4 %		12.7 %
Kulungit „ „	0.77 „		2.6 „
Palkat (nykyajan rahassa)	53.1 milj. mk.		95.5 milj. mk.
„ % bilanssin loppusummista	0.52 %		1.28 %
Verot ja kaikki muut paitsi e. m. kulut	0.25 „		1.31 „

„Muutenkin ovat prof. Gebhardin väitteet minusta hyvin kummallisia — jatkoi sen. Paasikivi”, sanotaan haastattelussa edelleen, ja jatketaan: „Niinpä hänen puheensa mukaan Suomen yksityispankit olisivat varsin huonossa ja heikossa tilassa”. Sillä tavalla sitä asiaan tutustumatta voi iskeä kiveen! Sillä minä en ole, kuten lukija on edellisestä nähnyt, puhunut Suomen pankkien vakavaraisuudesta halaistua sanaakaan siitä yksinkertaisesta syystä, että se puoli pankkiliikkeestä ei kuulunut esitelmäni ja koska minä sitä en ole ollenkaan tutkinut. Sitäpaitsi minä en olisi voinut asiaan tarkemmin perehtymättä sellaista puhua, koska minulla on ollut se ylimalkainen käsitys, että meidän pankkimme ovat yleensä pelastuneet onnellisesti sota-ajan kriisistä, varsinkin verrattuna Skandinavian maitten pankkeihin. Ja senvuoksi juuri onkin meidän pankkiemme nykyinen kohtuuton voitonhimo sitä moitittavampi.

Mutta harhaanjohtava on myöskin se pankkitaholta esitetty käsitys, että meidän pankkiemme pelastus olisi riippunut siitä, että niiden johto olisi ollut parempi kuin muitten maitten pankkien.

Sillä mitä esim. Ruotsin pankkien suunnattomiin tappioihin ja romahduksiin sodanjälkeisenä aikana tulee, niin johtuvat ne siellä, kuten muissakin kultavaluuttamaissa, siitä, että tavarain hinnat maailmanmarkkinoilla yhden vuoden kuluessa romahtivat 50:llä prosentilla. Mikä liike tai pankki meillä olisi kestänyt sellaista tavarain hintojen laskua? Meidän liike-elämämme ja samalla pankkimme pelastuivat tästä kriisistä sen kautta, että samanaikaisesti Suomen raha arvossa aleni paljoa suuremmassa määrässä kuin tavarain hinnat laskivat ulkomailla; ainoastaan sen kautta pankkimme säästyivät Ruotsin y. m. kultavaluuttamaiden pankkien kohtalosta. Tällä asialla ei siis ole mitään yhteyttä pankkien hyvän taikka huonon hoidon kanssa.

Sitten herra P. ottaa tantiemikysymyksen puheeksi. Hän väittää pitävänsä tantiemia sekä „tärkeänä että hyödyllisenä pankkitoimessa”, mutta ei sitä todista, eikä myöskään kumoa minun esittämiäni näkökohtia. Että tantiemi todella olisi hyödyllinen pankkitoiminnalle, sitä eivät osoita ne monet romahdukset, jotka ovat sattuneet erityisesti juuri siellä, missä tantiemit ovat olleet suuret. Että ne voivat

olla turmiolliset elinkeinoelämälle, sen katson todistaneeni esitelmissäni.

Herra P. pitää vain vakinaista palkkaa nauttivien valtion virkamiesten työtehoa sellaisena, joka ei soveltuisi pankkialalla. Minä uskallan olla aivan päinvastaista mieltä. Luulisin näet, että pankkiliike ja sen mukana liike-elämä yleensä pysyisi paljoo terveempänä ja vakavaraisempana, jos pankkiliikettä hoidettaisiin sillä tyyneydellä ja vakavuudella ja sillä puhtaudeilla kaikesta omanvoitonhimosta, jolla virkamies toimii. Työtehoa pankkialalla olisi omansa pitämään vireessä osaksi johtavissa asemissa olevien paremmat palkat kuin valtionviroissa, osaksi tietoisuus siitä, että tällä alalla osoitettu kunto eivätkä virkavuodet määrää etenemismahdollisuudet ja toimessa pysymisen.

Lopuksi herra P. lausuu ilmi suuttumuksensa sen johdosta, että olin rohjennut sanoa hallintoneuvoston jäsenille meidän pankeissamme maksettuja tantiemeja periaatteellisesti sopimattomiksi, pitäen sitä „karkeana syytöksenä”, katsoen siihen, „minkälaisia miehiä meillä pankkien hallintoneuvostoissa istuu”.

Enpä todellakaan voinut odottaa, että sellainen mies kuin senaattori Paasikivi olisi tätä asiaa tällä tavalla käsitellyt. Minähän puhun ainoastaan siitä periaatteesta ja järjestelmästä, että *pankinhoitoa valvovalle elimelle* maksetaan palkkio tantiemin muodossa, ja hän vetää keskustelun siitä alas persoonakysymyksen tasolle! Ulkokohtaisesti asiata harkitsevien täytynee toki myöntää tantiemipalkkion maksamista hallintoneuvoston jäsenille, joitten pitkin vuotta tulee valvoa pankin hallintoa, m. m. tarkastaa kuukausibilansseja, yhtä luonnottomaksi, kuin jos samanlaista palkkaamista harjoitettaisiin tilintarkastajiin nähden, jotka kerran vuodessa saman tehtävän suorittavat.

Jätän nyt levollisesti puolueettoman yleisön ratkaistavaksi, kenen tiedot ja kenen väitteet tässä asiassa ovat „kummallisia”, senaattori Paasikivenkö vaiko minun.

c) *Suomen Pankkiyhdistyksen hallituksen lausunto asiasta.*
(U.S. ja H.S. 21. 4. 1926.)

Siitä huolimatta, että pienessä ennakkovastauksessani senaattori Paasikivelle olin huomauttanut, kuinka oli sekä

varomatonta itseään että epälojaalista minua kohtaan lähteä polemisoiimaan esitelmää vastaan, jota ei vielä oltu julkaistu eikä edes kuultu, ei Suomen Pankkiyhdistyksen hallitukseen malttanut mieltänsä sen vertaa, että olisi päässyt tilaisuuteen ensin lukemaan esitelmäni, vaan julkaisi jo 21/4 siitä laajan lausunnon. Ja sen, mitä senaattori Paasikivi ei katsonut arvolleen sopivaksi painattaa haastatteluun, jossa hän esiintyi yksin ja omalla nimelläin, sen Pankkiyhdistyksen hallitus pitää arvolleen sopivana panna lausuntoonsa, jossa esiinnyttäen joukolla ja nimettöminä. Tarkoitin niitä persoonallisia letkauksia, jotka tavataan sekä lausunnon alussa että keskellä ja lopussa. Sitä en todellakaan olisi odottanut virallisesta lausunnosta, jonka takana ovat yhteiskuntaelämässämme niin huomattavat ja hyväkaikuiset nimet kuin Leon. von Phaler, J. K. Paasikivi, Alexander Frey y. m. m. Näitten joukossa lienee myöskin Säästöpankkien Keskuspankin toimitusjohtaja puolustamassa yksityispankkien ja oman pankkinsa korkopolitiikkaa, mikä meillä elinkeinoelämää ja eritoten maataloutta niin raskaasti painaa.

Menettelyään puolustaa hallitus väitteellä, että „esitelmän sanamuoto ei ole ulkopuolella olevan saatavissa”, joka väite ei pidä paikkaansa, sillä Pankkiyhdistyksen hallitus ei ole yrittänytään saada esitelmäni.

Lausuntonsa aloittaa Pankkiyhdistyksen hallitus yhtä mahtipontisella kuin äärimmäisen kansantajuisella, minun esitelmäni vastaan kohdistetulla esityksellä siitä, kuinka koron määrää m. m. pääomien niukkuus ja siitä johtuva suhde rahan kysynnän ja tarjonnan välillä. Se, joka on lukenut minun esitelmäni, huomaa, että tässä on Pankkiyhdistyksen hallituksen *ensimmäinen harhaisku*. Esiteimässäni sanon näet nimenomaan, että korkea korkokanta meillä, samaten kuin monessa muussa Europan maassa, on johtunut pääasiassa pääomien niukkuudesta, mutta että siihen viime aikoina on vaikuttanut osittain myös yksityispankkien voitonhimo. Näin varovainen olin esitelmässäni. Mutta kuta enemmän asiaan perehdyn ja tutustuttuani varsinkin edellisessä oleviin ulkomaisten asiantuntijain lausuntoihin, sitä enemmän luulen olevan syytä yksityispankkilaitoksesamme, sen aivan liian kalliissa järjestössä ja sen sodan jälkeen omaksuimissa liiketavoissa. Lausunnessakin myöhem-

min jo myönnetään, että korkoero yksityispankeissa nykyään „epäilemättä on melkoista suurempi kuin ennen sotaa” ja luvataan, että lähitulevaisuudessa tullaankin alentamaan pankkien antolainauskorkoja. Myönnytyksen merkitsen suurella tyydytyksellä, mutta lupauksista ei ole täytetty.

Nykyisen suuren korkoeron puolustukseksi esittää lausunto 1) suurentuneet verot, joista edellisessä jo olen puhunut, sekä 2) lisätyön, joka aiheutuu osittain tilien ja liiketoimien lisääntymisestä, osittain nykyisestä alhaisesta rahayksiköstä. Näitä viimeksimainittuja asioita en pysty tarkoin arvostelemaan, mutta olen kuullut käytännöllisten pankki miesten sanovan, että niistä johtuva työllisyys heidän mielestään on niin pieni, että se, yhtä vähän kuin kasvaneet verotkaan, ei voi puolustaa niin tavattoman suurta korkoeroa, kuin sitä, joka nyt rasittaa elinkeinojamme.

Sen jälkeen lausunnossa väitetään, että „kun puhutaan, että korkoero Ruotsin pankeissa on korkeintaan 3 %, jätetään usein huomioon ottamatta, että nämä pankit yleensä (!) lainanannossaan laskevat hyväkseen erityisen lisäprovision”. Tahdon huomauttaa, että jos tällä tarkoitetaan myöskin minun esitelmäni, niin *lausunto tässä taas iskee harhaan*, sillä *minä olen ottanut provision huomioon*, mikäli sitä kannetaan, mutta — *tässä uusi harhaisku* — Ruotsissa provisiota *yleensä* ei kannetakaan, vaan ainoastaan varsin harvoissa tapauksissa!

Sitten lausunnossa näytään asettuvan puolustuskannalle myöskin sitä väitettäni vastaan, että yksityispankkien ja varsinkin niiden haarakonttorien luku on meillä sodan jälkeen paisunut luonnottoman suureksi, vaikka lausunto ei kykene siinäkään mitään asiallista esiintuomaan. Ne otteet, mitkä edellä esitin erään unkarilaisen ja parin saksalaisen asiantuntijan mielipiteistä samanlaisesta ilmiöstä heidän maissaan, osoittavat, että olen hyvässä seurassa. Ja että meidän pankkilaitoksemme todella potee samaa elinkeinoelämää raskaasti painavaa tautia, kuin mainittujen maitten, todistavat seuraavat numerot: V. 1907 oli meidän yksityispankeillamme talletuksia kutakin konttoriaan kohti 3.86 miljoonaa silloista markkaa, mutta v. 1925 ainoastaan 0.77 miljoonaa samantyyppistä markkaa. Onko siis kummaa, että jos pankit v. 1907 tulivat toimeen 1:n %:n korkoerolla, ne nyt tarvitsevat

3—6 $\frac{1}{2}$? Ja toinen esimerkki: Eräessä maaseutukaupungissa on kaikkiaan 8 yksityispankin konttoria, joissa pankit palkkaavat kaikkiaan 25 pankintirehtööriä, joilla on tuloja keskim. yli 200,000 markkaa vuodessa, siis yhteensä 5 milj. markkaa; yhdessä ainoassa sivukonttorissa on 4 tirehtööriä, joiden tulot nousevat yhteensä suurempaan summaan, kuin Helsingin yliopiston vakinaisen professorin palkat. Tämä yksityispankkilaitoksemme epäterve yliorganisatio osaltaan tietää tuotantoa harjoittavalle elinkeinoelämällemme todellista räsitusta, eikä se, että konttorineidit saavat kirjoittaa nyt yhden nollan enemmän kuin ennen sotaa.

Tämän jälkeen *lausunto taas iskee harhaan*: siinä sanotaan minun väittävän esitelmässäni „päinvastoin kuin mitä asianlaita todellisuudessa on, että ne (tantiemit) nyttemmin olisi *täydellisesti poistettu useammista Ruotsin ja Tanskan suurpankeista!*” Mistä Pankkiyhdistyksen hallitus on tällaisen mielikuvitusepäsiöön saanut? Kuten esitelmästäni näkee, en ole tuollaista väittänyt, vaan ainoastaan sen, että tantiemi on poistettu *yhdestä Ruotsin suurpankista*. Ja tällaisen lausunnon tekijät eivät arkaile julistaa paheksumistansa minun „maltin ja vastuuntunnon puutteesta”!

Sen, mitä lausunnossa puhutaan „verrattain vähäpätöisistä (hallintoneuvoston) tantiemimääristä” ja minun muka „loukkaavista epäluuloista” niiden johdosta, voin sivuuttaa, kun niistä olen jo edellisessä kirjoittanut riittävästi.

Lausunto ottaa myöskin puheeksi pankinjohtajain luotot omasta tai sen tytäryankeista. Mutta niistä sillä ei ole muuta sanomista, kuin että ne meidän maassamme muka „*periaatteessa eivät ole sallittuja!*” Mutta kuinka on asia *käytännössä?* Minkälaiset ne meidän maamme „periaatteelliset kielot” käytännössä ovat? Onhan meillä esimerkiksi alkoholi „periaatteessa kielletty”, mutta sen *käytäntö!* — Ja mennäksemme lähemmäksi pankkiliikettä: onhan meillä koronkiskominenkin „periaatteessa kielletty”, mutta millainen on *käytäntö* ollut viime vuosina? Näin heikkoa on Pankkiyhdistyksen hallituksen puolustus tässä sangen ikävässä epäkohdassa. Mutta nähtävästi ei sen parempaa voida esittää.

Toiseksi lausunto samasta asiasta sanoo: „siitä hän (minä) ottaa aiheen puhuakseen Tanskan Landmandsbankeinin romahduksesta, mutta yhteyttä niiden (meidän pankinjohta-

jainme omasta pankistaan käyttämän luoton ja tanskalaisen pankin romahduksen) välillä hakee turhaan. Sillä — eivät sellaiset luotot suinkaan olleet *pääsyynä* mainitun pankin häviöön — —.” Sellaista minä en ole väittänyt, että ne olisivat olleet *pääsyynä* pankin häviöön — *tässä taas yksi Pankkiyhdistyksen hallituksen harhaiskuja eli vääristelyjä* —, vaan sitä, että „tämäntapainen toiminta oli melkoiselta osalta syynä” sanotun pankin romahdukseen, ja se pitänee paikkansa sekä tämän että monen muun pankin romahdukseen nähden. Ellei Pankkiyhdistyksen hallitus siis löydä yhteyttä noitten ilmiöitten välillä, niin syy ei ainakaan ole minun puolellani.

Vihdoin „Pankkiyhdistyksen hallitus” katsoo voivansa ottaa siipiensä suojaan Liittopankin vanhan, virasta erotetun hallituksen minun muka „kiivasta hyökkäystä vastaan”. Lukija voi ylempänä itse todeta, miten tyynesti ja asiallisesti minä itse asiassa esitelmässäni koskettelin mainittua pankkihallitusta, jonka hoidosta on tullut ilmi niin rumia asioita kuin siitä todella on tullut. Pankkiyhdistyksen hallituksen lausunto on yleensä herättänyt asiantuntijain hämmästyttä sekä heikon asiallisuutensa että sopimattoman muotonsa vuoksi, mutta tuskin mikään kohta on ollut omansa enemmän hämmästyttämään kuin tämä. Voisin tosiasioita esiintuomalla osoittaa, kuinka rumaa Liittopankin vanhan hallituksen menettely on ollut, mutta en tahdo sitä ainakaan vielä tehdä.

En malta olla tähän ottamatta eräitä tätä kohtaa koskevia lauseita entisen pankinjohtajan Erik von Frenckellin julkaisemasta ammattilehdestä „Finansbladet” (1926, siv. 302), jotka suomennettuina kuuluvat näin: „Meidän käsityksemme mukaan ei voi kyllin voimakkain sanoin moittia vanhan Liittopankin todella edesvastuullista johtoa, tarkoitamme niitä, jotka ovat tunteneet kaikki pankin liiketoimet sekä osaksi ottaneet niihin aloitteen, osaksi panneet ne käytäntöön”. Sen jälkeen kerrotaan vain yhdestä rikollisesta menettelystä tuon ankaran lausunnon tueksi, mutta niitä voitaisiin esittää useita.

Tässä oli pääasiassa se, mitä niin arvovaltaan oikeutetun järjestön johto, kuin „Suomen Pankkiyhdistyksen hallitus” on voinut esitelmääni vastaan esittää.

d) *Hufvudstadsbladetin* johtava kirjoitus „Oikeasta korosta”
22. 4. 26.

Edellisessä puheena ollutta Suomen Pankkiyhdistyksen hallituksen lausuntoa ei *Hufvudstadsbladet* ottanut palstoilleen; mainitsi vain sen saaneensa. Sen sijaan lehti julkaisi asiasta oman johtavan kirjoituksen. Sen kirjoittaja ei ole luonnollisesti myöskään kuullut eikä lukenut esitelmääni, nähtävästi ei edes lukenut pienintäkään sanomalehtiselostusta siitä. Sen lähteinä ovat olleet osaksi molemmat edellisessä käsittelemäni kirjoitukset, jotka — kuten lukija on nähnyt — olivat täynnä joko vääristelyjä tai kokonaan vääriä tietoja esitelmästäni, osaksi sangen mehevä oma mielikuvitus. Tällaisille aineksille rakentaa kirjoittaja sitten pitkän kirjoituksensa, joka olisi voinut käydä täydestä viivan alaisena pakinana, niin hullunkurisen irvikuvan se antaa esitelmästäni, mutta johtavaksi kirjoitukseksi se on todella aliarvoinen.

Tämän pyydän saada vain muutamilla esimerkeillä todistaa.

1) Lehti väittää minun pankkioloistamme antamani arvostelun sisällyksen olleen sen, että niiden korkopolitiikka on muodostunut todelliseksi kansallisonnettomuudeksi. Tätä sanaa *en ole ollenkaan käyttänyt* pankkien korkopolitiikasta, vaan maassamme yleensä vallitsevasta korkeasta korkokannasta, jonka olen sanonut johtuneen etupäässä pääomien niukkuudesta ja poistuvan vasta sen kautta, että saadaan enemmän pääomia liikkeeseen. Mutta tämänhän viimeksimainitun lehti suvaitseekin väittää minun kokonaan jättäneen huomioon ottamatta! Siis kaksi törkeää vääristelyä.

2) Lehti ilmoittaa senaattori Paasikiven vastanneen minulle „pätevästi vetoamalla Skandinavian pankkioloihin”, joka vastaus muka „asetti esitelmänpitäjän tiedot sangen epäilyttävään valoon”. Edellisestä tunnetaan jo, millaisen „valaistuksen” herra P. esitti: siinä hän ei kyennyt todistamaan yhtään tietoaani vääräksi.

3) Edelleen ote *Hufvudstadsbladetin* esityksestä:

„Herra G:n ajatuksen, että sopivien lainmuutosten kautta voitaisiin vääntää takaisin oikeaksi se, minkä pankit ovat tehneet vääräksi, ovat eräät suomenkieliset maaseutulehdet

ihastuksella hyväksyneet — — —. Lakia, joka vetää paksun viivan yli vanhan ennakkoluulon tarjonnan ja kysynnän vaikutuksesta hintaan, myöskin korkoon, sitä me nyt tarvitsemme — —”.

Se, joka kuuli esitelmäni tai on lukenut sen edellisestä, tietää, että minä juuri päinvastoin pidän uusia lakimääräyksiä korkeimmasta sallitusta korosta yhtä tehottomina kuin esim. kieltolakiamme, johon Hufvudstadsbladet myöskin viittailee, tehdessään pilkkaa esitelmästäni.

En tahdo lisätä esimerkkisarjaa; lehden kolme palstaa ovat täynnä samanlaista. En odota, että sanomalehti tunnustaisi tehneensä minulle vääryyttä nyt enempää kuin ennenkään, kun se on samaan tapaan pidellyt minua. Sen verran uskon tuon „johtavan” kirjoittajassa kumminkin olevan tavallista kunniallista ihmistä, että jos hän lukee esitelmäni ja vertaa sitä omaan „johtavaansa”, hänen poskilleen nousee häpeän puna, jos kohta hyvin ohkainen.

*

En voi olla ilmaisematta tyydytystäni siitä, että yksityispankkiemme edustajilla todellakaan ei ollut esiintuotavana mitään, joka kumoaisi mitä olen väittänyt esitelmässäni. Mutta sitä vakavampi on se tosiasia, että he eivät ole voineet puhdistaa nykyaikaista pankkilikettämme niistä raskaista syytöksistä, jotka esitelmäni todella on esittänyt.

III. Säästöpankit Suomen maatalouden luotontarpeen tyydyttäjinä.

Edellisestä on käynyt ilmi, millä tavalla meidän säästöpankkimme palvelevat maanviljelijäin luotontarvetta ja luottohäätä *korkopolitiikassaan*. Varsin räikeään valoon se joutui, kun sitä vertasi muitten pohjoismaitten säästöpankkien korkopolitiikkaan. Siitä nähtiin, että ero otto- ja antolainauskorkojen välillä oli meillä viime vuoden lopulla yleensä paljon suurempi kuin muissa pohjoismaissa, meillä 1—7:n välillä, muualla $1\frac{1}{2}$ — $2\frac{1}{2}$:n ja 1—3:n välillä. Ja kumminkin ovat elinkustannukset meillä huomattavasti huokeammat kuin sanotuissa maissa, jonka vuoksi meikäläisten säästöpankkienme olisi pitänyt voida tulla toimeen päinvastoin pienemmällä korkoerolla kuin niiden.

Tämä korkoero ei luonnollisesti meilläkään ole kaikissa maalaiskuntain säästöpankeissa niin suuri kuin mitä tilastotaulukostani näkyy, vaan on se kohonnut sellaiseksi etupäässä niissä säästöpankeissa, jotka ovat säästöpankkilain muutoksen jälkeen ryhtyneet harjoittamaan samallaista lainaksiantoa kuin liikepankitkin, nimittäin kassakreditivi-, konttokurantti- ja vekseliliikettä, mihin eivät säästöpankit muissa pohjoismaissa, Norjaa lukuunottamatta, ole ryhtyneet. Vekseliliikettä harjoittavissa Suomen säästöpankeissa, joita meillä jo v. 1924 oli maaseudulla 118, oli antolainauskorko hyvin yleisesti tilaston mukaan 12—13 %, muutamissa jopa 14 ja 15:kin.¹⁾ Tätä säästöpankkien antautumista vekseli liikkeen alalle pidetään useimmissa maissa turmiollisena

¹⁾ Loistavana esimerkkinä esitän tässä Lapinlahden Säästöpankin, joka tilastoon on ilmoittanut maksavansa tallettajille 5—6—7 % ja joka vekselitilillä on ottanut 15 %. Jätän lukijan laskettavaksi korkoeron.

maatalouden ja maaseutuolojen kannalta. Se hävittää maanviljelijöiltä mahdollisuudet saada pitempiaikaisia kiinnityslainoja kohtuullisella korolla, se totuttaa maanviljelijöitä heille sopimattomaan lainausmotoon, se korottaa yleisen korkokannan paikkakunnalla ja se panee säästöpankkien vakavaraisuuden horjumaan. Esimerkkinä viimeksimainitusta esitettäköön, ettei missään pohjoismaissa ole sodanjälkeisenä aikana tapahtunut niin paljon säästöpankkiromahduksia kuin Norjassa, missä vekseliliike on jo pitemmän aikaa ollut käytännössä. Viimeksi on tietääkseni tästä vekselilainamuodon turmiollisuudesta lausunut hylkäävän tuomionsa talouspoliittinen kirjailija, entinen Saksan Valtakunnan maatalousministeriön esittelijä, t:ri *Otto Emker* ¹⁾ seuraavin ankarin sanoin:

„Valtiomaltien pitäisi toki sen verran harrastaa maatalouden parasta, että pidettäisiin luolta sopivan ja riittävän luoton hankkimisesta maataloudelle. On anteeksiantamattonta, jos maanviljelijät hankutellaan käyttämään luottomuotoja, jotka heille ovat kestäättömiä, kuten esim. vekseliluottoa, josta heitä ei voi koskaan kyllin voimakkaasti varoittaa.”

Meillä tämä turmiollinen vekseliluottomuoto saatiin käytäntöön säästöpankeissa lainsäädännön kautta vuodelta 1918. Siitä kyllä asiantuntijain taholta varoitettiin, mutta eduskuntaan toimitetut monet säästöpankkimiehet leimasivat nämä asiantuntijain varoitukset muka „maalaisten etujen sortamisen halusta“ (!) lähteneiksi. Siten asiantuntemus tässäkin asiassa saatiin syrjäytetyksi ja tietämättömyys ja yksityisedut taas pääsivät asiaa ratkaisemaan.

Meidän säästöpankkimme eivät ole ainoastaan kilvan liikepankkien kanssa korottaneet korkoja sille maataloudellemme turmiolliselle tasolle, kuin edellisessä on osoitettu. Nyt, kun yleensä halutaan jo ruveta korkokannan alentamiseen, näyttävät ne lisäksi vielä haluttomuutta sen alentamiseen. Kun näet Suomen Pankki viime vuoden lopulla kääntyi maamme pienempien rahalaitosten puoleen kehoituksella vuoden vaihteessa alentamaan korkeimman talletuskorkonsa ainakin $7\frac{1}{2}$ %:iin, niin säästöpankkitalolla suhtauduttiin

¹⁾ Teoksessaan „Die Kultur der Landwirtschaft“.

siihen tavalla, joka luottohädässä kamppailevien maanviljelijäin kannalta ansaitsee huomiota. Keskuslainarahasto lähetti maamme osuuskassoille kiertokirjeen, jossa se esitti, miten maamme korkokannan yleinen aleneminen olisi erityisen suotava maanviljelijöille ja miten juuri maanviljelijäin käsissä olevien rahalaitosten (säästöpankkien, osuuskassojen ja osuuskauppojen) velvollisuus olisi siinä kohden kotiseudullaan tehdä kaiken voitavansa, sekä kehoitti osuuskassojen johtomiehiä koettamaan saada aikaan yhteisiä neuvotteluja ja näistä johtuvia yhteisiä päätöksiä samanaikaisista ja samanlaisista korkoalennuksista paikkakunnallaan. Mutta sen sijaan on säästöpankkitalolta esiinnytty tässä asiassa toisella tavalla. Tosin kyllä Säästöpankkien Keskuspankin kiertokirje säästöpankeille on tässä asiassa samaan suuntaan menevä kuin Keskuslainarahaston osuuskassoille, mutta siinä ei läheskään samalla voimalla painostettu korkokannan alentamisen merkitystä maataloudelle ja maanviljelijäin itsensä johtamien rahalaitosten velvollisuuksia siinä suhteessa. Se ei kuitenkaan sisältänyt mitään moitittavaa. Mutta se ansaitsee huomiota, että sen jälkeen kuin tämä kiertokirje oli lähetetty säästöpankeille, ryhdyttiin sen mahdollisen vaikutuksen vastustamiseen. „Säästöpankki”-nimisessä lehdessä v. 1925 N:o 11 julaistiin Säästöpankkiliiton lausunto samasta asiasta, jossa tosin toiselta puolen sanotaan, että säästöpankkien olisi pyrittävä siihen, että korkokanta maassamme saataisiin alenemaan, mutta toiselta puolen siinä väitetään 1:ksi, että säästöpankit muka „*eivät ole ottaneet koltuuttomia korkoja*” (huom.! vain 12—13—14—15 %), sekä 2:ksi „ettei maassamme etupäässä odoteta säästökoron alentamista”, siis suorastaan vastoin maamme johtavan rahalaitoksen selvästi lausumaa toivomusta. Tämän hämmästyttävän lausunnon syntymiseen sanotaan maamme virallisen säästöpankkitarkastuksen päämiehen, valtioneuvostossa vakinaisena palvelevan virkamiehen, osaltaan vaikuttaneen.

Seurauksenako tästä lausunnosta oli, että edellisessä mainitut yritykset saada puheenaolevat rahalaitokset alentamaan talletuskorkonsa $7\frac{1}{2}$:een %:iin, enimmäkseen säästöpankkien haluttomuuden vuoksi raukesivat tyhjiin?

Tämä korkopolitiikka ei ole kuitenkaan ainoa puoli säästö-

pankkien toiminnassa, joka antaa aihetta arvosteluun maanviljelijäin luotontarpeen kannalta.

Myöskin niiden *pääomien sijoituksessa* ja niiden *antolainauksessa* olisi tässä suhteessa toivomisen varaa.

Sen johdosta, että yksityispankit sivukonttoriensa kautta imevät maalaisten pääomia kaupunkeihin, on virallisen säästöpankkitarkastuksen päämies „Säästöpankki”-lehdessä 1925 N:o 12 julaissut ankaran ja monessa kohden oikean kirjoituksen, jossa hän ensiksi moittii liikepankkitilaston puutteellisuuksia niiden harjoittamaan lainanantoon nähden, ja toiseksi esittää niitä haittoja, joita pääomien virtaaminen maaseudulta pois tuo mukanaan, sekä esittää lopuksi sen mielipiteen, että säästöpankit sitä muka estävät.

Lähtekäämme tilaston perusteella tarkastamaan, ovatko maalaiskuntain säästöpankit todella aina niin toimineet.

Mitä ensiksikin tulee säästöpankkien *lainanantoon*, niin osoittaa tilasto, että kiinnityslainoista kasvaa vuosi vuodelta se määrä, mikä on sijoitettu lainoihin kaupunkikiinteistöjä vastaan (v. 1924 35 milj. mk), joskin luonnollisesti tämä määrä pysyy huomattavasti pienempänä kuin se, joka on sijoitettu maakiinteistöihin. Maakiinteistöistäkin on, kuten tunnettua, melkoinen osa sijoitettu muihin tarkoituksiin kuin maatalouselinkeinon helpottamiseksi, mutta se ei käy tilastosta esille. Verrattomasti suurin osa lainoista on kuitenkin (v. 1924 lähes 500 milj. markkaa) annettu lainoina yksityisten takausta vastaan, mutta siitäkään ei tilasto anna mitään selvitystä, kuinka suuri osa näistä varoista on annettu maanviljelijöille, kuinka suuri osa muille lainanottajille maalaiskunnissa ja kuinka suuri osa niistäkin on imeytynyt kaupunkeihin, kauppaloihin ja tehdaspaikkoihin. Yleisesti tunnettuaahan on, että useat meidän pienemmistä kaupungeistamme ja kauppaloistamme ovat melkoiselta osalta aikoinaan rakennetut maalaiskuntain säästöpankeista saaduilla rahoilla. Ja joku vuosi sitten luettiin sanomalehdistä erään polkupyöräliikkeen romahduksesta Vaasassa, josta sattumalta ilmeni, että useat maaseudun säästöpankit menettivät siinä aika suuria summia, niin että jotkut niistä joutuivat vaikeuksiinkin.

Tulemme sitten *säästöpankkien sijoituksiin*. Tilastosta näemme, että säästöpankit ovat tallettaneet varojaan, paitsi

Säästöpankkien Keskuspankkiin, myöskin liikepankkeihin. Maaseutusäästöpankkien varoja oli v:n 1924 lopulla talletettuina liikepankkeihin 54 miljoonaa markkaa. Vastaava summa oli v. 1923 43 ja v. 1922 38 miljoonaa markkaa. Toiseksi olivat sanotut säästöpankit v. 1924 sijoittaneet 47 milj. markkaa obligatioihin.

Kun Keskuslainarahasto viime vuonna anoi hallitukselta toimenpidettä siihen suuntaan, että säästöpankit oikeutettaisiin sijoittamaan osan kassareserviään myöskin Keskuslainarahastoon, niin Säästöpankkiliiton Valtuuskunta sitä vastusti niin sanoakseni „kynsin hampain”, sillä mitään vakuuttavia tosiasiallisia syitä sitä vastaan se ei voinut esittää.

Katsoen siihen, että Valtuuskunnalla ei ollut mitään muistuttamista sen johdosta, että säästöpankit sijoittavat kassareservinsä mihin liikepankkiin tahansa, oli tämän vakavaraisuus minkälainen tahansa, ja siten pois maataloudesta, sekä siihen, että Keskuslainarahasto nyttemmin on suurelta osalta valtion laitos ja että sen vakavaraisuus on harvinaisen suuri, joutuu Valtuuskunnan menettely tässä kohden hyvin omituiseen valoon maanviljelijäin nykyisen luottopulan kannalta arvosteltuna. Ei voi sen johdosta tulla muuhun käsitykseen kuin että Säästöpankkiliiton Valtuuskunta tätä lausuntoa laatiessaan ei ole valvonut säästöpankkien eikä Suomen maanviljelijäin, vaan yksityispankkien etua, joita yksityispankkeja hyvin lähellä useat johtavat säästöpankkimiehet, kuten tunnettua, todellisuudessa ovatkin.

Koettakaamme nyt ottaa selkoa siitä, miten *Säästöpankkien Keskuspankki* on toiminut maanviljelijäin luotontarpeiden tyydyttämiseksi. Me näemme, että sillä oli viime vuoden päättyessä kerättynä osaksi kaupunkien, osaksi maalaiskuntain säästöpankeilta eri tileillä n. 71 miljoonaa ja muilta 26 milj. markkaa. Näistä varoista se oli lainannut säästöpankeille 35 miljoonaa, kaupunkikunnille 7.5 milj. ja maalaiskunnille 7.9 milj. markkaa, sekä „muille” 57 miljoonaa markkaa. Nämä „muut” lienevät pääasiallisesti helsinkiläisiä talonrakentajia ja yksityisliikkeenharjoittajia. Tämän lisäksi oli Keskuspankilla lainattuina vekseleitä vastaan ja kassakreditiviivileillä yhteensä 21 miljoonaa markkaa, jota tilastossa ei ole myöskään lainansaaajain mukaan jaoitettu; arva-

tenkin nämäkin varat ovat sijoitetut pääasiallisesti Helsinkiin. Me näemme siis, että mikäli tilastosta voidaan päättää, tämä pankki on sijoittanut varojaan kaupunkikunnille ja kaupunkilaisille yhteensä ehkä 78 miljoonaa markkaa, eli verrattomasti paljon enemmän kuin maaseudulle, puhumattakaan erityisesti maanviljelijöille.

Säästöpankkitalaston puutteellisuuden vuoksi emme voi, kuten edellisestä ilmenee, saada selville, kuinka korkealle se summa nousee, minkä säästöpankit itse ovat sijoittaneet ulkopuolelle oman kuntansa ja maatalouden ohi, mutta arvatenkaan emme liioittele, jos arvioimme sen ja ylläesitetyn Säästöpankkien Keskuspankin samallaisen sijoituksen nousevan yhteensä ainakin 200:aan miljoonaan markkaan; luultavampaa on, että summa on paljon suurempi. Jos nämä varat olisi saatu niitten maanviljelijäin luotontarpeen lieventämiseksi, jotka ovat hädässään olleet pakotetut hakemaan pelastuksensa niistä tavattoman kovaehdoisista kiinnityslainoista, jotka valtion viimekeväisestä dollarilainasta on myönnetty, niin olisi siitä ollut arvaamaton siunaus maallemme: ei Suomen valtio eivätkä monet tuhannet Suomen maanviljelijät olisi tarvinneet sitoutua 25:ksi vuodeksi ankaaraan velkaorjuuteen ulkomaille, eikä maasta olisi tarvinnut puristaa ulos miljoonia vuosittain kohtuuttomiin korkoihin.

Näin oli asiain tila säästöpankeissa v:n 1924 ja niiden Keskuspankissa v:n 1925 päättyessä. Tämän vuoden alussa tiedetään tulvanneen Säästöpankkien Keskuspankkiin paljon uusia varoja, joita taas sijoitetaan helsinkiläisiin liikeyrityksiin ja rakennuksiin, nyt entistä huomattavasti huokeam-malla korolla.

Kun siis säästöpankkien virallisen tarkastuksen päämies on moittinut yksityispankkitalastoa sen puutteellisuudesta ja yksityispankkeja pääomien imemisestä haarakonttoriensa kautta maaseudulta kaupunkeihin, niin olisi hänen ollut syytä ensiksi saada oman ovensa edusta puhtaaksi.

*

Nyt kysyttäneen taas, onko mitään mahdollisuuksia saada tässä säästöpankkien toiminnassa parannusta aikaan?

On kyllä! Ja tässäkin on maanviljelijöillä omissa käsissään yksinkertaisin ja voimakkain keino: *käyttämällä talle-*

tuksissaan niitä rahalaitoksia, jotka eivät ainoastaan lupaa, vaan tosiasiallisesti sijoittavat ne kokonaan maaseudun elinkeinojen hyväksi.

Tämän lisäksi olisi heidän ryhdyttävä sellaisiin toimenpiteisiin, että valtio saataisiin hyväksymään myöskin Keskuslainarahasto sellaiseksi rahalaitokseksi, johon säästöpankit saisivat sijoittaa talletuskatteensa ja muita liikeneviä varojaan.

TOINEN LUKU.

ONKO MAHDOLLISUUKSIA MAATALOUS- TUOTTEITTEMME HINTOJEN KOROTTAMISEEN?

Tärkeimmät meidän maataloustuotteemme, jotka suurem-
massa määrässä joutuvat kauppaan, ovat *maitotaloustuotteet*
ja *vilja*. Molempien näiden tavarain myyntihinnat määrää
niiden tarjonta ja kysyntä maailmanmarkkinoilla. Maail-
manmarkkinain hintojen korottamiseksi me emme voi mitään
tehdä. Kysymys voi siis olla vain siitä, voidaanko tavalla
tai toisella toimia sillä tavoin, että Suomen maanviljelijät
voivat saada maailmanmarkkinoilla huippuhintoja tai tava-
ransa välittäjiltä nykyistä paremman osan siitä, mitä nämä
saavuttavat maailmanmarkkinoilla, taikka vihdoin koti-
maassa myydessään parempia hintoja kuin mitä maailman-
markkinat tarjoavat.

Tarkastakaamme kummankin edellämainitun tavarain
hintojen korottamismahdollisuuksia erikseen.

I. Maitotaloustuotteittemme myyntihintojen korottamismahdollisuudet ja Valion viimeaikainen toiminta.

Maitotaloustuotteitamme myydään kuten tunnettua sekä ulkomailla että kotimaassa. Kun kotimaan hinnat riippuvat niistä hinnoista, mitä maailmanmarkkinoilla saadaan, niin on tässä siis kysymys oikeastaan vain siitä, onko näitten tavara-
rain vienti ulkomaille ja niiden myynnin välitys järjestetty sillä tavoin, että Suomen maanviljelijät saavat tuotteistaan mahdollisimman parhaat hinnat.

Vanhemmat ihmiset muistanevat, kuinka kurjat olot meillä tässä suhteessa olivat vielä viime vuosisadan lopulla ja tämän vuosisadan alussa, jolloinka voikaupasta huolehtivat pääasiallisesti maakauppiaat maalaiskunnissa ja yksityiset voinvienti-
liikkeet Hangossa ja Vaasassa. Silloin esimerkiksi voinvälitys ulkomaille maksoi vähintään 6—8, jopa 10:kin kultamarkkaa astialta, jonka lisäksi eräät vientiliikkeet harjoittivat voin aliarvioimista, väärää punnitusta ja tekivät väärää rahtivähennyksiä omaksi edukseen, meijerien isännöitsijäin juovuksiin juottamista ja lahjomista edullisten myyntisopimusten aikaansaamiseksi y. m. s. Silloin saivat monet karjanomistajat tyytyä 7—8:aan, jopa 5—6:eenkin kultapenniin maitolitrastaan.

Onneksi ovat olot siitä lähtien tuntuvasti parantuneet. Parannuksen ovat aikaansaaneet etupäässä *osuusmeijerit* ja näiden omistama *Voinvientiosuusliike Valio*.

Osuusmeijerit kykenivät valmistamaan tavaraa, joka laadultaan heti rupesi kohoamaan ei vain yli sen kotona kirnutun voin laadun, mitä maakauppiaat keräsivät maanviljelijöiltä, vaan myöskin yli sen, mitä osakeyhtiömeijerit ja monet n. s. kartanomeijerit kykenivät tuottamaan. Lisäksi osuusmeijerit säästivät myyntikustannuksissa maanviljelijäin

eduksi sen, mitä maakauppiat olivat ottaneet voittoa voikaupasta.

Ja Valio puolestaan pystyi hyvin pian välittämään voit ulkomaille yhdestä kultamarkasta astialta, jopa vähemmästäkin, säästäten siten maanviljelijöillemme suuria summia, jotka siihen saakka olivat menneet yksityisille välittäjille. Mutta sen lisäksi Valio, osuustoiminnallisena liikkeenä, noudatti sellaisia rehellisiä liiketapoja, jotka nekin tuntuvasti lisäsivät maanviljelijäin tuloja: punnittiin tavarat rehellisesti ja tehtiin oikeat rahtivähennykset. Lisäksi saatiin valtion vointarkastuslaitos, joka puolueettomasti ja rehellisesti arvostelee voin laadun, minkä mukaan Valio rupesi osuusmeijereille hintoja maksamaan.

Yksityisten voinvientiliikkeitten ankarasta kilpailusta huolimatta kykeni Valio siis tällä tavoin odottamattoman nopeasti taistelemaan itselleen aseman, joka nyttemmin lähentelee monopoolia. Menestys oli alusta alkaen näin hyvä siitä huolimatta, että Valion ensimmäiseksi toimitusjohtajaksi uskallettiin ottaa ensiksi 23-vuotias Pellervon konsulentti ja hänen jälkensä filosofian tohtori, jotka kumpikaan eivät tunteneet ennestään voialaa ollenkaan eivätkä olleet koskaan mitään myyntikauppaa harjoittaneet.

Näin siis verrattain lyhyessä ajassa saatiin maitotaloustuotteiden kauppa osuustoiminnallisesti järjestetyksi likipitään niin täydelliseksi kuin se voi tulla. Sehän on nyt melkein kokonaan maanviljelijäin omissa käsissä, niin että maanviljelijät ainakin periaatteessa voivat määrätä sen toiminnasta ja järjestää sen millä tavalla he itse parhaaksi näkevät.

Kun osuusmeijeriemme voinmyynnissä jo ennen sotaa oli onnistuttu voittaa sellaiset liikesaavutukset kuin edellä mainittiin, on yleensä jääty siihen luuloon, että tällä alalla ei enää ole sen enempää voitettavissa, vaan että meijerien on ilman muuta tyydyttävä niihin hintoihin, joita Valio maksaa olivatpa ne millaisia tahansa.

Tämä on varmaankin ollut eräänä syynä siihen, miksi niin monet eturivin miehet maatalouden alalla ovat viime aikoina uhranneet siinä määrässä huomiota, aikaa, varoja ja työtä aivan toiseen kysymykseen, nimittäin siihen, miten saa-

taisiin viljanhinnat kohoamaan, että he suorastaan ovat laiminlyöneet parannuspyrkimyksiä karjatalouden alalla.

Mutta viime vuosina on kuitenkin tullut ilmi sellaista, joka antaa aihetta uskomaan, että Valionkin hoidossa pitäisi voida saada tuntuvia parannuksia aikaan. Senvuoksi on mielestäni ollut syytä ottaa tämä asia julkisesti puheeksi, niin raskasta kuin se onkin ollut minulle, joka olen tehnyt aloitteen Valion perustamiseen, ollut mukana panemassa sen toimintaa alulle ja sittemmin tehnyt kaikkeni sitä tukeakseni.

Asian otin ensiksi lyhyesti puheeksi siinä esitelmässä, minkä pidin osuustoimintapäivillä Helsingissä huhtikuun 13 p:nä 1926. Siihen tri Pitkäniemi seuraavana päivänä Valion vuosikokouksessa oli vastannut laajasti. Tämä hänen puolustuspuheensa on aiheuttanut, että silloinen lyhyt ja pääasiassa suullinen esitykseni nyt esiintyy paljon laajemmassa ja osittain toisessa muodossa, kuin mitä sillä alkuajan oli.

a) *Valion voikauppa.*

Valion kasvaminen ja sen toiminta Suomen osuusmeijeriliikkeen teknillisen puolen kehittämiseksi, erityisesti juustoteollisuutemme hyväksi, on ollut niin suurenmoinen, että se on antanut aihetta ei ainoastaan suureen iloon ja ylpeyteen Suomen osuustoimintaväen keskuudessa, vaan myöskin ihailuun tämän ulkopuolella. M. m. ovat kaikki ne ulkomaalaiset ammattimiehet, jotka ovat käyneet Valioon tutustumassa, antaneet Valion toiminnan teknilliselle puolelle suuren tunnustuksen. Niinikään sai Valio paljon tunnustusta osakseen, kun se viime vuonna vietti 20-vuotisjuhlaansa.

Mutta, kuten sanottu, viime aikoina on ilmennyt eri tahoilla sellaista, josta täytyy tulla siihen johtopäätökseen, että Valion kaupallinen puoli ei enää ole niin tyydyttävä kuin mitä se oli ennen maailmansotaa, silloin kun se kyvyllään, tarmollaan ja kunnollisilla liiketavoillaan valloitti itselleen maalaisväestömme luottamuksen ja sen kautta alallaan melkein monopooliaseman. Epäedullinen arvostelu on julkisuudessa kohdistunut yksinomaan Valion harjoittamaan voikauppaan, ja on se esitetty niissä kirjoituksissa, joita viime kesästä lähtien on julkaistu milloin „Kauppalehdessä”, milloin sanomalehdissä y.m. Tri Pitkäniemi näkyy Valion vuo-

sikokokouksessa panevan tämän epäedullisen arvostelun kokonaan yksityisen liikemaailman osuustoimintavihan tiliin. Minun tietooni on kuitenkin jo useamman vuoden aikana tullut vähän väliä tyytymättömyyden osoituksia osuusmeijeri-väen puolelta Valiota vastaan. Olen kehoittanut niitä voimeijerimiehiä, jotka itse ovat tuoneet valituksensa minulle — muutoin ne tulivat nimettöminä tai kiertoteitä — ottamaan asian puheeksi Valion johdon kanssa tai Valion vuosikokouksessa ja vaatimaan asianymmärtävää tutkimusta. *He eivät kuitenkaan ole uskaltaneet sitä tehdä!* Kun siihen olen huomauttanut, että heidän meijerinsä edustajina ovat Valion isäntiä, joitten toki pitää sen verran uskaltaa, niin he sanoivat pelkäävänsä, että heidän meijerinsä siitä tulisi kärsimään.

Kun sitten tulivat nuo edellä mainitut sanomalehtikirjoitukset, jotka arvatenkaan eivät olisi ilmestyneet tai eivät ainakaan olisi jatkuneet niin itsepintaisesti, ellei Valion toiminnassa olisi ollut sellaista, joka niille on aihetta antanut, alkoi herättää huomiota se, että vaikka vakavassa äänilajissa kohta puolisen vuotta oli eri lehdissä tehty ankaria syytöksiä Valion voikauppaa vastaan, saatiin odottaa kauan, ennenkuin Valio ryhtyi vastaamaan. Ruvettiin ihmettelemään eräillä tahoilla sitä, että „Pellervo”-lehti saattoi tässä asiassa näin kauan vaieta. Sen vuoksi lehden toimituskunnan täytyi lopulta kehoittaa Valiota lehdessä antamaan selityksiä. Vasta sen jälkeen syntyi polemiikki tri Pitkäniemen sekä entuudestaan tunnettujen voikauppiaitten J. K. Tuomikosken ja J. Emil Roman’in välillä, jota polemiikkia on jatkunut pitkät ajat.

Mitä tästä polemiikista on käynyt esille?

Siitä on ollut kauvan aikaa vaikea päästä selville. Ensiksi syytettiin Valiota siitä, että se ei pystynyt maksamaan meijereille edes sitä hintaa, minkä pieni yksityinen liike maksoi. Tri Pitkäniemi vastasi seikkaperäisellä tilastolla, jonka tulos oli, että Valio oli päinvastoin v. 1924 maksanut keskimäärin hiukan enemmän kuin O. Y. Roman. Mutta tähän taas herra R. väitti, että tri Pitkäniemen tilasto oli väärä eräältä viikolta, sekä että mainitun yhtiön voille oli Valtion vointarkastuslaitos määrännyt pisteet, mutta Valiolle myydyistä voista oli se osa, joka myytiin sen haarakonttorien kautta kotimaassa, saanut arvostelunsa Valion omilta miehiltä sanotuissa konttoreissa ja että siinä

oli käytetty toisenlaista arvosteluasteikkoa kuin vointarkastuslaitoksen arvosteluissa.

Ilman erikoista puolueetonta tutkimusta syrjäisen on mahdoton päästä tällaisesta väittelystä selville, missä totuus on.

Tämän yksityisliikkeen lisäksi on Valiolle syntynyt toinen kilpailija voikauppa-alalla, nimittäin ruotsinkielisten osuusmeijerien voinvientiliike „Enigheten”; omituiselta tuntuu, että Pohjanmaan rahantuntevat ruotsinkieliset maanviljelijät voitaisiin saada ajanpitkään yksin kielikiihkosta myymään sille tavaransa, jos Valio voisi maksaa parempia hintoja.

Toisaalta (entinen voikauppias K. Tuomikoski) on tehty ensiksikin se syytös Valiota vastaan, että sen Englannin markkinoilla saavuttamat hinnat, jotka ennen sotaa lähenemistään lähenivät tanskalaisten saavutuksia, viime vuosina päinvastoin ovat niistä loittonemistaan loitonneet. Tästäkin asiasta julkisuudessa käytyä polemiikkaa on ollut vaikea seurata, kun on tehty vertailuja vuosi vuodelta vaihtuvien eri maitten valuuttain perusteella ja esitetty vaikeasti kontrolloitavia prosenttilaskelmia. Mutta lopuksi on herra Tuomikoski (1. 4. 1926) julaissut vertailuja, jotka ainakin toistaiseksi tuntuvat niin vakuuttavilta, että niihin on syytä tutustua.

Herra T. lähtee tri Pitkäniemen omasta vertailutaulukosta, jonka tämä julkaisi kuluvan vuoden Pellervo-lehden 11:ssä vihkossa ja joka koski Suomen ja Tanskan voin saavuttamia hintoja. Tanskan voin hinta on siinä merkitty 100:ksi, ja on Suomen voin hinta siihen verrattuna laskenut seuraavalla tavalla:

Tanskan voi		Suomen voi
1923	100	97,4 eli 2,6 alle
1924	100	96,6 „ 3,4 „
1925	100	94,8 „ 5,2 „

Tämän taulukon johdosta kirjoittaa herra Tuomikoski seuraavasti:

„Rahayksikön saa näin ollen ajatella, miksi tahtoo. Minä olen esittämissäni taulukoissa ottanut rahayksiköksi Englannin shillingin ja todennut, että Suomen voi myytiin astiaa kohden v. 1923 5/2 alle Tanskan hinnan, Valion myymän voimäärän ollessa 172,899 astiaa; v. 1924 7/4 alle Tanskan

hinnan, Valion myymän voimäärän ollessa 195,303 astiaa; ja v. 1925 10/9 alle Tanskan hinnan, Valion myymän voimäärän ollessa 263,366 astiaa.”

Myyntihinnan lasku, jos edellämainittu pitää paikkansa, oli siis näin ollen vuodesta 1923 vuoteen 1925 5 sh. 7 p. astiaa kohti Englannin, eli yli 50 markkaa Suomen rahassa! Tämä tekee vuoden 1925 koko voimäärälle, mikä myytiin Valiosta, noin 15 miljoonaa markkaa.

Ylläolevista hra T:n esittämistä numeroista voimme tehdä sen tärkeän havainnon, että sitä mukaa kuin Valion voimäärä on kasvanut, sitä mukaa ovat Valion saavuttamat myyntihinnat loitonneet Tanskan voin myyntihinnoista. Minun luullakseni on yksi tosiasiallinen syy siihen, miksi meidän voimme ei ole kestänyt kilpailussa Tanskan voin kanssa, löydettävissä siinä, että Valion kaupallinen johto ei ole kyennyt vastaamaan niitä lisättyjä vaatimuksia, joita liikkeen nopea kasvaminen on sille asettanut, vaan on se nähtävästi hoitanut myyntiään edelleen samaan tapaan kuin silloin kuin myyntimäärä oli pieni.

Polemiikissaan on tri Pitkäniemi itsekin lopulta ollut pakoitettu tunnustamaan, että Valio on saanut Englannissa tanskalaisten saavutuksiin nähden viime aikoina huomattavasti huonompia hintoja kuin ennen sotaa. Mutta hän ei tunnusta Valiossa itsessään olevan siihen mitään syytä, vaan syyttää siitä ensi sijassa Suomen osuusmeijereitä ja niihin liittyneitä karjanomistajia, jotka muka olisivat vielä viime aikoinakin, samaten kuin sodan aikana, valmistaneet paljon huonompaa voita kuin ennen sotaa ja myöskin huonompaa kuin tanskalaiset tätä nykyä. Nämä väitteet eivät kuitenkaan ole paikkansa pitäviä. Jokainen, joka tuntee maidon käsittelyn ja osuusmeijerien toiminnan meillä ja Tanskassa, voi todistaa, että meidän voinvalmistuksemme paremmissa meijereissämme on paljon parempaa kuin tanskalaisen (huonommat voit sitäpaitsi myydään kotimaassa). Ja Hangon vointarkastuslaitoksesta saatujen tietojen mukaan on Suomen voin laatu ollut viime aikoina *päinvastoin huomattavasti parempi kuin ennen sotaa.*

Vointutkimuslaboratorion ilmoittamat tulokset osoittavat, että sen tarkastamista voista on luettu

I luokkaan

v. 1913	58,7	%	v. 1922	76,9	%
„ 1914	60,5	„	„ 1923	90,1	„
„ 1919	58,4	„	„ 1924	91,8	„
„ 1920	72,4	„	„ 1925 n.	91,0	„
„ 1921	65,1	„	„ 1926	95,0	„ (3 kuuk.)

Myöhemmin on tri Pitkäniemen täytynytkin peräytyä tästä puolustusasemastaan ja on hän muuttanut väitteensä niin, että hän on väittänyt, että Suomen voi on sodan jälkeen huonontuneiden rahtiolojen vuoksi tullut Englantiin huonommassa tilassa kuin ennen sotaa. Mutta sellaistaahan on ymmärtääkseni voinut tapahtua ainoastaan lämpimänä vuodenaikana, eikä talvella. Ja tri P:n oman julkaiseman viikottaisen hintatilaston mukaan Suomen voi on saanut v. 1924 helmi—toukokuulla sekä loka—joulukuulla — siis kylmänä aikana — paljoo huonompia hintoja, verrattuna Tanskan ja Ruotsin hintoihin, kuin kuumana aikana, kesä—syyskuulla, ja lisäksi verrattuna Tanskaan v. 1923 kesällä *parempia hintoja* kuin v. 1913, mutta talvella huomattavasti huonompia.

* * *

Edellämämainittuun viimeiseen herra Tuomikosken kirjoitukseen ei tri Pitkäniemi ole vastannut mitään, ei Valion vuosikokouksessa, eikä tietääkseni missään muuallakaan.

Mutta asia on sittemmin tullut puheeksi toisella taholla.

Tässä selostettu polemiikki oli näet kiinnittänyt maatalousministerin huomiota puoleensa, niin että hän oli katsonut tarpeelliseksi antaa Valtion voilaboratorion assistentille, kemian tohtori J. Alfthanille tehtäväksi panna toimeen tutkimuksen „voin kansainvälisestä kaupasta sekä Suomen voi-kaupasta ja sitä lähellä olevista seikoista.” Tästä tutkimuksesta on annettu „Maaseudun Tulevaisuuden” ja „Pellervo”-lehden ottaa verrattain laajoja otteita erityisesti niiltä kohdista, jotka tukevat tri Pitkäniemen selvittelyjä polemiikissa herra Tuomikoskea vastaan.

Tutkimus on tehty monipuolisuudella, huolella ja tunnollisuudella ja se tuopi esiin monessa suhteessa mielenkiintoisia ja ainakin asiaanperehtymättömälle opettavia asioita.

M.m. siinä vakuuttavasti esitetään niitä vaikeuksia, jotka merentakaisen maan voimien vuosittain kasvava kilpailu Englannin voimarkkinoilla on tuonut euroopalaisen voimien myynnille. Samaten siitä saapi vakuuttavan kuvan Suomen voimien huonoista rahtioloista merellä, verrattuina niihin, mitkä ennen sotaa vallitsivat.

Niinikään esitetään voilaboratorion Suomen ja erään merentakaisen maan voimien kestävydestä tekemien tutkimusten tuloksia, joista täytyy tulla siihen tulokseen, että meidän voimien kestävyys on ollut huonompi.

Mutta kun tri Alfthan on ammatiltaan kemisti ja ainoastaan voimien laadun tutkija, jolle voikauppa on kokonaan tuntematon, paitsi mitä hän on puheenaolevaa tutkimusta varten kirjoista ehtinyt oppia, on hänen tässä kohden nähtävästi ollut pakko turvautua Valiosta saamiinsa tietoihin ja neuvoihin. Ja kaikesta päättäen on hän liian suurella luottamuksella ottanut vastaan sieltä päin saamansa tiedot. Osoitteeksi tästä tarvitsee minun esittää vain seuraava ote hänen lausunnostaan: „Vielä on pidettävä mielessä, että nämä (Suomesta Englantiin lähetetyt) voit ehken olivat ensiluokkaisia kotimaassa, mutta kulutusmaassa ne ainakin niistä (m.m. Valion virkailijain esittämistä) valituksista ja *hinnoista* (!) päättäen, joita on saatu, lähimainkaan eivät ole täyttäneet ensiluokkaisen voimien vaatimuksia.” Tästä voimme siis nähdä, että herra Alfthan ilman muuta uskoo tri Pitkäniemen julkisuudessa esiintuomia väitteitä, että syy on meidän voimien huonossa laadussa, eikä näe Valion toiminnassa olevan mitään toivomisen varaa.

Samallinen meijereitä syyttävä (ja epäsuorasti siis Valiota puolustava) käsityskanta huokuu esiin lausunnon useasta osasta.

Niinpä esim., kun esitetään Englannista tulleet valitukset Suomen voimien laadusta ja valtion voilaboratorion toimeenpanemien voimien kestävyyskokeitten esiintuomat voimien viat.

Niistä on käynyt esille m.m., että voimien laatu ja sen suo- laaminen on ollut epätasaista, että voita ei ole suolattu hienolla ja puhtaalla voisuolalla, vaan likaisella ja karkealla keittosuolalla, että punnitus astioihin on ollut epätasaista (ainoastaan $\frac{1}{3}$ oli normaalipainoista, $\frac{1}{5}$ yli- ja $\frac{1}{2}$ alipainoista), että voimien vesipitoisuus antaa paljon toivomisen

varaa, että astiat ovat usein liian suuret, että pakkaus ei ole siistiä, että voipaperi ei aina ole hyvää j. n. e.

Tätä moiteluetteloä lukiessaan ihmettelee, ettei vielä 20:n vuoden kuluessa ole päästy tällaisista alkeellisimmista vioista, vaikka Valio heti ryhtyi niitä vastustamaan ja vaikka pian saatiin se käsitys, että Valion esiintymisen voinvälittäjänä oli saanut niissä suuria parannuksia aikaan. Onko tämä puoli Valion toiminnasta siis aikojen kuluessa höltynyt, vaiko kokonaan unohtunut? Valiollahan luulisi nyt, melkein monopooliasemaan päästyään, olevan hyvin helppoa saada syyt tällaisiin valituksiin ja moitteisiin poistetuiksi, sillä alkaahan Valiolla olla diktaattoriväitä meijereihin nähden, kuten edellisestä jo kävi ilmi, siv. 54). Valiohan voi kiertokirjeillä ja meijeriliittojen sihteerien kautta, jotka ovat Valion palkkaamia, ilmoittaa, että se ei lähetä Englantiin näissä suhteissa viallista voita ja että se maksaa siitä tuntuvasti huonompia hintoja kuin ensiluokkaisesta: olen varma, että siitä pian seuraisi parannus.

Miksei Valio yksinkertaisesti voi palauttaa meijereille esimerkiksi ne astiat, jotka havaitaan suolatuiksi muulla kuin Valion hyväksymällä suolalla?

Ja edelleen! Kun tri Alfthan esittää laajan syntiluettelon siitä, mitä virheitä tehdään voim siirtämisessä meijereistä lähetysasemalle, lähetysasemalta rautatietä Hankoon, Hangossa ja laivalla, mikä syntiluettelo on useilta kohdin vallan pöyristyttävä ja sekin osaltaan todistuksena siitä, miten raakalaisoloissa me vielä elämme, niin täytyy taas kysyä, mitä on Valion johto tehnyt vuosien kuluessa tällaisten epäkohtien poistamiseksi? Miksei Valion johto ole pannut kaikki käytettävissään olevat voimat liikkeelle voimien kuljetusolojen parantamiseksi? Onhan sillä, kuten jo mainittiin, sellainen valta meijereihin nähden, että se voi asettaa riittäviä vaatimuksia voim käsittelylle meijerissä ennen lähtöä ja sen kuljetukselle lähetysasemalle ja säilyttämiselle siellä voijunan tuloon saakka. Ja mitä taas tulee niihin epäkohtiin, jotka tri Alfthan paljastaa valtion toiminnassa voimkuljetuksen alalla, niin onhan Valion johdolla ollut, jos se ei itsellään huomaa olevan riittävästi vaikutusta, käytettävänään osuusmeijerien edustajakokoukset, Pellervo-Seura, Maataloustuottajat, maatalousministeriö ja eduskunta.

Miksei asiasta ole tarpeeksi ääntä pidetty, miksei ole osoitettu, kuinka suuria summia kansamme talous häviää voimme huonosta kuljetuksesta, miksei ole vaadittu tässä suhteessa valtiolta uhrauksia yhtähyvin kuin viljanhintojen korottamisessa? Sillä sellaiset uhraukset eivät ole almuja maanviljelijöille, vaan meidän rautateittemme toiminnan laittamista nykyajan ja kansantaloutemme vaatimuksia vastaavaksi.

Lopuksi tri Alfthan puhuu reklaamin ja propagandan teosta voin hyväksi Englannin markkinoilla, kertoen, kuinka eräät muut maat ovat siinä suhteessa tehneet erinomaisen paljon, mutta me mitättömän vähän. Hän kertoo: „Noin 15 vuotta sitten levitettiin Englannissa meijeriasiamiehemme ja vientiliikkeiden toimesta „Butter Control in Finland”-nimistä julkaisua. Tämä julkaisu on hyvä, mutta nyt jo vanhentunut. Se olisi ehdottomasti uusittava. Viime vuosina on levitetty paria *aiivan mitätöntä* ja *sisällykseltään heikkoa* lentolehtistä, mitkä käsittelevät voi- ja juustokontrolliamme. Painos näistä lienee lopussa.” Ja vielä hän sanoo: „Suomalaisen voin reklamoimisesta on yksinomaan Valio huolehtinut”, sekä lopuksi: „*Valtion* olisi uhrattava varoja suomalaisen voin reklaamiin ja propagandaan ulkomailla.”¹⁾ Eiköhän valtiomme pitäisi ruveta myöskin Suomen puutavarain, selluloosan ja paperin vientiliikkeiden „reklaamitirehtööriksi?”

Tässä esitetyt Valion voinmyyntiä koskevat seikat vaikuttavat sen, että arvostelemaan kykenevää yleisöä tri Pitkäniemen esitelmä Valion vuosikokouksessa, mikäli se koskee voikauppaa, ei voi vakuuttaa. Päinvastoin jää toistaiseksi vallalle se käsitys, että Valion kaupallinen johto ei ole tehnyt mitä sen olisi pitänyt, ja että Valion voimäärän lisääntyminen viime vuosina on käynyt sille yhä ylivoimaisemmaksi, jonka vuoksi Valioon liittyneet osuusmeijerit ja niiden jäsenet ovat kärsineet tappioita.

Sanotaan, että Tanskan vientiliikkeet pääasiallisesti myyvät voinsa Englannissa suoraan vähittäiskauppiaille, joitten luona heidän asiamiehensä käyvät joka päivä tai ainakin monta kertaa viikossa. Niinikään sanotaan, että meidän

¹⁾ Kaikki alleviivaukset tekijän.

muilla vientiliikkeillämme on ollut useampia myynnistä huolehtivia asiamiehiä. Sen sijaan Valiolla on ollut vain yksi myyntikonttori, se Englannissa, joka myynee voinsa pääasiallisesti Englannin suurille vointuontifirmoille, jotka taas myyvät tavaran tukkuliikkeille ja nämä vasta vähittäiskauppiaille. Meidän puutavara- ja paperitehtailijamme sanovat, että heidän on pitänyt hakea myyntitilaisuuksia yhä useammasta maasta, saavuttaakseen tyydyttäviä hintoja, ja asettaa niihin yhä useampia asiamiehiä myynnistä huolta pitämään, mutta että myynti ei sittenkään käy tyydyttävästi, ellei tehtaan puolesta matkusteta itse useamman kerran vuodessa asiamiehiä virkistämässä ja uusia ostajia etsimässä.

Edellisestä nähtiin, että Valion reklaamin ja propagandan tekokin on viime aikoina ollut vallan mitätöntä, kun sen sijaan eräitten muitten maitten voin puolesta on toimittu Englannissa erinomaisen tarmokkaasti.

Sanalla sanoen: Valion myyntipuolella on nähtävästi paljon parantamiselle toivomisen varaa, vaikka Valion vuosikokoukset asiain todellista tilaa tuntematta sitä kiittelevät.

* * *

Edellisessä on ollut puhe niistä voinhinnoista, jotka Tanskan ja Suomen vientiliikkeet ovat Englannin markkinoilla saavuttaneet.

Kääntykäämme nyt vertaamaan toisiinsa näitten maitten osuusmeijerien vientiliikkeiltä saamia hintoja, nähdäksemme m. m. kuinka paljon välityspalkkiota vientiliikkeet ottavat osuusmeijereiltä.

Meidän meijeriemme saavuttamista hinnoista, verrattuina Tanskan meijerien saavuttamiin hintoihin, esittää herra Tuomikoski e. m. kirjoituksessaan vertailun tilastollisen taulukon muodossa. Hän tahtoo tällä kertaa jättää kokonaan syrjään kaikki prosenttilaskelmat sekä Tanskan ja Suomen raha-arvojen muutokset, joista varemmin on polemisoitu, ja näyttää ainoastaan, *kuinka monta kiloa voita Suomen osuusmeijerit ovat saaneet luovuttaa välittäjälleen eri vuosina, saadakseen saman summan, minkä Tanskan meijerit saivat samoina aikoina 100 kilosta*. Kilon hinnaksi ja rahayksiköksi saa tässä siis ajatella minkä tahtoo.

Hänen vertailutaulukkonsa on tällainen:

vuonna	Tanskan meijeri kiloa	Suomen meijeri kiloa	Valion voimäärä astiaa
1911	100	101,260	104,68,3
1923	100	109,750	172,899
1924	100	110,680	195,303
1925	100	112,530	264,242

Erotus Suomen karjanomistajain vahingoksi oli siis v. 1911 aivan vähäinen, mutta sen sijaan hyvin suuri jo vuonna 1923, tehden lähes 10 kiloa. Lisäksi tämä erotus kasvaa vuosi vuodelta, niin että se on lähes 3 kiloa suurempi v. 1925 kuin kaksi vuotta aikaisemmin. Tätäkään vertailua vastaan ei tri P:llä Valion vuosikokouksessa eikä myöhemminkään ole ollut mitään sanomista.

Tähän taulukkoon ja muihin hankkimiinsa tietoihin nojaten tekee herra Tuomikoski sitten laskelmia, joitten tulokseksi hän on saanut sen, että *osuusmeijerimme olisivat saaneet vuonna 1924 150 ja v. 1925 200 markkaa astialta vähemmän kuin tanskalaiset.*

Tämä vähemmyys johtuu hänen väitteensä mukaan, paitsi siitä että Valio ei ole kyennyt ulkomailla saamaan sellaisia hintoja kuin tanskalaiset, myöskin siitä, että Valion voimeijereiltä ottama välityspalkkio herra T:n laskelmien mukaan ei ainoastaan ole viime aikoina kohonnut suuremmaksi kuin mitä se oli ennen sotaa, vaan myöskin suuremmaksi verrattuna tanskalaisten osuustoiminnallisten voinvientiin kuluihin astiaa kohden.

Tällaisia laskelmia on mahdoton tarkalleen tehdä sen, jolla ei ole perehtymystä tämän alan liiketoimintaan ulkomailla ja jolla ei ole tilaisuutta tutkia Valion kirjanpitoa. Herra Tuomikoski on kuitenkin yrittänyt saada osapuolleen selville Valion voimeijerien osuuden tämän liikkeen kuluihin, jättämällä ulkopuolelle ne Valion menot, jotka sillä on ollut osuusmeijerien teknillisestä ja taloudellisesta neuvonnasta, ja laskemalla juusto- ja maitokaupan osalle $\frac{1}{4}$ Valion kokonaismenoista. Täten hän on tullut siihen tulokseen, että voinvälitys Valiossa on maksanut viime vuosina astialta noin 40—45—50 nykyistä markkaa, eli

4—4½—5 vanhaa kultamarkkaa, mikä on 4 ja enemmän kuin 4 kertaa niin paljon kuin varemmin aikoina.

Tätä herra Tuomikosken laskelmaa en puolestani pysty kontrolloimaan. Jos näin todellakin on asianlaita, niin ei voi tulla muuhun tulokseen, kuin että Valion voinvälityskustannukset ovat sodan jälkeen kehittyneet samalla tavalla kuin meidän yksityispankkiemmekin, joitten rahanvälityspalkkio, mikä ennen sotaa oli noin 1 %, teki viime vuoden lopulla 3—6½ %. Ja se on ollut osuusmeijeriemme ja karjanomistajiemme taloudelle yhtä raskasta kantaa kuin viime vuosien korkea korko elinkeinonharjoittajille yleensä.

Huomattavaa on, että se osa tri P:n esitystä, joka käsiteli tätä Valion voinvälitysvälitystä, oli varsin heikko, pelkkiä sanoja ja suurta itsetyytyväisyyttä. Hän kyllä väitti polemiikkeissa osoittaneensa herra Tuomikosken syytökset vääriksi, mutta sitä hän tältä osalta ei ole tehnyt varemmin, ei Valion vuosikokouksessa eikä myöskään sen jälkeen. Miksei hän voin välityspalkkiokysymyksessä ole tuonut julki Valion tileihin perustuvia tarkkoja tietoja? Pitäisihän olla Valiolle itselleen hyödyksi ja Valion erilaisille jäsenmeijereille turvallista saada tarkka tieto siitä, miten Valion liikkeen eri haaroille yleiset kustannukset jaetaan ja miten eri haarat kannattavat. Mikäli tunnen, on tällainen erittelevä kirjanpito käytännössä m.m. Hankkijassa, joka osoittaa, miten sen eri liikehaarat kehittyvät ja kannattavat.

b) *Valion maitokauppa.*

Ihmeteltäneen ehkä, miksi olen ollut valmis esittämään näitä Valion vastustajain taholta esitettyjä muistutuksia näin vakavassa äänilajissa, jopa osaksi niihin uskomaankin, kun aikaisemmin aina olen luottanut Valion johtoon ja kii-vaastikin sitä puolustanut. Tähän tahdon sanoa, että minä en todellakaan varemmin ole ollut valmis kallistamaan korviani muistutuksille Valiota, enempää kuin muitakaan osuustoiminnallisia keskusliikkeitä vastaan, koska olen luottanut ehdottomasti sekä niiden johtajain kykyyn että heidän hyvään tahtoonsa, ja koska erehdyksiä voi sattua jokaiselle ihmiselle. Mutta viime aikoina olen saanut eräitä omakoh- taisia kokemuksia Valion asiain hoidosta, jotka ovat olleet

senlaatuksia, etten enää ole voinut ummistaa silmiäni enkä korviani muistutuksille Valiota kohtaan.

Yksi niistä on seuraava.

Kun vuoden 1920 lopulla tulin Tanskasta kotimaahan, huomasin, että maanviljelijämme saivat kananmunistaan paljon huonompia hintoja kuin tanskalaiset, siitä huolimatta, että tänne silloin ei tuotu venäläisiä munia, ja että helsinkiläiset saivat maksaa suhteellisesti suuria hintoja. Munanmyyntiosuuskuntain myynnin välitti silloin Valio. Kun tämän johdosta minun aloitteestani v. 1921 perustettiin munanmyyntiosuuskunnille oma vientiliike *Muna*, on ollut aikoja, jolloin Suomen maanviljelijät ovat saaneet parempiakin hintoja kuin tanskalaiset. Ja kuitenkin on tämän liikkeen täytynyt toimia hyvin vaikeissa oloissa.

Toinen kokemukseni, joka on saanut minut näkemään, että olot Valion kauppasiain hoidossa eivät viime aikoina ole olleet sellaiset kuin niiden pitäisi olla, on seuraava:

Kuulun jäsenenä eräeseen *maidonmyyntiosuuskuntaan*, joka v. 1923 äkkiä rupesi maksamaan jäsenilleen vallan kottuuttoman huonoja hintoja, verrattuina niihin, joita kuluttajat Helsingissä maksoivat, vaikka osuuskunta myi maitonsa Valiolle. Kun ruvettiin ottamaan asiasta selkoa, kävi ilmi, että vika olikin suurelta osalta Valiossa eikä paikallisessa maidonmyyntiosuuskunnassa. Valio oli näet ruvennut tilitämään maidonmyyntiosuuskunnalle väliin hyvinkin paljon pienemmistä maitomääristä kuin mitä osuuskunta oli sille lähettänyt. Ja kun rupesin yleisemmin asiaa tutkimaan, huomasin, että sellaista oli harjoitettu eräille muillekin Helsingin piirin maidonmyyntiosuuskunnille, kuka tiesi kuinka monelle ja kuinka pitkän aikaa. Erotukset voivat nousta satoihin kiloihin kuukaudessa, joskus vieläkin enempään, eräässä osuuskunnassa v. 1924 10,000 kiloon 11 kuukautena. Täten en ole voinut tulla muuhun tulokseen kuin että Valiossa siis maidon vastaanottajat olivat alentuneet sille tasolle, jolla yksityiset voivientiliikkeet Hangossa olivat siihen aikaan, kun Valio perustettiin: siellä oli punnittu tavaraa väärin. Kun Valion johto sai tämän tietoonsa, on se jossain määrin maksanut korvausta eräille maidonmyyntiosuuskunnille, jotka siitä olivat kärsineet, sekä lisäksi se on jäijestänyt niin, ettei joulukuussa v. 1924 lähtien enää aina-

kaan kaikkiin puheenaoleviin meijereihin nähden tällaista ole jatkettu, mutta se ei ole poistanut niitä virkailijoitaan, jotka tällaista liiketapaa olivat harjoittaneet ¹⁾

On syytä kiinnittää huomiota siihenkin puoleen tässä asiassa, että Valio tällaisella toiminnallaan on aiheuttanut sen, että suurimpia maidontuotajia on eronnut joistakin edellämainituista paikallisista maidonmyyntiosuuskunnista ja että Valio on tällaisilta ruvennut ottamaan maidot suoraan, ilman osuuskunnan välitystä. Täten siis Valio on toiminut kaksin kerroin osuustoimintaperiaatteita vastaan.

Esilläolevan seikan johdosta on tri Pitkäniemi esitelmässään Valion vuosikokouksessa antanut merkillisiä selityksiä. Aluksi hän paljastaa Valion kauppasiain hoidossa erään sangen ihmeellisen kauppataavan, nimittäin sen, että vaikka Valiossa oli harjoitettu maitokauppaa jo vuodesta 1917 alkaen, ei siinä oltu vuoteen 1923 mennessä maitoa vastaanotettaessa sitä ollenkaan mitattu eikä punnittu, vaan otettu se vastaan luottaen maidonlähettäjien ilmoituksiin!

Onko kummempaa koskaan ennen kuultu? Tri P. itsekkin myöntää, että „tuntuu tietysti hieman merkilliseltä, että tällaista menettelytapaa on ollenkaan saatettu jatkaa ja että siitä ei ole jo aikaisemmin oltu pakoitettu siirtymään pois.” Niinpä todellakin! Minulle tämä paljastus antaa vain uuden todistuksen siitä, että Valion kaupallinen johto on sodan jälkeen osoittanut selvää entisen tunnetun tarmon ja huolellisen ajattelun väsähtämistä.

Tri P. kertoo sitten, miten tuo järjetön kauppatapa oli houkutellut maidonlähettäjiä petoksiin, mitkä petokset vihdoin pakoittivat Valion rupeamaan punnitsemaan maidot.

Lisäksi hän selittää erotuksen maidonmyyntiosuuskunnista ilmoitettujen ja Valiossa punnittujen maitomäärien

¹⁾ Olen saanut tietää, että jotkut kuulijani esitelmätilaisuudessa olivat saaneet sen käsityksen, että olisin tarkoittanut sitä, että tuollainen menettely olisi tapahtunut Valion johdon tieteen. Sitä kuitenkaan en ole tarkoittanut, vaan ainoastaan sitä, että maitokauppa oli järjestetty tavalla, joka houkutteli sen toimitsijoita noihin väärinkäytöksiin, ja toiseksi moittinut johtoa siitä, että se ei poistanut Valion palveluksesta sitä tai niitä, jotka olivat tehneet itsensä syypäiksi sanottuun menettelyyn.

välillä johtuneen siitä, että edellisissä maidot arvioidaan litroissa astioittain, mutta Valiossa ne punnitaan, ja että kun astiat vanhenevat, niihin tulee niin paljon ja niin suuria kulumuja, että siitä tulee päivittäin noin puolen prosentin eroja.

Tämähän tuntuu varsin mahdolliselta. Mutta kun erotukset ovat äkkiä voineet olla joinakuina kuukausina monta vertaa suuremmat ja aina Valion hyödyksi, kun tällaista on tapahtunut kaikissa niissä Helsingin piirin maidonmyyntiosuuskunnissa, joista olen asiaa tiedustellut, niin — kaiken tämän perusteella, ynnä niitten monien muitten tosiasiajn perusteella, mitkä tiedossani ovat — uskallan väittää, että tri P. ei ole ollut tässä asiassa niin varovainen kuin hän luulee ja puheessaan vakuuttaa olleensa. Hänen olisi ollut varovaisempaa tunnustaa, että tässä todella on tapahtunut väärinkäytöksiä, mutta että ne ovat, sittenkuin Valion johto pääsi asiasta tietoon, lakanneet vuodesta 1925 lähtien.

Sitten tri P. yrittää puolustautua m. m. sillä, että hän kertoo hankkineensa joulukuun 5 viimeiseksi päiväksi v. 1924 valtion vointarkastuslaitoksen valantehneen vaakamestarin tarkastamaan sekä Valion maitovaakaa että sen punnitustapaa ja saaneensa häneltä laajasanaisen todistuksen siitä, että kaikki oli *niinä päivinä* (!) ollut hyvässä järjestyksessä. Ja tämä monisanainen todistus näkyykin tehneen Valion vuosikokouksen herkkäuskoisiin osanottajiin erinomaisen vaikutuksen, koskapa hän tältä osalta puolustuspuhettaan sai äänekkäitä hyvä-huutoja. Mutta olen kuullut, että kun kokouksen osanottajat palasivat kotiinsa ja siellä kylmällä järjellään ovat tätä asiaa ajatelleet, he ovat päässeet helposti selville, että kun tuo vaakamestarin tarkastus toimitettiin vasta sen jälkeen kuin väärinkäytökset olivat jo tapahtuneet ja kun niistä oli alkanut kuulua kuiskeita, siis väärinkäytöstentekijäin tietoisina ollen siitä, miksi tarkastus toimitettiin, niin *tuollainen todistus ei merkitse yhtään mitään*.

Olin tullut Valion maitokauppatavasta siihen käsitykseen, että vaikuttimena noihin Valion hyväksi suoritettuihin väärin punnitukseen täytyi olla se, että Valion maitoliikkeen johtaja sai tantieemia maitoliikkeen tuottamasta voitosta, varsinkin kun tietooni oli tullut, että tantieemia Valiossa oli laskettu osaksi myyntimäärästä, osaksi myös vuosivoitosta.

Tämän tri P. Valion vuosikokouksessa kuitenkin väitti vääräksi, ilmoittaen, että „Valion toimitusjohtaja, johtokunnan jäsenet ja tärkeimmät toimihenkilöt, jotka ovat pääasiallisimpina tekijöinä kaupassa ja määräävät tilitykset meijereille, eivät saa mitään lisäpalkkiota vuosivoiton perusteella”, vaan „Valion kokonaismyynnin perusteella”, johon sisältyy sekä tavaramäärä että hinta. Kun siis Valion maitosaston johtaja saa tantieemia sen mukaan kuta suurempi Valiolle tullut maitomäärä on, niin pitäisi olla hänen etujensa mukaista, että maitomäärä punnittaessa tulisi mahdollisimman suureksi, selitti tri P. Ja tämä selityshän oli hyvin järkeen menevä. Se pani minutkin vallan ymmälle, niin etten tiennyt, mitä minun oli tästä asiasta uskottava. Kun minulla näet oli varmat tiedot siitä, että Valiossa todella oli harjoitettu väärää punnitusta usean maidonmyyntiosuuskunnan vahingoksi, ja nyt sain sen tiedon, että siitä ei olisi ollut kenellekään Valion toimihenkilölle mitään rahallista hyötyä, niin miksi sellaista oli tehty? Ei suinkaan vain huvikseen tai urheillakseen? Tässä täytyi olla joku erehdys tai joku hämärä kohta. Hämäryyttä oli omansa lisäämään ne eräältä maanviljelijältä saamani tiedot, että hänelle oli ilmoittanut toiselta puolen yksi Valion tilintarkastajista ennen vuosikokousta, että Valiosta olisi jo poistettu tantieemit, ja toiselta puolen Valion hallintoneuvoston puheenjohtaja, että tantieemia ei ole poistettu. Mutta tätä hämäryyttä ovat olleet omansa taas selventämään seuraavat tosiseikat:

1) Tantieemeja ei lasketa sen tavaramäärän perustuksella, mikä Valiolle on punnittu tulleeeksi, vaan sen mukaan, mitä Valio on myynyt.

2) Tri P. puheessaan esittää ainoastaan sen palkkausjärjestelmän, mikä nyt, v. 1926, on voimassa, mutta ei puhu mitään siitä, mikä maitoliikkeessä vuosina 1923 ja 1924 oli olemassa.

3) Tri P. ilmoittaa, että Valion „toimitusjohtaja, johtokunnan jäsenet ja tärkeimmät toimihenkilöt” saavat lisäpalkkiota kokonaismyynnin perusteella, mutta eräässä toisessa paikassa puhettaan hän sanoo, että tantieemijärjestelmä „liittää kaikki Valion toimitsijat... yhteen samoihin kohtaloihin Valion jäsenmeijerien jäsenten kanssa”, joten hän ei ole

väittänyt, ettei joillakin alemmilla virkailijoilla olisi ollut tantieemi laskettuna toisen perusteen mukaan.

4) Tämän lisäksi olen saanut selville, että se tai ne henkilöt, jotka ovat toimittaneet maidon punnituksia tai ainakin ilmoitukset punnituksista, ovat ainakin varemmin saaneet tantieemia, joka on laskettu „jonkin vastakkaisen perusteen mukaan kuin se tantieemi, mikä on laskettu maitoliikkeen johtajalle”.

Kun edelläesitetyt osaksi hämärät, osaksi asiaa selventävät tosiasiat yhdistän sen aikaisemmin saamani tiedon kanssa, että Valiossa olisi yhtenä tantieemin laskuperusteena todella käytetty myöskin vuosivoittoa, olen tullut siihen päätökseen, että maidon punnitsijat tai sen tuloksista tilittäjille tiedonantajat ovat vuosina 1923 ja 1924 saaneet tantieemia maitoliikkeen antaman vuosivoiton perusteella, mutta että tämä järjestelmä myöhemmin on poistettu, syystä että tämä „piiska”, käyttäakseni tri P:n sanaa, oli osoittautunut Valiolle liian „edulliseksi”, tosiasiallisesti vahingolliseksi.

Näin ollen tri Pitkäniemi ei ole esityksensä maitokauppaa käsittelevässä osassa voinut vakuuttaa minua siitä, etteikö Valion maitokaupassa vuosina 1923 ja 1924 olisi tapahtunut väärinkäytöksiä.

Vastaisen varalta olisi senvuoksi otettava harkittavaksi, eikö pitäisi järjestää niin, että maidon punnitus ja tarkastus tapahtuisi puolueettoman viranomaisen kautta, jonka tulisi antaa tuloksensa tiedoksi sekä maidon kaupunkiin hankkijalle (esim. Valiolle) että maidon tuottajille (maidonmyyntiosuuskunnille ja suuremmille kartanoille), aivan samalla tavalla kuin valtion vointarkastuslaitoksella tapahtuu voihiin nähden. ¹⁾ Nythän jo esim. Helsingissä on olemassa maidontarkastuslaboratorio, joka toimii yhdessä Maidontarkastusyhdistyksen kanssa, minkä muodostavat kaikki Helsingin maidonhankkijat (kuten Valio, Elanto, Maanviljelijäin Maitokeskus O. Y. j. n. e.). Mutta maitojen vastaanottotarkas-

¹⁾ Sittenkuin tämä jo oli ladottu, olen saanut tietää, että Valio ei punnitutakaan voita valtion valantehneillä vaakamestoreilla voilaboratorion valvonnan alla, vaan toimittaa sen itse; sitävastoin punnitaan esim. ruotsalaisten osuusmeijerien vientiliikkeen, *Enighetenin*, voit säännöllisesti voilaboratorion toimesta.

tuksen ja punnituksen kustantaa ja toimituttaa kukin maitoliike itse omalla väelläään ja luokituttaa sen osaksi maidontarkastuslaboratoriossa saamiensa laboratoriotutkimustietojen, osaksi omien havaintojensa perusteella. Tarkastus ei siis vielä ole täysin virallinen eikä puolueeton. Laboratorion taholta on ilmoitettu, että se on kyllä koettanut saada sen sellaiseksi, mutta että Valio ei ole ollut halukas kannattamaan sen viralliseksi tuleamista. Mutta sinne pitäisi maidontuottajien itsensä oman etunsa nimessä pyrkiä.

Helsingin maidontarkastuslaboratoriossa maidot luokitellaan 4:ään luokkaan. Maitoja binnoitettaessa Elanto määrää markkinain vaatiman normaalihinnan II:n luokan maitolle ja maksaa I:n luokan maidosta niin paljon lisää kuin se vähentää III:n ja IV:n luokan maitojen hinnoista, joten tuottajat eivät pääse sanomaan, että Elanto aliarvioisi maitoja omaksi hyödykseen.

Eikö tämäntapainen menettely olisi Valiossakin toivottava? ¹⁾

c) Valion juustokauppa.

Samaten kuin Valion voimeijerien ja maidonmyyntiosuuskuntien, on sen *juustonmyyjienkin taholta* viime vuosina tullut ilmi tyytymättömyyttä Valiota vastaan. Kuten tunnettua, ei ole viime vuosin saakka ollut olemassa sellaista virallista ja puolueetonta juustonkaan tarkastusta kuin

¹⁾ Sittenkuin tämä oli ladottu, tuli tieto, että Helsingin ympäristön maidontuottajat vihdoinkin ovat heränneet tuotantonsa kannattavuuden puolesta toimimaan. Mutta epäiltävää on, kykeneekö heidän perustamansa järjestö saamaan mitään huomattavampaa aikaan. Sitä varten pitäisi ensiksikin kaikki seudun tuottajat saada liittymään maidonmyyntiosuuskuntiin, jotka tarpeen tullen voivat osittain ruveta voita valmistamaan, ja ne kaikki vuorostaan Valioon, niin että kaikki kilpailu poistettaisiin. Ja toiseksi pitäisi Valion johto saada niin tarmokkaasti asioita hoitamaan, että se määräisi, milloin ja missä määrin kunkin osuuskunnan on ryhdyttävä voita valmistamaan. Mutta pelkään, että Helsingin ympäristön maanviljelijöillä, varsinkaan ruotsalaisilla suurtilallisilla, ei ole sitä taloudellista ja osuustoiminnallista sivistystä ja osuustoimintakuria, jota tällainen järjestäytyminen vaatisi.

voimme laadusta, josta valtion vointarkastuslaitos puolueetoman ja tieteellisesti pätevän tutkimuksen perusteella antaa arvostelunsa, mikä lähetetään viikottain sekä voin tukkuostajiille (m. m. Valiolle), että myöskin tuottajille (m. m. osuusmeijereille), niin että nämä tietävät, minkälaisesta tavarasta he kulloinkin saavat hinnan. Juustoalalla on viime aikoihin saakka yleisenä tapana ollut, että ne liikkeet, jotka tuottajilta ostavat juustot, itse ovat arvioineet tavarat, luokitelleet ne laadun mukaan ja maksaneet niistä senmukaiset hinnat. Tästä ei, mikäli tietooni on tullut, esim. Valioon nähden varemmin liene ollut aihetta valittamiseen. Mutta pari vuotta sitten vaihtivat eräät juustomeijerit, että niiden juustoja, jotka varemmin olivat suuremmassa määrässä joutuneet A- (parhaimpien) luokkaan, oli Valiossa yhtäkkiä ruvettu panemaan suuremmassa määrässä huonompiin luokkiin, vaikka meijereillä oli samat laitteet ja samat juustomestarit kuin ennen. Ja tähän ei saatu kirjeellisten huomautusten kautta mitään parannusta aikaan, mutta kun juustomestarit matkustivat itse juustolastien mukana Helsinkiin ja olivat Valion arvostelussa läsnä, niin he saivat tavaransa entiseen tapaan luokitelluiksi. Ja jos taas lähettivät juustot omin neuvoin Valiolle, joutui suurin osa niistä alhaisempiin luokkiin.

Tällaisen menettelytavan tri P. esityksessään taas kokonaan kielsi. Hän selitti, että Valion johto on päinvastoin kehoittanut juustomestareita aina tulemaan tavaransa mukana Valion makasiineihin näkemään, miten ne arvostellaan ja mitä vikoja niissä mahdollisesti on, sekä oppimaan, miten viat on korjattavissa. Lisäksi tri P. puolestaan syytti juustomestareita, samaten kuin maidonmyyntiosuuskuntienkin toimitsijoita, vilpillisyydestä.

Näistä molemminpuolisista syytöksistä ei syrjäisen ole mahdollista päästä totuuden perille. Mutta Valion juustokauppaan nähden on kuitenkin olemassa kaksi asianhaaraa, jotka herättävät kummastusta ja jotka antavat aihetta vaatimaan parannusta tälläkin alalla.

Toinen näistä on se, että valtio jo kaksi vuotta sitten on laajentanut laboratorionsa vointarkastusteltävän käsittämään myöskin juustojen tarkastuksen, järjestäen sitä varten erityisen osaston Helsinkiin. Tässä laitoksessa *saadaan juustot ilman mitään maksua pätevästi ja puolueettomasti*

arvioiduksi, mutta sitä ei Valio ole tähän saakka halunnut käyttää muuta kuin aivan vähäisessä määrässä, nimittäin kun joko osuusmeijerit ovat rohjenneet sitä pyytää tai ulkomaiset ostajat sitä ovat nimenomaan vaatineet. Sitä vastoin ovat Suomen ruotsalaisten osuusmeijerien voinvientiosuusliike Enigheten ja yksityinen liike O. Y. Roman Hangossa tarkastuttaneet kaikki kauppaamansa juustot tässä virallisessa laitoksessa ja tilittäneet meijereille tämän arvostelujen ja luokitusten mukaisesti.

Toinen mainitsemani asianhaara on seuraava:

Valion viimeisestä vuosikertomuksesta käy ilmi, että, sen sijaan että se on ensiluokkaisiksi (A-luokkaan) merkinnyt v. 1923 40,5 % meijereiltä tulleista juustoista, se on v. 1924 niitä merkinnyt vain 36,4 % ja v. 1925 ainoastaan 19,6 %. Tämän ohella ansaitsee taas huomiota se tosiasia, että Valiolle saapui v. 1923 ainoastaan 12,400 juustoa, mutta v. 1924 23,000 ja v. 1925 lähes 29,000. Tuollaiseen aliluokitukseen, joka ylempänä esitettiin, voi olla ainakin osittain todellisia ja luonnollisia syitä, joita mainitussa Valion vuosikertomuksessa esitetäänkin. Mutta olisi syytä tutkia, eikö noin suuri juustojen äkillinen lisääntyminen ole mahdollisesti niiden myymisessä käynyt Valion kaupalliselle johdolle taas yhtä ylivoimaiseksi, kuin samaan aikaan äkillisesti kasvaneitten voimäärienkin edullinen myyminen, ja eikö tämäkin osaltaan ole myötävaikuttanut juustojen suurempaan aliluokitukseen.

Sen johdosta, mitä tästä Valion harjoittamasta juustokaupasta on tullut ilmi, pitäisi ensi tilassa saada aikaan se perinpohjainen parannus Valion tähänastiseen kauppatapaan, että Valion johto velvoitetaan järjestämään juustojen arvostelu ja senmukainen tilitys samalla tavalla kuin muutkin tällä alalla kauppaa harjoittavat liikkeet ja samalla tavalla kuin voikauppakin tässä suhteessa on järjestetty. Sitä vaatii juustomeijerien turvallisuus ja sitä vaatii Valion arvo.

d) *Tantieemijärjestelmä Valiossa.*

Vielä katson välttämättömäksi ottaa puheeksi asianhaaran Valion hoidossa, joka sekin mielestäni vaatii korjausta, nimittäin sen, että Valiossa on vallalla n. s. *tantieemi-*

järjestelmiä, s. o. että siinä maksetaan suuri — joissakin tapauksissa suurin — osa palkoista tantieemin muodossa ja että tätä tantieemia ei makseta ainoastaan pääjohtajalle eikä vain johtokunnalle, vaan useille muillekin virkailijoille.

Tantieemit Valion, samoin kuin eräitten pankkienkin vuosikertomuksissa, esitettiin ennen sotaa eri menoeränä, eivätkä ne silloin kohtuuttomia olleetkaan. Mutta ne on järjestetty sodan aikana uudelleen, niin että ne nousivat vuodesta 1915 vuoteen 1916 hyvin rohkeasti, ja sen jälkeen ruvettiin ne yhdistämään Valiossa, samaten kuin pankeissakin, muihin palkkausmenoihin. Näyttääkin siltä, että ne ovat melkoiselta osalta aiheuttaneet sen nousun viime vuosina Valion palkkausmenoissa, mikä on tullut ilmi. On siis luonnollista, että tantieemeja ei enää Valiossa, enempää kuin pankeissakaan meillä, tahdota päästää näkyviin julkisuuteen saatetuissa tileissä.

Tämä tantieemijärjestelmä on Valiossa jo vanha. En muista varmasti, otettiinko se jo liikkeen perustamisesta asti käytäntöön, mutta varhain siitä keskustelin Valion hallintoneuvoston jäsenen, Pellervo-Seuran silloisen sihteerin Ph. Suurosen kanssa. Me tulimme siihen tulokseen, että tantieemi, jos se lasketaan järkevien perusteiden mukaan ja jos se pidetään kohtuullisissa rajoissa, voisi Valiossa *tois-
taiseksi* olla hyödyllinen. Järkevänä tantieemin laskuperusteena pidimme silloin ensiksikin sitä, missä määrin Valion saavuttamat voinhinnat lähenivät Tanskan vientiliikkeitten saavuttamia hintoja, koska se olisi omansa kiihoittamaan Valion kaupallista johtoa yrittämään siinä parhaansa. En tiedä, tuliko tämä laskuperuste käytäntöön, mutta tunnettua on, että Valion saavutukset tässä suhteessa olivat sen jäsenmeijereille sangen edulliset, koska Suomen voim hinnat ennen sotaa pääsivät yhä lähemmäksi Tanskan voim hintoja. Sodan jälkeen on Valiossa tantieemin laskuperusteet järjestetty uudelleen ja, kuten edellisestä nähtiin, ovat Valion saavuttamat voinhinnat, päinvastoin kuin ennen sotaa, loittonemistaan loitonneet Tanskan hinnoista.

Toiseksi laskuperusteeksi katsoimme Ph. Suuros-vainajan kanssa silloin voivamme hyväksyä Valion saavuttaman tavaramäärän. Se oli silloin järkiperäinen, kun Valion kaupallisen johdon piti toimintansa etevämmyyden ja rehellisem-

pien liiketapojensa avulla valloittaa Valiolle yhä suurempia voimääriä yksityisiltä voinvientiikkeiltä.

Mutta tämä tantieemin laskemisperuste ei ole nyt enää järkipäinen, sittenkuin Valio on päässyt melkein monopooliasemaan. Sillä nythän myyntimäärän lisääntyminen tapahtuu automaattisesti, ilman Valion johtajien ponnistuksia, sitä mukaa kuin maanviljelijät saavat lehmänsä entistä enemmän lypsämään ja kykenevät karjaansa lisäämään. Heille, karjanomistajille, siis pitää toimittaa kaikki mahdolliset „tantieemit”, lisätulot, heidän maitomääränsä lisäämisestä. Lisäksi kasvaa Valion myyntimäärä myöskin siitä, miten nopeaan maalaisväestö saadaan meijeriosuustoiminnallisesti järjestäytymään, s. o. miten nopeasti saadaan uusia osuusmeijereitä syntymään; „tantieemeja” Valion myyntimäärän kasvamisesta olisi siis maksettava myöskin Pellervo-Seuran ja Keskuslainarahaston konsulenteille, jotka koettavat saada näitä uusia osuusmeijereitä syntymään, Suomen valtiolle, joka sitä edistää myöntämällä sitä varten huokeakorkoisia lainoja, ja Hankkijan koneosaston johtajalle, joka toimittaa niille hyviä koneistoja kohtuullisiin hintoihin! Mutta iekki sikseen: näillä esimerkeillä olen vain tahtonut osoittaa, että, sen jälkeen kuin Valio on saavuttanut monopooliaseman, vaikuttavat pääasiallisesti yleiset ulkopuoliset tekijät Valion myyntimäärän kasvamiseen, eivätkä Valion toimihenkilöt. Valion saavuttamaa monopooliasemaa on omansa vielä vahvistamaan se tosiasia, että Valion jäsenmeijerit ovat sääntöjen mukaan sitoutuneet myyntipakkoon Valiolle. Erään suuren tanskalaisen osuustoiminnallisen keskusliikkeen johtaja, jolta kysyin, maksettiinko hänen liikkeestään tantieemeja, vastasi: „Ei! Ja kuinka se voisi tulla kysymykseenkään tällaisessa liikkeessä, jossa ostajamme (osuuskunnat) ovat sidotut liikkeeseemme ostopakolla”.

Tällaiset näkökannat eivät näy epäilyttävän tri Pitkäniemi, joka puolustautuu tässä kohden sillä, että Valion tantieemi lasketaan *myyntimäärän rahanarvosta*, johonka eivät ainoastaan vaikuta tavaramäärät, mutta myöskin saavutetut hinnat, ja että tantieemi siis on omansa kiihoittamaan johtajia ponnistamaan saavuttaakseen yhä parempia hintoja. Se on kyllä totta. Mutta kun tavaramäärät Valion ulkopuolella olevien tekijäin vaikutuksesta kasvavat niin voimak-

kaasti kuin ne tekevät, kasvattavat ne tantieemeja siitä huolimatta, millaisia hintoja on saavutettu. Olisi hauska nähdä, kuinka suuriksi tantieemimäärät ovat kasvaneet vuosina 1923—1925, jolloinka Valion myynnin raha-arvot ovat niin voimakkaasti nousseet, samalla kuin voit ovat saavuttaneet yhä huonompia hintoja. Tantieemit siis juoksevat ja kasvavat, vaikka johtajat eivät panisi tikkua ristiin parempien hintojen voittamiseksi.

Tri P. on samassa puheessaan arvellut Valion tapaisen tantieemijärjestelmän soveltamista S. O. K:hon ja Hankkijaan muka „mahdottomaksi”. Miksi niin? Koska ne muka „eivät toimi sitä varten, että ne myyntitavarainsa hinnan voisivat nostaa mahdollisimman korkealle”, vaan päinvastoin. Se on kyllä totta, mutta voitaisiinhan tantieemi asettaa sen mukaan, missä määrin S. O. K:n johto saa osuuskaukat keskittämään ostoksensa S. O. K:hon, mikä on merkkinä siitä, että S. O. K. todella myy edullisemmin kuin yksityiset tukkuliikkeet. Ja Hankkijassa tantieemi voitaisiin järjestää myytyjen tavaramäärien mukaan, sillä onhan Suomen maataloudelle sitä edullisempaa, kuin enemmän maanviljelijät saadaan käyttämään apulantoja, väkirehuja, jalostettuja siemeniä ja koneita. Sitäpaitsi on Hankkijan ja S. O. K:n hoito paljoo vaikeampaa kuin monopooliasemassa olevan Valion, jolla on vain kolmisen eri tavaraa myytävänä, koska sekä Hankkijalla että S. O. K:lla on kestettäväänä kotimaassa ankaraa kilpailua, josta Valio on miltei kokonaan vapaa. Ottaen sitäpaitsi huomioon, etteivät S. O. K. ja Hankkija ole monopooliasemassa, ei tantieemijärjestelmä olisi niissä niinkään järjetön kuin Valiossa.

Mutta kaikesta tästä huolimatta ei ole otettu käytäntöön tantieemijärjestelmää ei S. O. K:ssa, ei OTK:ssa, ei Hankkijassa, enempää kuin Keskuslainarahastossa, Munassa tai Metsäkeskuksessakaan. Eikä sitä myöskään ole olemassa niissä osuustoiminnallisissa keskusliikkeissä ulkomaillaakaan, joista olen tietoa saanut, nimittäin ei Ruotsissa ¹⁾, ei Nor-

¹⁾ Ruotsista kerrotaan, että tantieemijärjestelmää käytettiin varemmin eräässä etelä-ruotsalaisessa Hankkijan-tapaisessa keskusliikkeessä, mutta että kun se oli sodan jälkeen joutunut lähelle romahdustilaa ja siinä ryhdyttiin pelastustyöhön, niin oli m. m. tantieemit poistettu, koska ne oli huomattu turmiollisiksi.

jassa, ei Tanskassa, ei Hollannissa, eikä vihdoin yhdessäkään niistä saksalaisista keskusliikkeistä, joista tähän mennessä olen tietoja saanut.

Tohtori P. tosin väittää, että „eräissä osuustoiminnallisissa liikkeissä ulkomailla on kyllä samantapaista järjestelmää kuin Valion järjestelmä koitettu sovelluttaa”. Tälle väitteelle tueksi ei hän voi mainita kuitenkaan yhtään suurta keskusliikettä, vaan viittaa ainoastaan erääseen johtaja Hyvösen matkakertomukseen, jossa mainitaan, että „osuuskassoissa Sveitsissä niiden kirjanpitäjät saavat palkkansa liiketapahtumain mukaan pääkirjassa” ja että „Tshekko-Slovakiassa maksetaan palkkiota osuuskassan talletusmäärän mukaan”. Tämä viittaus on kuitenkin vallan kelpaamaton puolustamaan Valion tanticemijärjestelmää. Sillä eihän palkanmaksu liiketapahtumain mukaan ole mikään tanticemi, vaan n. s. kappalepalkka, kuten esim. ojurille maksetaan ojametrin ja halonhakkaajalle halkometrinen mukaan. Tämän kyllä tri P. itsekin varsin hyvin ymmärtää. Täten jää siis tuo tshekko-slovakialainen esimerkki ainoaksi, minkä tri P. on löytänyt mistään muualta maailmassa. Eikä johtaja Hyvönenkään ole huomannut sitä missään muualla, vaikka hän tuolla samalla matkallaan tutki osuustoimintaa, paitsi yllämainituissa maissa, Ranskassa, Saksassa, Itävallassa, Romaniassa, Bulgariassa, Unkarissa, Puolassa, Liettuassa ja Latviassa.

Tri P. edelleen puheessaan vakuutti, että tämä järjestelmä erityisesti Valiossa on paras ja osuusmeijerien etujen mukaisin, koska se siellä lisää tanticemin saajissa työtehoa sen kautta, että se, kuten hän itse sanoo, „*voi ihmisiä piiskata (!) toimittamaan, saamaan irti itsestään mahdollisimman paljon*”. Ja hän valittaa vielä sitä, että „on ikävä asia, että yleensä tällaista työtehon mukaan vaihtelevaa palkkausjärjestelmää on muissa osuusliikkeissä niin vaikea toteuttaa, että ne ovat useimmissa tapauksissa pakoitettut tyytymään kiinteään palkkaan, sillä kiinteällä palkalla . . . on se taipumus, siitä emme mihinkään pääse, että se tahtoo alentaa nauttijansa työtehoa”. Nämä olivat tri P:n sanat.

Tällä väitteellään tri P. siis joko tahtoo sanoa, että työteho esim. S. O. K:n, Hankkijan ja Keskuslainarajaston johtajissa on pienempi kuin Valion, mikä ei pidä paikkaansa.

taikka että erityisesti *Valion* johtajain luonteen ominaisuus on sellainen, että se on vaatinut tällaista erityistä „piiskaa”, josta en tahdo kiistellä.

Mutta millä tavalla tämä *Valion* „piiska” on käytännössä vaikuttanut?

Edellisestä olemme nähneet, että *Valio* ennen sotaa toimi aivan erityisellä menestyksellä, mutta että viime vuosina, sen jälkeen kuin tantieemijärjestelmä uudelleen järjestettiin hyvin tuntuvaksi palkanlisäksi, ovat *Valion* saavuttamat hinnat vuosi vuodelta huonontuneet.

Tri P. puolustaa *Valion* palkkausjärjestelmää vielä sillä, että sillä kaiken muun lisäksi on se „*äärettömän hyvä puoli*”, että se liittää kaikki *Valion* toimitsijat. . . yhteen samoihin kohtaloihin *Valion* jäsenmeijerien jäsenten kanssa”.

Katsokaammepa, miltä tämä ylen korea puhe näyttää todellisuudessa.

Siv. 55 olevasta asetelmasta nähtiin, että v. 1925 sai *Valio* Englannissa voista melkoista huonomman hinnan kuin v. 1924. Samaten se sai v. 1924 pienemmän hinnan kuin v. 1923. Tämä sangen ikävä „*kohtalo*” tuli siis *Valion* jäsenmeijerien jäsenten osalle. Mutta kun *Valion* kokonaismyynnin arvo siitä huolimatta v. 1925 oli noin 600 milj. markkaa, v. 1924 ainoastaan noin 448 milj. markkaa, niin kasvoi *Valion* myynnin raha-arvo ja sen mukana tantieemin laskemisperuste huonommista hinnoista huolimatta enemmällä kuin 150 miljoonalla markalla, eli noin 30 %:lla. Samaten kasvoi tantieemin laskemisperuste vuodesta 1923 vuoteen 1924 lähes 100 miljoonalla, eli lähes 25 %:lla.

Tällainen oli siis tantieemin saajien „*kohtalo*” *Valiossa*. Jätän *Valioon* liittyneitten karjanomistajain mietittäväksi, miten läheisesti nämä *vallan vastakkaiset kohtalot* liittävät heidät *Valion* kaupallisiin johtajiin, ja kuinka „*äärettömän hyvä puoli*” tuollainen palkkausjärjestelmä karjanomistajille todellisuudessa on.

Me näemme tästä siis, että hintojen vaihtelut, niin tuntevia kuin ne voivatkin olla karjanomistajille, merkitsevät itse asiassa tantieemia laskettaessa mitättömän vähän myydyin tavaramäärän kasvamisen rinnalla. Ja kun tämä myydyin tavaramäärän kasvaminen ei riipu yleensä *Valion* joh-

don ansiosta, vaan pääasiallisesti vuodentulosta, josta pitää huolta Jumala ja maanviljelijät, sekä karjan järkiperaisemmästä ruokinnasta sekä uusista osuusmeijereistä, siis yleensä Valion kaupallisen johdon ansiotta, jota vastoin Valion saatuttamien hintojen alenemiseen tai ylenemiseen mainittu johto voipi vaikuttaa, niin näkyy tästä, miten vähin ansaittu ja väärin tantieemin nauttiminen Valiossa myyntimäärän perusteella viime vuosina itse asiassa on ollut. Se ei ole ollut oikeudemukainen eikä siitä ole ollut liikkeelle mitään etua.¹⁾ Ja mikäli sitä on maksettu vuosivoiton perusteella, on se ollut Valiolle suorastaan vahingollinen.

Niinkään väittää eräs Helsingin ympäristön maitokaupan tuntija, että Valion maitoliikkeen johtajan tantieemit olisivat osaltansa vaikuttaneet siihen, että Valio on tuottanut Helsinkiin tarpeettoman paljon maitoa ja sen kautta laskenut maidonhinnat niin, että maidon tuotanto on käynyt vähemmän kannattavaksi, jopa toisille tappiota tuottavaksi.

* * *

Kuten edellisestä toivon käyneen ilmi, ei siis ollut oikea se tiedoittelu, mikä oli toimitettu tri Pitkäniemen esityksestä Valion vuosikokouksessa yhtäpitävästi useihin Helsingin lehtiin 15. 4. ja niistä sitten arvatenkin vielä useampiin maaseutulehtiin, että hän muka „pitkässä lausunnossaan vastasi professori Gebhardin edellisenä päivänä pitämään esitelmään, torjuen yksityiskolttaisesti kaikki prof. Gebhardin tällöin esittämät väitteet”.

Päinvastoin on varmaa, että Valion toiminnassa on viime aikoina ilmennyt sellaisia puolia, jotka vaativat, että Valion jäsenmeijerien tulisi saada ne puolueettoman ja asiantuntevan tutkijakunnan tarkastettaviksi ja ne uudet suuntaviivat selvitetyiksi, jotka Valion hoidossa ovat tarpeen. Mutta sellaisen tutkimuskunnan asettaminen ei voi olla Valion johdon eikä sen hallintoneuvoston asia, sillä he ovat siinä asiassa jäävejä, vaan Valion osuuskuntakokouksen. Ja sii-

¹⁾ Asianlaita on siis todellisuudessa ihan päinvastainen kuin mitä tri Pitkäniemi, Pellervo-Seuran puheenjohtaja, on rojhennut Pellervo-lehdessä (v. 1926 siv. 104) julistaa.

hen tutkijakuntaan pitäisi tämän kokouksen koettaa saada mahdollisimman eteviä miehiä myöskin Valion ulkopuolelta, varsinkin osuustoimintaan ja liike-elämään pätevimmän perehtyneitä, sillä ne, jotka Valion jäsenmeijerit omasta keskuudestaan valitsevat, eivät tähän tehtävään yksin pysty, eivätkä kaikki heistä edes *rohkene* toimia niinkuin siinä karjanomistajain ja Suomen koko maatalouden etu vaatisi.

* * *

Lopetin Valiota koskevan osan esitelmästäni seuraavin sanoin:

„Käsitän varsin hyvin, että tämä esiintymiseni tulee herättämään huomiota niinhyvin osuustoiminnan ystäväissä kuin sen vastustajissa. Mutta kaikkien näiden toivon ymmärtävän, että tämä on ollut minulle *erinomaisen raskaasta*. Asia on painanut minua jo useampia vuosia, mutta minulla ei ole ollut riittävästi voimia sen alullepanemiseen, varsinkin kun en ole saanut siihen toivomaani apua toisilta. En ole jaksanut nytkään tätä valmistaa niinkuin olisin toivonut; mutta toiselta puolen en enää katso olevani oikeutettu vaikeumaankaan.

Olen jo 2 vuotta koettanut päästä tästä taakasta, mutta en ole saanut rauhaa omaltatunnoltani. Olen tuntenut painavaa velvoitusta Suomen osuustoimintaliikettä kohtaan; velvoitusta Suomen maanviljelysväestöä kohtaan, joka parhain aikaa raskaasti kamppailee huonosti kannattavassa taloudessaan ja on oikeutettu vaatimaan, että Valiota hoidetaan tämän kamppailun helpottamiseksi, mikäli se suinkin on mahdollista; velvoitusta Suomen kansantaloutta kohtaan, jolle on mitä suurimmasta merkityksestä, että yksi sen suurimpia vientitavaroita saataisiin nopeasti kasvamaan nykyistä moninkertaiseksi. Valio on näet saavuttanut tässä maassa jo sellaisen aseman, että kysymys siitä, miten sitä hoidetaan, ei suinkaan enää ole ainoastaan sen johtajain eikä edes ainoastaan Valioon nykyään liittyneiden maanviljelijäin asia, vaan täytyy nyt jo katsoa, että siitä, miten Valiota hoidetaan, riippuu mitä suurimmassa määrässä koko maataloutemme tulevaisuus ja sen mukana koko kansamme menestys.

Suomen maanviljelijät!

Tämän raskaan taakan jätän nyt Teidän kannettavaksenne.”

Jaksavatko Valion jäsenmeijerien edustajat nyt tämän taakan alta suoriutua? Sitä ei Valion viimeinen vuosikokous todista. He päinvastoin kiiruhtivat *kiitollisuudella* (!) myöntämään Valion hallintoneuvostolle ja johtokunnalle täyden tilivapauden. Mutta tämän heidän menettelynsä perusteella ei ole oikeutettua arvostella heitä. Taakka tuli heidän niskoilleen liian äkkiä ja liian outona. Asian täytyy saada aikaa kypsyä ja tulla enemmän pohdituksi ja valaistuksi.

* * *

Arvostellen oman avuttomuutensa liian suureksi ja kyynsä liian heikoksi ovat muutamat Valion osuusmeijerien edustajat *kääntäneet toiveensa taas valtion puoleen, pyytäen siltä avustusta tällaisessakin asiassa*. He ovat kuulema anoneet, että valtio asettaisi uudelleen Englantiin asiamiehen seuraamaan maitotaloustuotteitten kauppaa ja antamaan siitä tietoja kotimaahan.

Kuten tunnettua, oli Suomella tällainen virkailija Englannissa viime vuosisadalla. Mutta siitä huolimatta, että hän koetti suorittaa tehtävänsä hartaudella, lähettäen sieltä viikottain kotimaahan tietoja m. m. voin hinnoista, — tästä huolimatta Suomen yksityiset voinviejät nylkivät karjanomistajiamme sillä tavalla kuin edellisessä esitettiin, toiset heistä harjoittaen m. m. väärää punnitusta ja voin aliarviointia. Kun sitten ryhdyttiin Valiota pystyyn panemaan, niin olisi ollut hyvin vaikea siinä onnistua, ellei olisi saatu hyvin suuriarvoista apua tältä valtion asiamieheltä. Siitä syystä hänen, A. von Beckerin nimi, on suurella kiitollisuudella muistettava Valion aikakirjoissa. Mutta kun Valio tuli niin voimakkaaksi, että se pystyi asettamaan Englantiin oman asiamiehensä ja sellaiseksi onnistui herra Poutasessa saamaan ymmärryksen mukaan sekä pystyvän että hartaan ja perin rehellisen miehen, kävi valtion asiamies tarpeettomaksi. Kun herra Becker sittemmin jätti toimensa, ei sitä enää olekaan katsottu tarpeelliseksi täyttää.

Nyt maanviljelijät sellaista taas kaipaavat.

Mutta minun vakaumukseni mukaan sellainen valtion virkamies ei nyt, enempää kuin ennen Valion perustamista-kaan, voisi mitään vaikuttaa. Hänen raporteistaan huolimatta Valiota hoidettaisiin sen mukaan, minkälaisen hallintoneuvoston Valion osuuskuntakokous kykenee asettamaan, millaisiin käsiin hallintoneuvosto uskoö Valion johdon ja millä tavalla tämä johto kykenee järjestämään myynnin ulkomailla ja kotimaassa.

Valtio ei voi tässäkään asiassa auttaa Suomen maanviljelijöitä, vaan on heidän itse autettava itseään.

II. Viljan myyntihinnat ja toiveet niiden korottamisesta valtion avulla.

„Maanviljelijä, joka odottaa apua ainoastaan valtiolta, on hukassa; hänen täytyy itsensä pyrkiä auttamaan itseään, järjestämällä maataloutensa mahdollisimman järkipäiseksi.”

E. m. saksalainen maataloustieteen tutkija
Kurt Ritter.

Siitä huolimatta, että voikauppamme saatiin järjestetyksi osuustoiminnalliselle pohjalle, ei karjanhoitomme kannattavuus ole yleensä voinut kohota maanviljelijöitä tyydyttäväksi. Seurauksena tästä oli, että osuusmeijeriliikkeemme seisahtui v. 1908 ja pysyi näin seisauksissa aina vuoteen 1912, eikä siitä lähtien kehittynyt sanottavasti ennenkuin sotavuosina 1915—1917. Ja kun se sen jälkeen venäläisen hintapolitiikan vaikutuksesta lyötiin lamaan, on sen ollut vaikea taas päästä elpymään ennenkuin vasta viime vuosina. Tämä, sekä sodan ja sen jälkeisenä aikana tilapäisesti saavutetut korkeat viljanhinnat saivat eräissä maataloutemme johtomiehissä syntymään sellaisen käsityksen, että maitotalouden alalla ei ollut enää mitään parannusta toivottavissa, vaan että maataloutemme oli sen sijaan kääntävä toiveensa pääasiallisesti viljanviljelykseen. He ryhtyivät senvuoksi toimenpiteisiin viljanhintojen korottamiseksi valtion avulla. Tässä on menty niin pitkälle, että on kehitetty sellainen teoriakin, että Suomi luontonsa puolesta ei olisikaan soveltuva karjanhoitomaaksi, vaan että se päinvastoin muka olisi etupäässä viljanviljelysmaa.

Tämän teorian pohjalla on täällä useitten maataloutemme johtomiesten johtamina toimittu niin innokkaasti ja niin yksipuolisesti viljanhintojen korottamisen hyväksi, että karjanhoitopuoli on jäänyt syrjään. Tätä toimintaa viljan-

viljelyksen hyväksi on jatkunut ainakin 8 vuotta, joina maanviljelijäin toiveet ja harrastukset on siinä määrin kiinnitetty näihin kysymyksiin ja varsinkin valtion apuun viljanhintojen korottamiseksi, että he eivät ole etujensa mukaisesti ryhtyneet karjatalouttaan viemään eteenpäin ennenkuin aivan viimeisinä vuosina.

Tämän todistamiseksi esitän seuraavan tosielämästä saadun kuvauksen erään sellaisen suurtilallisen karjanhoidosta muutamia vuosia sitten, joka innokkaasti on ajanut valtion avustuskysymystä viljanviljelykselle. Hänellä on aikaisemmin ollut ayrshiresekarotuinen karja, jonka keskilypsy oli ainoastaan noin 1,600 litraa, ja hän huomasi, että hänen karjataloutensa tuotti tappiota. Hän vaihtoi karjansa sen vuoksi itä-suomalaiseen rotuun, mutta ilman että karjatalouden kannattavaisuus parani. Sittemmin hän oli jo vaihtamassa tämän taas länsi-suomalaiseen karjarotuun, mutta ehti onneksi saada karjanhoitoon perehtyneen pehtorin ja kunnollisen karjakon, jotka saivat lehmät lypsämään. Syynä hänen huonoihin tuloksiinsa on luonnollisesti ollut kelvoton hoito ja ruokinta. Siitä pari esimerkkiä: Talossa on kyllä viljelty rehujuurikasveja, mutta ne on talvella hoidettu niin huolimattomasti, että ne ovat jo joulukuussa olleet jäisiä. Talossa on myös ollut komea painorehutorni, mutta siihen oli rehu ensi vuonna pantu niin huolimattomasti, että se pilaantui ja jätettiin torniin moneksi vuodeksi. Kesällä ovat lypsylehmätkin juosseet metsistä hakemassa rehunsa. Onko kummaa, että lypsymäärä on ollut pieni ja kannattavaisuus huono? Tällaisiako suurviljelijöitä Suomen valtionvaroilla olisi *palkittava* viljanviljelyksestä ja palkitsematta jätettävä sellaiset pienempäin tilain viljelijät, jotka ovat saaneet karjansa runsaasti tuottamaan ja myyvät tilaltaan pääasiassa karjantuotteita?

Tämän viljanhintojen korottamisen otti uusi järjestö, *Maataloustuottajain Keskusliitto*, jonka alku kävi maitotalouden etujen valvomisen merkeissä, myöhemmin erikoistehtäväkseen ja on uhrannut siihen paljon työtä ja varoja. Sen johtomiehet ovat kehittäneet edellämämainitun teoreettisen pohjan toiminnalleen.

Miten he ovat perustelleet tätä teoriaansa?

Etupäässä sillä, että me emme muka voi lyhyen kesämme vuoksi saada heinästä enempää kuin yhden sadon, kun Tanskassa otetaan 2 ja 3:kin. Mutta tämä perustelu ei pidä paikkaansa. Sillä nuo tanskalaisten luullut monet kuivan heinän sadot eivät paljoa merkitse heidän karjanhoidolleen, koska siellä on pitkät ajat vähennetty kuivattavalle heinälle käytettyä peltoalaa, niin että se ei enää v. 1919 tehnyt enempää kuin 8 % koko peltoalasta ja v. 1924 5 %, vastaavan luvun meillä ollessa vielä v. 1924 45 %. Tanskassa lehmät saavat talvella korsirehuksi pääasiallisesti kevätiljan pahnvoja, osaksi rukiinolkiakin.

Tanskassa pidetään suuri ja vuosi vuodelta kasvava osa kylvetyistä heinämaista sitä varten, että sato korjataan nuorena ja tuoreena ja syötetään sellaisena heti lypsylehmille. Kun meillä tehdään samalla tavalla ja lannoitetaan heinäpeltoja yhtä voimakkaasti kuin Tanskassa, niin täälläkin voidaan saada ainakin kaksi satoa. Sen olen minä omalla tilallani kokenut. Ja samanlaisia kokemuksia on Suomessa jo monella muullakin. Tanska on kuitenkin rehunviljelyksessä Suomea edullisemmassa asemassa sikäli, että siellä menestyy sinimailanen-(luserni-)niminen rehu kasvi, joka on monessa suhteessa apilasta parempi m. m. siinä, että se kestää pellossa pitemmän aikaa. Lisäksi on Tanskassa vuoden 1919 jälkeen käytetty joka vuosi lisääntyvä ala peltoa pysyviksi, uudenaikaisesti viljeltäviksi laitumiksi.

Mitä viljanviljelykseen tulee, niin tietäähän jokainen täällä, että meillä suuressa osassa maata tuhka tiheään „vilu viljan viepi”, jotavastoin halla ei tavallisesti pysty rehu kasveihin, ei heiniin eikä turnipsiin, ei edes maamme pohjoisimmissakaan osissa.

Sen lisäksi tuottavat viljanviljelyksellemme useinkin tuhoja syysateet. Sademäärän erilaisuus onkin aiheuttanut työnjakoa eri maiden ja seutujen välillä. Niinpä viljaa viljellään suuremmassa määrässä esim. Etelä-Venäjällä ja Romaniassa, missä kasvukauden aikana ei ole kuin 40--50 sadepäivää, kuin esim. Sveitsissä, missä sadepäiviä on keskimäärin 70, Hollannissa, missä niitä on 63, ja Tanskassa, missä sadepäiviä on 65, jotka maat senvuoksi ovat omistautuneet etupäässä karjanhoidolle. Samaten viljellään viljaa

Saksassa etupäässä Pohjois-Saksassa, missä sademäärä on huomattavasti pienempi kuin Etelä-Saksassa, jossa senvuoksi karjanhoidolle omistetaan päähuomio.

Kun tiedetään, että Suomessa on sadepäiviä kasvukautena vieläkin enemmän kuin Tanskassa, nimittäin rannikoilla 63—65, mutta sisämaassa 70, niin lienee selvää, *että Suomi luontonsa puolesta on etupäässä karjanhoitomaa ainakin yhtä suuressa määrässä kuin Tanskakin.* Vilja on meillä kuivattava riihessä, mikä tuntuvasti lisää kustannuksia. Kun sitä viime vuosina on jätetty kuivaamatta, ei siitä ole saatu kunnollisia jauhoja eikä kunnollista leipää.

Mutta tämän ei pidä taas johdattaa meitä yksipuolisuuteen viljanviljelystä vastaan, vaan tulee meidän päinvastoin lisätä viljankin tuotantoa, samaten kuin tanskalaisetkin ovat tehneet karjanhoitonsa edistämisen rinnalla. Tanskasta opimme näet ensiksikin sen, että siellä ei ole viljalle käytettyä peltoalaa vähennetty sinä aikana (vv. 1888—1912), jona karjanhoito on tullut tärkeimmäksi maataloudenhaaraksi ja rehuntuotantoaloja on runsaasti lisätty, vaan on tämä tapahtunut uutta peltoa tekemällä. *Mutta siitä huolimatta, että tuo viljalla pidetty peltoala ei ole muuttunut yllämainittuna aikana (vv. 1888—1912), on viljan satomäärä kasvanut 529,000,000 kilolla, eli lähes $\frac{1}{3}$ osalla, sen kautta, että pellot on saatu parempaan kasvuoimaan.* Tämä lisääntyminen tulee tosin etupäässä rehuviljojen osalle, mutta jos otetaan ainoastaan huomioon vehnä, ruis ja ohra, niin on niidenkin yhteenlaskettu sato sanottuna aikana lisääntynyt noin 6 %:lla, vaikka niiden kylvöala supistui samaan aikaan tuntuvasti, lähes 14 %:lla.

Toiseksi me opimme tanskalaisilta, että he sodan jälkeen (vv. 1919—1924) ovat *lisänneet viljalle käytettyä peltoalaansa huomattavasti, 115,000 hehtaorilla, ottamalla uutta peltoa.* Tosin on näinä vuosina ruisala edelleenkin jonkun verran supistunut, mutta sen sijaan ovat vehnä-, ohra- ja varsinkin kaura-alat sitä tuntuvammin kasvaneet.

Ja tämän kaiken ovat Tanskan maanviljelijät saaneet aikaan, vaikka heillä ei ole ollut viljan suojelustulleja eikä mitään valtion palkitsemisia ja vaikka heillä karjanhoito on maatalouden päähaarana.

Taikka oikeampi lienee sanoa, että tauskalaiset ovat sen voineet tehdä juuri senvuoksi, että he ovat karjataloutensa kautta saaneet maanviljelyksensä voimaperäiseksi. Tämä selviää III:sta Luvusta.

Vielä yksi näkökohta.

Se maatalous, joka perustuu pääasiallisesti viljanviljelykseen, on laajaperäistä ja sen tuotanto on peltohehtaaria kohden verrattain pieni. Sitä harjoitetaan melkein yksinomaan suuremmilla tiloilla, joilla on verrattain vähän työvoimaa, mutta sen sijaan paljon koneita. Pienviljelijän täytyy, voidakseen elää, saada pienestä peltoalastaan tuottoa hehtaaria kohden enemmän kuin suurempien viljelijäin: senvuoksi hänen täytyy perustaa taloutensa pääasiassa karjatalouteen, ja se johtaa maatalouden voimaperäistytymiseen. Tämä voimaperäinen viljelys käy häneltä helpommin kuin suurviljelijältä, sillä hänellä tavallisesti omasta perheestään on suhteellisesti paljon työvoimaa. Kun, kuten tiedetään, meidän maamme on etupäässä pienviljelysmaa, on se tästäkin syystä sopivampi karjanhoito- kuin viljanviljelysmaaksi. Miltä näkökannalta tuota teoriaa Suomen suuremmasta sopivaisuudesta viljanviljelysmaaksi katseleekin, huomaa, että se on erehdys.

Mutta lisäksi ovat Maataloustuottajain Keskusliiton ponnistukset viljanhintojen edelleen korottamiseksi olleet vaikeat toteuttaa, kun ne ovat kohdistuneet yksinomaan valtionapuun tässä maassa, missä viljan ostajina ei ole ainoastaan kaupunki- ja tehdasväki, vaan lisäksi vielä melkoisen suuri osa maanviljelijäväestöstä, varsinkin Itä- ja Pohjois-Suomessa. Mitä erityisesti tulee ajatukseen viljanviljelyksen palkitsemisesta valtion puolelta, ei se kansantaloudellisesti olisi puolustettavissa, koska valtio tulisi palkitsemaan etupäässä laajaperäistä suurviljelystä, jotavastoin voimaperäinen pienviljelys jäisi palkitsematta. Eikä olisi suinkaan uudenaikaisten sosialipoliittisten pyrkimyksien mukaista käyttää valtion palkintorahoja pääasiallisesti suurviljelijäin hyväksi, joilla meidän maassamme metsissään on harvinaisen voimakas tuki taloudelleen, kun sitävastoin pienvilje-

lijämme, jotka tätä nykyä enimmänsä ovat tuen tarpeessa, jäisivät näistä palkinnoista suhteellisesti vähäiselle osalle.

Vielä on syytä tämän yhteydessä huomauttaa, että prof. Laur Sveitsissä, tunnettu europalainen suuruus maanviljelystalous-tieteiden alalla, eräässä hyvin huomattavassa tutkimuksessaan v. 1924, joka on yksityiskohtaisesti selostettu „Yhteiskuntataloudellisessa Aikakauskirjassa” v. 1925, on esittänyt sen oikean näkökannan, että *valtion tuki jollekin maataloudenhaaralle voi tulla kysymykseen ainoastaan siellä, missä luonto on sen harjoittamiselle edullinen, missä korkokanta on kohtuullinen ja missä maanviljelijöillä on riittävästi ammattitaitoa harjoittaakseen voimaperäistä viljelystä.* Jos tällaisissa oloissa voimaperäinen maatalous ei kannata, pitää hän valtion tukea kansantaloudellisesti välttämättömänä.

Toistaiseksi me emme elä vielä tällaisissa oloissa.

Kun tämän olin jo kirjoittanut, sain kirjakaupasta e.m. teoksen „Pääomapulan voittaminen maataloudessa”. Sen saksalainen tekijä, entinen maataloustullien puoltaja, varoittaa maanviljelijöitä luottamasta siihen, että he vastaisuudessa saavat tuotteistaan korkeita hintoja. „Parlamentilta, nykyisiltä puolueilta ei heidän pidä mitään odottaa”, sillä „niistä ei voi mitään apua lähteä”, sanoo hän. Ja toisessa paikassa taas sanotaan: „Ei ole ajattelemistakaan, että Saksassa päästäisiin pian takaisin sellaisiin hintoihin, jotka saatiin ennen sotaa, koska yleinen korkokanta Saksassa vielä kauan tulee pysymään korkeammalla kuin ennen sotaa ja myöskin korkeammalla kuin muissa maissa, joissa on samanlainen taloudellinen tilanne kuin Saksassa”. Ja taas toisessa paikassa: „*Jos maatalous talitoo päästä terveeksi, niin täytyy sen itse auttaa itseään.* On usein aivan oikein sanottu, että *maatalouspiireissä on tavallisesti uskottu aivan liikaa talouspoliittisten toimenpiteitten mahdollisuuteen vaikuttaa (maataloustuotannon kannattavuuden parantamiseksi). Eri-tyisesti on maataloustullien merkitystä liioiteltu.*”

Eivätköhän nämä Saksan maatalousoloista lausutut mielipiteet sovi Suomenkin maatalouteen? Tällä en kuitenkaan

tahdo väittää, että nykyiset viljatullimme ilman muuta pitäisi poistaa.

*

*

*

Lopputuloksena tästä esityksestäämme siitä, mitä mahdollisuuksia meillä on saada viljanhinnat valtion väliintulon kautta korotetuiksi niin, että maatalous saataisiin sen kautta kannattavaksi, täytyy siis pitää sitä, että meillä ei ole suuria toiveita siinä suhteessa.

KOLMAS LUKU.

EIKÖ OLE MUITA MAHDOLLISUUKSIA SAADA MAATALOUTEMME KANNATTAVAKSI? — ON TOKI.

„Tutkimusten tuloksena voidaan todeta, että kasvatus järkipäiseen taloudenhoitoon on osoittautunut merkittävän enemmän eräitten kansanluokkien (m. m. työväen) elintason kohottamiseksi, kuin varsin huomattavatkin palkankorotukset.”

H. Herkner, saksalainen kansantalousmies ja työväenolojen parantamisen erikoisystävä.

I. J o h d a n n o k s i.

Tämän kirjan johdannossa esitettiin, kuinka maataloutemme on joutunut pulakauteen, niin että maanviljelijäimme suuri enemmistö saa tuotteillaan yleensä niiden tuotantokustannuksiin nähden liian alhaisia hintoja, siitä huolimatta, että esimerkiksi voin, juuston ja viljan hinnat yleensä pysyttelevät suhteellisesti korkeampina kuin ennen sotaa, ja että useitten maataloustarvikkeitten hinnat päinvastoin ovat suhteellisesti alhaisemmat kuin ennen sotaa. Sen jälkeen todettiin, että maatalouden liikekustannuksia, kuten työpalkkoja ja veroja, ei voida saada alenemaan, ja että myös korkokannan aleneminen tulee käymään hitaasti. Toiselta puolen on meidän täytynyt todeta, että maataloustuotteitten hintojenkaan huomattavampi korotus ei ainakaan läheisimmässä tulevaisuudessa voine tulla kysymykseen.

On siis luonnollista, että lukija epätoivoisena tekee sen kysymyksen, mikä on tämän luvun otsikkona: eikö siis olekaan mitään pääsyä nykyisestä maatalouspulasta? Siihen

on otsikon alle asetettu mietelause vastauksena. Jos kääntäisiimme nuo professori Herknerin työväenolojen tutkimuksesta saamat tulokset meidän olojemme maatalouskielelle, ne kuuluisivat suunnilleen tähän tapaan:

„Kasvatus ja ryhtyminen järkiperäiseen maatalouteen tulee merkitsemään maanviljelijäimme elintason kohottamiseksi enemmän kuin varsin huomattavatkin maataloustuotteitten hintojen nousut, jos ne ollenkaan olisivat mahdolliset.”

Nyt kysytään: minkälaisiin toimenpiteisiin on meillä ensi sijassa ryhdyttävä, pyrkiessämme saamaan maataloutemme järkiperäiselle kannalle?

Tähän vastaan: Meidän on kaikkein ensinnä parannettava sekä kotieläintemme ruokintaa että peltojemme lannoitusta. Meidän on alettava ruokkia lypsykarjaa sillä tavalla, että se tuottaa 2—3 kertaa niin paljon maitoa kuin nykyään, ja ruvettava lannoittamaan ja muutoinkin hoitamaan peltojamme sillä tavalla, että nekin antavat 2—3 kertaa suuremman sadon kuin tähän asti. Tällainen taloudenhoito vähentää maitokilon tuotantokustannukset nykyisiä niin paljon pienemmiksi, että karjatalous tulee kannattavaksi, sekä vilja-, peruna- ja heinäkilon tuotantokustannukset samaten niin alhaisiksi, että peltokasviviljelyskin tulee kannattavaksi.

Tämä ei ole enää mikään uusi oppi, mitä minä saarnaan. Itselleni tämä selvisi vuosina 1918—1920, jolloin oleskelin pääasiallisesti Skandinavian maissa niiden maatalousoloja tutkimassa. Tehdessäni tilastollisia vertailuja noitten maitten ja Suomen maatalouden saavutuksien välillä tulin siihen hämmästyttävään tulokseen, että me olimme suurin piirtein katsoen jääneet läntisistä naapurimaistamme noin 30—50 vuotta jäljelle. Sen jälkeen kuin v:n 1920 päättyessä kotiini duin matkoiltani, ja tuo hämmästyttävä tulos oli minulle selvinnyt, olen sitä esittänyt lakkaamatta eri tilaisuuksissa. Enkä ole esittänyt ainoastaan tuota masentavaa tulosta, vaan samalla myös osoittanut, millä tavalla me voimme saada

maataloutemme ja sen kannattavuisuuden nousemaan edistyneempien maitten tasolle. ¹⁾

Yhä uudelleen ja uudelleen olen esittänyt, miten meidän maataloutemme huonot tulokset riippuvat etupäässä siitä, että me pidämme sekä peltoamme että karjamme nälässä, ja että meidän tulee järjestää peltojemme lannoitus ja lehmiemme ruokinta naapurimaitten esimerkin mukaan voimaperäisemmäksi ja järkiperäisemmäksi.

Sellainen menettely lisää kyllä hehtaaria kohden meneviä kustannuksia jonkun verran, mutta antaa kuitenkin huomattavasti paremman taloudellisen tuloksen, koska kokonaistuotto hehtaarilta lisääntyy paljon enemmän kuin lisäkustannukset. Tästä seuraa, että lannoittamalla voimakkaasti peltojamme ja ruokkimalla voimakkaasti eläimiämme voimme tuottaa rehu-, vilja- ja maitokilon niin paljon halvemmalla kuin nykyään, että sitä tietä saamme maataloutemme kannattavaksi. Kun ensi kerran nämä havaintoni ja nämä ajatukseni esitin Helsingissä huhtikuussa 1921 pitämässäni esitelmissä, oli niitä kuulemassa m. m. eräät helsinkiläiset maatalousammattimiehet. Kuulin, että he olivat esitelmäni jälkeen yhdessä nauraneet sille, mitä minä olin esittänyt, pitäen minun Tanskasta antamiani tietoja virheellisinä, sekä mahdottomana sitä, että täällä meillä voitaisiin ruveta harjoittamaan maataloutta, joka ottaisi esimerkkiä

1) Ensi kerran esitin tämän opin täällä Helsingissä osuustoimintapäivillä huhtikuun 11—13 p:nä 1921 useammassa esitelmässä; toisen kerran saman vuoden syksyllä esitelmäsarjassa Otavan kansanopistolla niillä kursseilla, jotka minun aloitteestani Kordelinin säätiön varoilla järjestettiin maatalousseurojen toimihenkilöille ja maatalouskoulujen opettajille; kolmannen kerran pidin asiasta esitelmän Kansantaloudellisen Yhdistyksen vuosikokouksessa Helsingissä joulukuulla 1921. Vuodesta 1922 lähtien on tätä oppia saarnattu niillä maatalous- ja osuustoimintakursseilla, joita joka kesä on pidetty Kordelinin säätiön aloitteesta ja sen avustuksella ensiksi Oriveden ja sen jälkeen Lahden kansanopistolla kunakin vuonna noin 150—200 kansakoulunopettajalle; ja vuodesta 1923 ovat Pienviljelijäin Keskusliiton virkailijat näitä oppeja levittäneet lakkaamatta tämän liiton alueella. Samaa on puolestaan opettanut se teokseni „Pienviljely Pohjoismaissa”, joka ilmestyi vuonna 1922.

Tanskasta, missä maaperä muka on niin paljon parempi ja ilmasto muka niin paljon edullisempi kuin Suomessa. Mutta jonkun aikaa sen jälkeen oli muuan meidän huomattavimpia käytännöllisiä maanviljelijöitämme erään tietopuolisesti sivistyneen maatalousmiehen kanssa lähtenyt Tanskaan omin silmin tutustumaan sikäläiseen maatalouteen. Siellä tämä maanviljelijä, nähtyään mitenkä siellä karjaa ruokitaan ja minkälaisia tuloksia karjasta saadaan, oli yhtäkkiä huudahtanut matkatoverilleen: „No, mutta se Gebhardhan onkin oikeassa, vaikka Helsingin herrat hänelle nauroivat.” Myöhemmin tekivät Keskuslainarahaston ja Pellervo-Seuran konsulentit opintomatkan Tanskaan, ja viime kesänä oli myöskin 3 Pienviljelijäin Keskusliiton neuvojaa kuukauden ajan erityisesti juurikasviviljelykseen perehtymässä eräillä tiloilla Tanskassa, minkä jälkeen he tekivät vielä tanskalaiseen maatalouteen tutustuakseen laajoja kiertomatkoja ympäri maata. Kaikki nämä henkilöt ovat matkansa tehtyään tulleet vakuutetuiksi siitä, että jos meillä alettaisiin lannoittaa peltoja ja ruokkia karjaa edes lähimain yhtä voimakkaasti kuin Tanskassa, meillä maatalous saataisiin nykyistä paljon kannattavammaksi. ¹⁾

Tuon katsantokannan oikeudesta olin, kuten mainittu, jo aikaisemmin varmasti vakuutettu. Mutta en tyytynyt vielä siihen, vaan tahdoin omalla tilallani osoittaa, että tanskalaismallinen maatalous on meillä sekä mahdollinen että myöskin järkiperäinen.

Minulla oli ennestään jo pieni huvilapalsta, *Koivuniemi*, Lopen järven rannalla; siinä oli meillä ihana kesäasunto, sen ympärillä noin 1 1/2 hehtaaria metsämaata, johon ei päästetä karjaa, sekä vieressä ainoastaan 2 1/2 ha peltoa. Sitä oli viljelty huvin vuoksi, mutta sotavuonna ja sen jälkeisenä pulakautena nuo pienet pellot pelastivat perheeni ja läheiset

¹⁾ Tämän johdosta on huomautettu, että meillä jo yli 20 vuotta sitten on juurikasviruokintaa tanskalaiseen malliin, ja siis voimaperäistä karjanruokintaa opetettu oppineitten maatalousmiesten taholta. Se on kyllä totta, mutta kun juurikasvit eivät heidän viljelystekniikkansa puutteellisuuden vuoksi menestyneet, niin luopuivat maanviljelijät siitä, minkä vuoksi syytettiin meidän muka sopimatonta maaperäämme y. m. s.

muut sukulaiseni pahimmasta nälänhädästä, ja nuo pellot kävivät senvuoksi meille entistä rakkaammiksi. V. 1922 päätimme ostaa naapurilta $2\frac{1}{2}$ hehtaaria viljelysmaata lisäksi, jotta voitaisiin ruveta harjoittamaan tanskalaismaalista pikkuviljelystä. Valitettavasti tästä alasta on $\frac{1}{2}$ ha ollut viime vuosina siinä määrin tulvavesien vallassa, ettei siitä ole hyötyä ollut.

Tällä pikkutilalla on meillä vakinaista työväkeä ainoastaan vouti, jonka vaimo lypsää lehmät; kesällä on meillä nuori harjoittelija. Jos harjoittelija on hyvä, emme tarvitse sanottavasti muuta väkeä; kuta heikompi hän on ollut, sitä enemmän on täytynyt kiireimpinä aikoina pitää päivätyöläistä. Tilalla pidetään yksi vankka hevonen, jolle otetaan naapurista avuksi toinen muutamiksi päiviksi vuodessa niittonkoneita ja Hankmoa sekä nurmea käännettäessä auraa vetämään. Edelleen siellä pidetään 4 lypsävää lehmää; viime talvena oli lehmiä uuteen vuoteen saakka 5 ja tulevaisuudessa aiotaan lehmälukua lisätä vielä yhdellä; lisäksi pidetään pari kesäporsasta ja 20 kanaa, joiden luku kuitenkin aiotaan lisätä 40:een.

Seuraavassa tulen esittämään tämän pikkuviljelyksemme hoitoa ja tuloksia, samalla kun esitän oppiani maito- ja viljakilon tuotantokustannusten vähentämisestä. ¹⁾

¹⁾ Tulen puhumaan tästä tilani hoidosta minua etevämpiä maanviljelijäin mielestä enemmän kuin mitä se kannattaisi, mutta sen teen kehittymättömämpiä lukijain vuoksi, koska arvelen, että omaan kokemukseeni nojaten voın heitä paremmin vakuuttaa.

II. Kuinka karjanhoitomme saadaan tuottavammaksi?

a) Karjamme talviruokinta riittäväksi.

Varemminkin mainitussa teoksessani „Pienviljelys Pohjoismaissa” olen osoittanut, että vuotuinen keskilypsy lehmää kohden on pohjoismaissa kehittynyt seuraavasti:

Lehmien keskilypsy kiloissa vuotta ja eläintä kohden.

Vuodet	Tanskassa	Ruotsissa	Norjassa	Suomessa
1886— 90	1.600	1.300	1.100	1.000
1896—1900	2.200	1.600	1.300	1.300
1911—1915	2.700	2.200	1.500	1.300

Tästä näemme, että meillä lehmien keskilypsy oli sodan edellä ainoastaan 1,300 kiloa. Se oli sama määrä, mikä Tanskassa saatiin lehmistä 1870-luvulla, Ruotsissa 1880-luvulla ja Norjassa 1890-luvulla. Näemme myös, että Tanskassa keskilypsy oli saatu kohoamaan 30 vuodessa 1,100 kilolla, Ruotsissa 900 ja Norjassakin 400, mutta meillä vain 300 kilolla. Ja kuitenkin oli meilläkin siihen mennessä jo harjoitettu karjanjalostusta lähes 20 vuotta. Mitä erityisesti tulee jalostetun karjan lypsykykyyn, osoitin samassa teoksessa, että tarkastusyhdistyksiin kuuluvien lehmien keskilypsy kohosi sodan edellä meillä Pohjois-Savossa 1,767 kiloon (ja keskimäärin koko maan tarkastusyhdistyksissä 2,086 kiloon), mutta Tanskassa eräässä maakunnassa 3,460 ja Etelä-Ruotsissa 3,759 kiloon.

Miksi me olimme näin paljon jäljessä muista? Sen selittivät meidän silloiset karjamiehemme johtuvan ulkomaisten

lehmien suuremmasta koosta ja niiden pitempiaikaisesta jalostuksesta. Minä olen e. m. teoksessani kuitenkin voinut osoittaa, että se pääasiallisesti johtui *erilaisesta ruokinnasta*, toisin sanoen siitä, että Tanskassa ja Ruotsissa annettiin lehmille, mitä ne tarvitsivat voidakseen lypsää, mutta että meillä, kehittymättömällä asteella olevien kansojen tapaan, yhä vielä annetaan lehmien nähdä nälkää, vaikka niitä muka „jalostettiin”. Tälle väitteelleni lienevät e. m. Helsingin maatalousherrat m. m. nauraneet, tietäen että Suomessa ainakin varakkaammassa taloissa lehmät saivat rehua niin paljon kuin suinkin jaksoivat syödä. Sen minä kyllä tiesin vallan hyvin, mutta tiesin myöskin, että meidän karjojamme ruokittiin talvella pääasiassa heinillä ja oljilla, siis yksipuolisesti kuivilla ja tilaaottavilla korsirehuilla. Tällaisella korsirehuruokinnalla ollessaan eivät lehmät voi saada runsaaseen lypsyyn riittävää rehuyksikkömäärää, vaikkapa ne saavatkin syödä mahansa täyteen. Lisäksi on karjojemme rehu ollut hyvin valkuaisaineköyhää.

Mainitussa teoksessani osoitin, että kun tarkastusyhdistyslehmät Tanskassa saivat jo ennen sotaa koko rehuyksikkömäärästään ainoastaan 6—12 % kuivaa korsirehua, ja Etelä-Ruotsissa 21 %, saivat ne meillä 51 %, mutta että niille sen sijaan annettiin öljykakkuja Tanskassa ja Etelä-Ruotsissa noin 25 % ja meillä Pohjois-Savon tarkastusyhdistyksissä vain 2 %, koko maassa 4 %. Vuosina 1911—1915 tuotiin keskimäärin vuotta ja lehmää kohden öljykakkuja Tanskaan 433¹⁾ kiloa, Ruotsiin 89 kiloa ja Norjaan 54 kiloa, mutta meille vain 20 kiloa. Meillä on öljykakkujen tuonti pysynyt hyvin alhaisena aina vuoteen 1923 saakka, jolloin se nousi 55 miljoonaan kiloon, v. 1925 se jo oli 71 milj.

Matta peljättävää on, että meillä nyt monet niistä karjanomistajista, jotka ovat ruvenneet syöttämään enemmän öljykakkuja, eivät siitä saa täyttä hyötyä. Sillä tutkimukseni osoitti lisäksi sen, että Tanskan ja Ruotsin lehmille ei annettu ainoastaan öljykakkuja paljon enemmän kuin meidän lehmillemme, vaan myöskin tuorerehua, etenkin *juurikasveja*. Näitä saivat Tanskan ja Ruotsin lehmät keskimäärin noin

¹⁾ Tästä määrästä meni tosin melkoinen osa muillekin eläimille kuin lehmille, etenkin sioille.

28 % koko rehuyksikkömäärästään, mutta Suomen lehmät vain vaivaiset 3 %. Ja kokeisiin perustuvat tutkimukset ovat osoittaneet, että öljykakkujen syöttäminen kuivien heinien ohella, siis ilman tuoretta rehua, ei kannata, koska lehmä ei voi sellaista rehusekoitusta riittävästi hyväkseen käyttää.

Lopuksi kävi teoksestani ilmi, että kun lypsävä lehmä saa öljykakkuja ja tuorerehua niin paljon kuin se lypsymääränsä nähden tarvitsee, on vähemmän merkitsevää, millaista korsirehua se talvella täytteeksi syö. Senvuoksi Tanskassa ei annettu enää ennen sotaa koko rehuyksikkömäärästä enempää kuin 0—4 % kuivia heiniä, vaan etupäässä pahnvoja ja olkia. Ruotsissa annettiin kuivia heiniä 10 %, mutta meillä kokonaista 40 %. Näillekin tiedoilleni taas oli naurettu e. m. piirissä, pitäen niitä vallan satuna. Mutta ei siinä kyllin. Lisäksi olivat meidän johtavat karjanhoitomiehemme luoneet itselleen oman ihmeellisen ruokintateoriansa, jommoista ei tietäkseni missään muualla ole esitetty. He väittivät nimittäin laskeneensa, että savolainen karjatalous oli muka kannattavampi kuin tanskalainen, siitä huolimatta, että Savon lehmät lypsivät 1,000—1,100 litraa ja tanskalaiset 2,700 litraa. Tämä muka siitä syystä, että savolainen metsälaidun ei maksa mitään ja että savolainen niittyheinäkään ei maksa juuri muuta kuin korjuupalkan. Tämä heidän kotoinen oppinsa hämmästytti minua, enkä heti sen kuultuani kyennyt osoittamaan, missä sen virheellisyys oli. Silloin osasin vain väittää vastaan, että se oli varmasti virheellinen, koskapa Tanskassa ja Etelä-Ruotsissa karjanomistajat ovat kovasti lisänneet maidontuotantoa kaikkialla, missä on myyntimahdollisuudet, meillä eivät, koska Tanskassa karjanomistajat ovat karjastaan hyvinvoipia, meillä köyhiä, ja koska Tanskan kansantalous juuri karjantuotteitten myynnistä on rikas, meidän pysyessä pystyssä vain puutavarainviennin varassa. Kun sittemmin rauhassa rupesin asiaa ajattelemaan, niin arvasin, että nuo meidän karjamiehemme olivat maidontuotannon kannattavaisuutta laskiessaan ottaneet huomioon ainoastaan lehmien saamien rehujen hinnan Savossa ja Tanskassa, mutta eivät mitään muita karjatalouskustannuksia, että he siis olivat kokonaan jättäneet huomioonottamatta lehmiin sekä

navettarakennuksiin ja -kalustoon kiinnitetyn pääoman korot ja kuoletukset, hoitopalkan sekä elatusrehukustannukset. Kun tästä heidän laskuvirheestään olin päässyt selville, päätin hankkia järjellisille perusteille pohjautuvan laskelman maidon todellisista tuotantokustannuksista. Ja sen sainkin aikaan erittäin valistuneitten maanviljelijäin hyväntahtoisella avustuksella.

Me laskimme ensiksi maidontuotannon peruskustannukset, eli toisin sanoen lehmän elatuskustannukset. Ne koettiin arvioida mahdollisimman alhaisiksi, niin että tuloksemme eivät näyttäisi niin räikeiltä kuin ne itse asiassa ovat. Lehmän hinnaksi pantiin (v. 1921) ainoastaan 2.000 markkaa ja navetan arvo vain 2,500 markaksi lehmää kohden. Elatusrehu arvioitiin mahdollisimman alhaiseksi, m.m. ottamalla huomioon, että lehmä elääkseen tarvitsee kesällä vain metsälaitumen. Näin saatiin maidontuotannon peruskustannukset vuotta kohden seuraavanlaisiksi:

Lehmän arvon kuoletus ja korko	Smk	220: —
Lehmän hinkalovuokra	„	212: —
Elatusrehun arvo	„	1,337: —
Lehmän hoito- y. m. kustannukset	„	650: —
	<u>Yhteensä</u>	<u>Smk 2,419: —</u>

Siitä vähennettiin lannan ja vasikan arvo	„	<u>600: —</u>
Siis nettokustannukset	Smk.	1,819: —

Jakamalla näin saatu summa erisuuruisilla lypsymäärillä on saatu siv. 97 olevaan taulukkoon *maidontuotannon peruskustannukset kutakin maitokiloa kohden*. Kolmanteen sarakkeeseen on (v:n 1921 hintojen mukaan) laskettu *maidon tuotantorehun arvo kutakin maitokiloa kohden*, siis toisin sanoen niiden rehutavarain arv, maitokiloa kohden, jotka lehmä tarvitsee yli elatuksensa, voidakseen tuottaa taulukon ensi sarakkeessa merkityt lypsymäärät. Kuten näkyy, on tuotantorehun tarve maitokiloa kohden pantu jonkun verran kasvamaan sitä nukaa kuin lypsymäärät kasvavat, koska lehmä ei voi suurempia väkirehumääriä käyttää yhtä tuottavasti kuin pienempiä. Näin on taulukon 4:nteen sa-

rekkeeseen saatu maitokilon koko tuotantokustannukset eri lypsymäärille.

**Maitokilon tuotantokustannukset Suomessa v. 1921
erisuuruuksille lypsymäärille.**

Vuotuiset lypsymäärät kiloissa	Kustannukset penneissä maitokiloa kohden		
	Peruskustannukset	Maidon tuotantorehun arvo	Kustannukset kaikkiaan
1300	140	60	200
1700	107	62	169
2000	91	64	154
2500	73	66	139
3600	50	70	120

Taulukosta näemme, kuinka uskomattoman suuriksi lehmän elatuskustannukset nousevat kutakin maitokiloa kohden, jos tuotanto on alhainen, ja toiselta puolen, kuinka maidon tuotantoon tarvittavan rehun arvo on varsin pieni kutakin maitokiloa kohden, vaikka lehmä ruokitaankin korkeampia lypsymääriä varten tanskalaiseen tapaan. Ja toiseksi me näemme taulukosta, että — ottamalla huomioon nykyiset maidonhinnat — karjanhoito ei meillä voi kannattaa niin kauan kuin lehmät eivät lypsä enempää kuin 1,300—2,000 kiloa, ja että se rupeaa kannattamaan vasta kun lypsymäärä nousee 2,500 kiloon, tullen sen jälkeen sitä paremmin kannattavaksi, kuta suurempia määriä lehmät saadaan lypsämään — tietysti vissiin rajaan saakka. Tämän rajan määrää lopulta lehmän luontainen tuottokyky sekä toisaalta rehujen ja maidon hinnan välinen suhde.

Tämän laskelman kautta, jollaista en ollut varemmin nähnyt julaistuna muualla (sittemmin on kyllä samansuuntainen laskelma sveitsiläisen professori Laurin tutkimuksessa vuodelta 1924 sekä ruotsalaisella agr. Nannesonilla v. 1926), olen siis osoittanut, että edellämainittu meidän karjamies-temme oppi savolaisen karjanhoidon muka erinomaisesta kannattavuudesta on ollut väärä. Tämän minun käsitykseni on sittemmin varsinainen ammattitiedemies tällä

alalla, tri Ilmari Poijärvi, erikoistutkimuksessaan¹⁾, joka perustuu tarkkoihin ja monipuolisiin kokeiluihin pitemmän ajan kuluessa, todistanut oikeaksi. Hän on näet tullut siihen tulokseen, että *meillä* ohjeiksi laaditut *ruokintanormit*, jotka ovat johtavien karjanhoitomiestemme käsialaa, *ovat olleet liian niukat lehmien ravinnontarpeeseen nähden, ja että runsaampi ruokinta on kannattavampi kuin niiden mukaan ruokkiminen.*

Kuten jo kerroin, rupesin itse omalla tilallani harjoittamaan tanskalaismallista karjataloutta, voidakseni näyttää, että se meidän oloihimme soveltuu ja viepi hyviin tuloksiin. Ja sen tein tuon laskelmani jälkeen suurella luottamuksella.

Lisäsin karjaani, niin että meillä vuodesta 1923 lähtien säännöllisesti on ollut 4 lehmää. Niistä on toiset nupoja, toiset sarvellisia, yksi melkein kokonaan valkoinen karvaltaan, toinen melkein kokonaan ruskea, muut ruskean täplikkäitä. Ne on ostettu sattumakaupoilla naapureilta. Onneksi pääsin heti paikkakunnalla toimivan tarkastusyhdistyksen jäseneksi, niin että tarkastuskarjakko on rehuvarojemme mukaan ja neuvotellen kanssani määrännyt ruokinnan siihen kuuluvine väkirehumäärineen lehmiemme lypsy-määrien mukaan.

Luonnollisesti ruvettiin heti viljelemään *juurikasveja*. Ensimmäisenä vuotena kylvettiin turnipsia, mutta siinä epäonnistuttiin, syystä että silloinen voutini oli sitä vastaan ja laiminlöi minun poissa ollessani juurikasvimaan puhdistamisen ja harventamisen aikanaan. Toisena vuonna, kun olin saanut uuden voutin, joka paremmin ymmärtää maataloutta ja yleensä mielellään ottaa uutta kokeillakseen, kylvettiin sekä turnipsia että lanttua ja se onnistui parina vuonna erinomaisen hyvin. Mutta sitten on satojamme jonkunverran vähentänyt sinappikuoriainen, jonka vuoksi tänä vuonna on kylvetty myöskin rehujuurikkaita, koska tuo tuhohyönteinen ei rehujuurikkaita ahdistaa.

Juurikasveille oli v. 1925 pantu pellostamme 0,35 ha ja

¹⁾ Ilmari Poijärvi: Suomal. lypsykarjan ravinnontarve käytännöllisten ruokintakokeiden valossa. Maatalouskoelaitoksen tieteellisiä julkaisuja N:o 26. Helsingissä 1925.

v. 1926 vähän enemmän. Tuolta alalta olemme sinappikuoriaisten tuhotöistä huolimatta saaneet juurikasveja sen verran, että niitä on voitu antaa päivittäin kutakin lehmää kohden lypsymäärän mukaan aina 20 kiloon, mikä on vähäistä sen rinnalla, mitä Tanskassa annetaan. Niitä on riittänyt lähelle juhannusta, jolloin on ruvettu pellostä apilaa niittämään tuorerehuksi.

Kuulin, että minun yrityksiäni saada rehujuurikasviviljelys meillä uudelleen elpymään on eräs meidän karjanhoitomiehiämme vastustellut (yksityisesti, ei julkisuudessa). M. m. kerrottiin hänen erään kerran suurella varmuudella eräässä piirissä väittäneen, että Gebhard muka on vanhalla kannalla eikä ole seurannut Tanskan maatalouden uudemmaa kehitystä, koska siellä muka maanviljelijät jo luopuvat juurikasviviljelyksestä ja rupeavat sen sijaan painorehua käyttämään. Tulin aivan ymmälle ja kirjoitin heti Tanskaan kahdelle maatalousprofessorille ja kahdelle konsulentille, saadakseni asiaan selvitystä. Kaikilta tuli pian se yhtäpitävä vastaus, että tuossa meidän karjamiehemme väitteessä ei ollut mitään perää. Yksi heistä lähetti vähän sen jälkeen erään aikakauskirjan numeron, jossa selostettiin erästä tilaisuutta, missä muuan painorehunharrastaja oli pitänyt siitä esitelmän, joka oli antanut aiheita keskusteluun. Mutta tämän keskustelun tuloksena oli, että painorehu voi olla hyvä, mutta että juurikasviviljelyksestä ei senvuoksi ole luovutettava. Ja kun vielä oli joku aika kulunut, sain Tanskan maataloustilaston, joka osoitti, että Tanskan maanviljelijät olivat sinäkin vuonna lisänneet rehujuurikasviviljelysalaansa 12.000 hehtaarilla. Vuodesta 1919 vuoteen 1924 ovat tanskalaiset lisänneet rehujuurikasviviljelysmaitaan 72.000 hehtaarilla ja samalla vähentäneet sokerijuurikasviviljelystä 4.000 hehtaarilla.

Onneksi on meilläkin juurikasviala nyt ruvennut kasvaamaan, vaikka tosin hyvin heikosti. Se oli v. 1920 12.000 ha, mutta v. 1925 jo 21.000 ha. Ja minä olen varma siitä, että se lähivuosina tulee nopeasti lisääntymään, kunhan meillä opitaan juurikasveja viljelemään useampaa laatua, niin että jos toinen ei niistä menesty, niin toinen menestyy. Silloin tullaan näet näkemään, miten paljon juurikasvit lehmien lypsytuloksia kohottavat.

Talvella käytettävää tuorerehua saamme myöskin *painorehusta*, jota maanviljelijäin ei pitäisi syrjäyttää juurikasvienkaan vuoksi; siinä suhteessa edellämainittu karjanhoitomies on täysin oikeassa. Meillä Koivuniemellä ei ole ollut painorehutornia ennenkuin vuoden 1925 syksystä lähtien. Voutini, joka muissa suhteissa yleensä on ollut uudistuksien puolella, on ollut tätä vastaan. Hän on näet saanut joiltain suurtiloilta painorehusta sen käsityksen, että se hajullaan tekee elämiin talossa sietämättömäksi. Ja sen vuoksi hän vieläkin sitä vastusti, kun tornia ryhdyttiin rakentamaan. Tornimme tehtiin sementistä, aluksi pieneksi; se on pyöreä, läpimitaten vain 1,5—1,8 metriä ja korkeudeltaan 3,20 metriä. Se valmistui niin myöhään, että siihen ei enää ehditty odelmia saada enempää kuin 16 elorataskuormaa, joista se tuli vain puolilleen. Ja siitäkin meni osa hukkaan erään tyhmyyden vuoksi, joka tornia täytettäessä minun kokemattomuudestani tehtiin. Mutta talvella siitä kuitenkin riitti pitkän aikaa päivittäin 4 lehmälle kunkin lypsymäärän mukaan aina 25 kiloon saakka. Tämä määrä piti lehmät ilman juurikasveja korkeassa ja tasaisessa lypsyssä. Voutimme teki lisäksi sen huomion, että se piti lehmät ihmeteltävän kylläisinä, niin että meiltä sinä aikana huomattavasti säästyi heiniä. Ja mainita sietää, ettei rehu ole levittänyt minkäänlaista pahaa hajua; sellainen syntyy vain huonosta hoidosta.

Voutimme on nyt painorehuun kovin ihastunut. Nyt tulemme tornia jatkamaan. Aluksi olemme tehneet sementtiseiniä päälle laudoista siirrettävän kehyksen, joka poistetaan, kun rehu on painunut sementtiseiniä tasalle.

Näin me siis *pitkin talvea pidämme karjamme runsaasti lypsivällä tuorerehulla.*

b) Kunnollinen ruokinta kesälläkin. — Laidunkysymyksemme.

Mutta lehmät tarvitsevat sellaista myöskin kesällä. Edistyneimmässä maatalousmaissa onkin tultu siihen, että juuri kesällä tulee lehmien saada parasta, mitä luonto kykenee antamaan, ja sitä niin runsaasti kuin ne lypsymääriänsä nähden tarvitsevat. Senvuoksi lehmät on joko pantu heinäpel-

toon, apilamaahan, niin pian kuin tämä on kukalle kasvanut, eikä ainoastaan odelmaa syömään, taikka on niille tällaisesta pellostä pitkin kesää niitetty rehua ja syötetty se navetassa. Meillä Koivuniemen tilalla on tehty samaan tapaan, syystä että meillä ei ole metsälaidunta eikä luonnonniittyä. Olemme varemmin syöttäneet niitetyt rehut pienessä haassa, jossa lehmillä on tilaisuus jaloitella, juoda järkevästi ja märehtiä puitten siimeksessä. Vasta toista satoa syömään ovat lehmät päässeet odelmapeltoon, joka sitä varten aidataan. Tämä siis on ollut meille välttämättömyys, pakko. Mutta että se myöskin on tuottanut hyviä tuloksia, sitä todistaa se, että me verrattain pian pääsimme yli 3,000 kilon keskilypsymäärään, vaikka meillä on ollut jalostamaton, sekarotuinen karja. Tahdon vielä kertoa seuraavan esimerkin. Eräänä kesänä piti meidän hävittää lehmä, joka tuli mahoksi. Sen tilalle ei saatu ostaa mieleistä lehmää, vaan otettiin toistaiseksi eräältä naapurilta niin tavattoman pieni maatiiselukka, että kaikki nauroivat, kun se tuotiin taloon; sen sanoi naapurin emäntä poijittuaan lypsäneen vain 10 kiloa; tarkempia tietoja ei hän voinut antaa. Lehmä tuli meille hyvinvoivasta talosta, joka tahtoi päästä viimeisestä sekarotuisesta lehmästään, koska sinne oli hankittu L. S. K.-karja. Siellä annettiin lehmille kyllä väkirehujä ja jonkun verran juurikasvejäkin, mutta kesällä karja pidettiin metsässä. Lehmä tuli meille metsälaitumelta muutamia viikkoja ennen poikimista, ja pääsi heti apilanodelmalle. Se söi alussa niin rumasti ahmien, niin kikkaamatta ja niin kaikesta muusta piittaamatta, että se herätti kaikkien huomiota, ja sille täytyi suorastaan nauraa. Mutta poijittuaan se lypsi meillä 15 kiloa, sen sijaan että se entisessä paikassaan oli antanut vain 10.

Toisen esimerkin kunnollisen kesäruokinnan vaikutuksesta voin kertoa Kokemäeltä. Olin siellä talvella v. 1926 käymässä Simulan talossa, joka ei tietääkseni vielä ole erikoisemmin kuulu karjataloudestaan, vaikka se mielestäni sen ansaitsisi. Talossa oli noin 50 lypsylehmää jalostettua L. S. K.-karjaa, joka oli saatu taloudellisena keskilypsymääränä v. 1924, jolloin se kesän kävi metsälaitumella, antamaan lähes 2,800 kiloa maitoa. Mutta v. 1925, jolloin lypsykarja sai koko kesän syödä apilapellostä niitettyä rehua,

joutokarjan käydessä metsälaitumella, nousi karjan keskilypsymäärä 3,560 kiloon. Nousu oli siis 760 kiloa. Tähän tietysti ehättää innokas karjanjalostusmies väittämään, että osa tästä noususta on pantava jatkuvan karjanjalostuksen tiliin, mutta sitä talon isäntä, itse innostunut karjanjalostaja, ei myönnä. Hän päinvastoin kirjoittaa, että hänen täytyi v. 1925 hävittää 5 parhainta lehmäänsä, „joka alensi tuotantoa ainakin yhtä paljon kuin mitä jalostus mahdollisesti vaikutti sen nousuun.”

Ettei parannettu karjanruokinta ei enää ole vain yksillä taloilla käytännössä, vaan että se yleensäkin maassamme on ruvennut vuoden 1922 jälkeen huomattavasti paranemaan, sen osoittavat seuraavat L. S. K:n alueelta saadut tarkastusyhdistyskarjain vuosikeskilypsymäärät: v. 1913 2,033 kg, v. 1914 1,968 kg, v. 1917 2,070 kg, v. 1922 2,149 kg, v. 1924 2,284 kg ja v. 1925 2,459 kg. Tänä vuonna (1926) odottavat asiantuntijat vielä suurempaa nousua. Parhaat lehmät antoivat ennen sotaa 4—5,000 kg, mutta v. 1925 oli L.S.K:n alueella jo yli 8,000 kg lypsävä lehmä.

Tässä varemmin esittämilläni esimerkeillä toivon näyttäneeni, mitä kunnollinen *laidun* merkitsee lehmiemme lypsykyvyn kohottamisessa.

Senpä vuoksi onkin uudenäikainen *laidunviljelys* edistyneimmissä maatalousmaissa viime vuosikymmeninä saavuttanut vuosi vuodelta kasvavan merkityksen. Laidunviljelyksellä tarkoitetaan sitä, että hyvälaatuinen, ruohonkasvuun sovelias hakamaa perataan, ojitetaan, väkilannoitetaan ja kylvetään erityisillä laidunruohonsiemenillä. Laidun jaetaan lohkoihin, joita syötetään vuorotellen niin, että toinen lohko saa rauhassa kasvaa sillä aikaa kuin toista syötetään. Missä ei tällaisia hakamaita ole, muutetaan luonnonniityt tai osa pelloista tällaisiksi *pysyviksi* laitumiksi, joita hoidetaan ja syötetään mainittuun tapaan. Jopa on rahkasuollekin perustettu hyvin kannattavia laitumia. Tällaista laidunviljelystä on Keski-Europassa jo harjoitettu useampia vuosikymmeniä, ja Ruotsissakin sitä aloitettiin jo ennen sotaa, ja vuodesta 1915 on siellä toiminut erityisenä valtion laidunkonsulenttina eräs lahjakas ja tar-

mokas mies, joka jo on saanut siellä paljon aikaan. Me tässäkin suhteessa tallustelemme niistä jäljessä. Laidunviljelyskysymys tuli täällä yleisemmin tunnetuksi vasta v. 1919¹⁾, kun silloisen virkani puolesta tutustuin asiaan Ruotsissa ja siitä laitoin maatalousministeriöön esityksen. Maataloushallintomme oli sillä kertaa niin toimelias, että jo samana vuonna järjestettiin erityinen valtion laidunkonsulentin virka. Mutta valitettavasti siinä meneteltiin virheellisesti. Ensiksikään ei henkilön valinta nähtävästi ollut onnistunut, ja toiseksi virka varustettiin niin pienellä palkalla, että laidunkonsulentille piti laittaa toinen virka avuksi, jotta hän voisi toimeentulla. Toista virkaa hän hoitaa puoli vuotta, laidunasiaa toisen puolen vuotta.

Hänen toimintansa onkin ollut heikkoa. Hänenhän pitäisi olla johtaja alallaan ja johtajan ominaisuuksilla varustettu. Hänen pitäisi voida antaa suuntaviivoja, pitää esitelmää maatalousviikoilla, maatalousseurojen edustajakokouksissa ja osuustoimintapäivillä, mutta missään näissä häntä ei ole kuultu. Hänen pitäisi kirjoitella alaltaan maataloudellisiin aikakauskirjoihin, mutta esim. Maatalous-lehdessä ei ole ollut kuin v. 1919 yksi kirjoitus eikä Pellervo-lehdessä ole ollut häneltä moneen vuoteen yhtään kirjoitusta. Ja hänen olisi pitänyt suorittaa alaltaan tutkimuksia kotimaassa, mutta niistäkään ei ole paljon tietoa. Maataloushallituksen vuosikertomuksissa kerrotaan hänen toimineen maakunnissa esitelmöitsijänä ja kurssien pitäjänä, siis jonkunlaisena piirikonsulenttina, mutta mitään nousua annetut tiedot eivät osoita. Vuosilta 1924 ja 1925 ei ollut mitään tietoja saapunut maataloushallitukseen, kun niitä huhtikuussa 1926 tiedustelin.²⁾

1) Prof. Enckell perusti nykyaikaisen laitumen jo vuosisadan alussa Kurkijoelle, mutta seuraajat päästivät sen rappiolle.

2) On suuri erehdys luulla, että minulla olisi persoonallisesti mitään laidunkonsulenttiamme vastaan, kuten lienee arveltu. Tiedän päinvastoin, että hän on perin kunnan mies ja uskon, että hän voi olla hyvinkin hyvä toisessa virassaan, mutta johtavaksi laidunkonsulentiksi hän ei sovi, jos asiata mieli viedä eteenpäin, niinkuin maan etu vaatisi. Maksettakoon hänelle kunnollinen palkka hänen toisesta virastaan, ja hankittakoon uusi tarmokas mies laidunkonsulentiksi sellaisella palkalla, että hän voi sille omistaa koko tarmonsaa. Se on oikeata säästäväisyyttä.

joutokarjan käydessä metsälaitumella, nousi karjan keskilypsymäärä 3,560 kiloon. Nousu oli siis 760 kiloa. Tähän tietysti ehättää innokas karjanjalostusmies väittämään, että osa tästä noususta on pantava jatkuvan karjanjalostuksen tiliin, mutta sitä talon isäntä, itse innostunut karjanjalostaja, ei myönnä. Hän päinvastoin kirjoittaa, että hänen täytyi v. 1925 hävittää 5 parhainta lehmäänsä, „joka alensi tuotantoa ainakin yhtä paljon kuin mitä jalostus mahdollisesti vaikutti sen nousuun.”

Että parannettu karjanruokinta ei enää ole vain yksillä taloilla käytännössä, vaan että se yleensäkin maassamme on ruvennut vuoden 1922 jälkeen huomattavasti paranemaan, sen osoittavat seuraavat L. S. K:n alueelta saadut tarkastusyhdistyskarjain vuosikeskilypsymäärät: v. 1913 2,033 kg, v. 1914 1,968 kg, v. 1917 2,070 kg, v. 1922 2,149 kg, v. 1924 2,284 kg ja v. 1925 2,459 kg. Tänä vuonna (1926) odottavat asiantuntijat vielä suurempaa nousua. Parhaat lehmät antoivat ennen sotaa 4—5,000 kg, mutta v. 1925 oli L.S.K:n alueella jo yli 8,000 kg lypsävä lehmä.

Tässä varemmin esittämilläni esimerkeillä toivon näyttäneeni, mitä kunnollinen *laidun* merkitsee lehmiemme lypsykyvyn kohottamisessa.

Senpä vuoksi onkin uudenaikainen *laidunviljelys* edistyneimmissä maatalousmaissa viime vuosikymmeninä saavuttanut vuosi vuodelta kasvavan merkityksen. Laidunviljelyksellä tarkoitetaan sitä, että hyvälaatuinen, ruohonkasvuun sovelias hakamaa perataan, ojitetaan, väkilannoitetaan ja kylvetään erityisillä laidunruohonsiemenillä. Laidun jaetaan lohkoihin, joita syötetään vuorotellen niin, että toinen lohko saa rauhassa kasvaa sillä aikaa kuin toista syötetään. Missä ei tällaisia hakamaita ole, muutetaan luonnonniityt tai osa pelloista tällaisiksi *pysyviksi* laitumiksi, joita hoidetaan ja syötetään mainittuun tapaan. Jopa on rahkasuollekin perustettu hyvin kannattavia laitumia. Tällaista laidunviljelystä on Keski-Europassa jo harjoitettu useampia vuosikymmeniä, ja Ruotsissakin sitä aloitettiin jo ennen sotaa, ja vuodesta 1915 on siellä toiminut erityisenä valtion laidunkonsulenttina eräs lahjakas ja tar-

mokas mies, joka jo on saanut siellä paljon aikaan. Me tässäkin suhteessa tallustelemme niistä jäljessä. Laidunviljelyskysymys tuli täällä yleisemmin tunnetuksi vasta v. 1919¹⁾, kun silloisen virkani puolesta tutustuin asiaan Ruotsissa ja siitä laitoin maatalousministeriöön esityksen. Maataloushallintomme oli sillä kertaa niin toimielias, että jo samana vuonna järjestettiin erityinen valtion laidunkonsulentin virka. Mutta valitettavasti siinä meneteltiin virheellisesti. Ensiksikään ei henkilön valinta nähtävästi ollut onnistunut, ja toiseksi virka varustettiin niin pienellä palkalla, että laidunkonsulentille piti laittaa toinen virka avuksi, jotta hän voisi toimeentulla. Toista virkaa hän hoitaa puoli vuotta, laidunasiaa toisen puolen vuotta.

Hänen toimintansa onkin ollut heikkoa. Hänenhän pitäisi olla johtaja alallaan ja johtajan ominaisuuksilla varustettu. Hänen pitäisi voida antaa suuntaviivoja, pitää esitelmiä maatalousviikoilla, maatalousseurojen edustajakokouksissa ja osuustoimintapäivillä, mutta missään näissä häntä ei ole kuultu. Hänen pitäisi kirjoitella alaltaan maataloudellisiin aikakauskirjoihin, mutta esim. Maatalous-lehdessä ei ole ollut kuin v. 1919 yksi kirjoitus eikä Pellervo-lehdessä ole ollut häneltä moneen vuoteen yhtään kirjoitusta. Ja hänen olisi pitänyt suorittaa alaltaan tutkimuksia kotimaassa, mutta niistäkään ei ole paljon tietoa. Maataloushallituksen vuosikertomuksissa kerrotaan hänen toimineen maakunnissa esitelmöitsijänä ja kurssien pitäjänä, siis jonkunlaisena piirikonsulenttina, mutta mitään nousua annetut tiedot eivät osoita. Vuosilta 1924 ja 1925 ei ollut mitään tietoja saapunut maataloushallitukseen, kun niitä huhtikuussa 1926 tiedustelin.²⁾

1) Prof. Enckell perusti nykyaikaisen laitumen jo vuosisadan alussa Kurkijoelle, mutta seuraajat päästivät sen rappiolle.

2) On suuri erehdys luulla, että minulla olisi persoonallisesti mitään laidunkonsulenttiamme vastaan, kuten lienee arveltu. Tiedän päinvastoin, että hän on perin kunnan mies ja uskon, että hän voi olla hyvinkin hyvä toisessa virassaan, mutta johtavaksi laidunkonsulentiksi hän ei sovi, jos asiata mieli viedä eteenpäin, niinkuin maan etu vaatisi. Maksettakoon hänelle kunnollinen palkka hänen toisesta virastaan, ja hankittakoon uusi tarmokas mies laidunkonsulentiksi sellaisella palkalla, että hän voi sille omistaa koko tarmonsa. Se on oikeata säästäväisyyttä.

Muutoin pelkään, että tämä laidunasia on meillä vinoon menossa. Sillä minusta tuntuu kauhealta tuhlaavaisuudelta se, että lähdetään syytämään kalliita ruohonsiemeniä ja väkiantoja metsiin (s.o. hakamaihin, joista kyllä on poistettu puut ja pensaat, mutta joissa vielä ovat jäljellä kivet ja kannot ja juuret), niin kauan kuin meillä vielä pellot ja luonnonniityt yleensä näkevät nälkää. Vasta sitten kuin on pelloista saatu niin suuret sadot kuin saada voi ja sitä mukaa lisätty karjaa ja jatkettu navettaa, vasta sitten mentäköön metsälaitumia tekemään, ja silloin voi metsän lannoittaminen olla kannattavaa taloutta. Jos silloin hakamaa on hyvä, niin siitä saadaan aikanaan uusi pelto, kun kannot ja juuret ovat lahonneet, ja silloin on taas aika lähteä pitemmälle metsään uutta laidunta tekemään. Se olisi *oikea järjestys* voimaperäiseen maankäyttöön pyrittäessä.

c) Karjan jalostamisen välttämättömyys.

Mainitsin edellä, että Koivuniemellä pääsimme jo toisena vuonna yli 3,000 kilon keskilypsymäärään. Ja mainitsin samalla senkin, että siihen on meitä auttanut, paitsi riittävä ja sopiva rehu, se, että päästiin jäseneksi *tarkastusyhdistyksen* ja saatiin hänen tuottamaansa hyötyyn verraten tarkastuskarjakko vähäisestä maksusta tulemaan kotiimme kerran kuukaudessa pitämään koelypsyjä ja sen mukaan määräämään, miten kutakin lehmää seuraavana kuukautena olisi ruokittava. Mutta hänestä voi olla muutakin hyötyä, kun hän on pätevä: hän opettaa uudenaikaista karjanhoitoa yleensä, hän auttaa lehmien sairastuessa ja hän neuvoa ostettaessa.

Olen senvuoksi suuressa kiitollisuudenvelassa hänelle sekä myöskin niille naapureilleni, suur- ja keskikokoisten karjojen omistajille, jotka ottivat minut, pikkutilallisen, karjantarkastusyhdistyksensä jäseneksi. Ja minä valitan sitä, että meillä vielä pikkutilalliset, jotka enemmän kuin muut sitä tarvitsevat, yleensä ovat ulkopuolella tarkastusyhdistyksiä. Miksei meillä ole valtion puolelta tehty enemmän heidän auttamisekseen tässä suhteessa? Vakamukseni näet on, että *harvat maatalousvirkaajat tässä maassa tekevät niin suurta hyötyä maanviljelijöille kuin etevät tarkastus-*

karjakot. He ovat maatalouskulttuurin apostoleita, he kun tuovat karjanhoitajille tarpeellisia tietoja ja tekevät sen niin silminnähtävällä ja niin kouriin ja kukkaroihin tuntuvalla tavalla kuin harva toinen. Ja vähitellen saavat he isännät muuttamaan kasvinviljelystensäkin järkiperaisemmäksi, he kun numeroilla voivat osoittaa, miten paljon edullisemmat tulokset karjastaan saa se ja se naapuri, joka syöttää karjalleen juurikasveja ja painorehua ja joka hankkii karjalleen valkuaisaineita, paitsi öljykakkuja ostamalla, myöskin runsaasti palkokasveja viljelemällä, ja joka osaa alentaa karjan ruokintakustannuksia tuottoisien laitumien avulla.

Ja kaiken tämän tarkastuskarjakot tekevät palkasta, joka on uskomattoman huokea, jos se jaetaan lehmää ja maitokiloa kohden, ja varsinkin jos katsoo, miten karjatalous hänen taloon tulonsa jälkeen rupeaa nousemaan. Vahinko vain että, kuten olen kuullut, monet maanviljelijät vielä ovat niin ymmärtämättömiä, etteivät anna hänelle sitä arvoa, minkä hän ansaitsee. Sillä yleensä maksettaneen tarkastuskarjakoille liian pieniä palkkoja ja, kuten olen kuullut, ei heitä muutoinkaan kaikin paikoin kohdella sillä tavoin kuin heidän tietonsa, heidän toimensa ja sen tuottama hyöty ansaitsee. Senvuoksi monet heistä jo lyhyen ajan perästä pyrkivät muihin toimiin.

Mutta kaikesta huolimatta emme ole Koivuniemessä päässeet sanottavasti yli sen määrän, vähän päälle 3,000 kilon keskimäärin vuotta ja lehmää kohden, johon karjamme keskilypsy jo toisena vuotena nousi. Syynä siihen on se, että karjamme ei ole jalostettua, vaan sekarotuista, jonka tuotantokyvyn rajoille, kannattavaa ruokintaa käyttäen, olemme luultavasti jo päässeet.

Miksikäkö emme ole ruvenneet pitämään *jalostettua karjaa*, jonka kehityskyky olisi suurempi?

Senvuoksi, että lähiseutuvilla ei ole ollut pysyväisesti L. S. K:n rotuista kantakirjasonnia; jos sellainen olisi ollut, olisin jo monta vuotta sitten ryhtynyt karjaani jalostamaan. Miksi en ole perustanut *sonniyhdistystä*, sillähän se puute olisi korjautunut? Siksi, ettei ole ketään meissä pikkuviljelijöissä, jonka kannattaa ottaa jalostettua sonnia elätettäväksi niin mitättömistä astutusmaksuista, kuin mihin paikka-

kunnalla on totuttu. Teoksessani „Pienviljelys Pohjoismaissa” olen osoittanut, kuinka Skandinavian maitten valtiot ovat uhranneet miljoonittain vuodessa varoja pienviljelijäin sonnihadistysten avustamiseksi m.m. siinä muodossa, että maksetaan valtion puolesta vuotuista sonnin elatusapua sille, joka yhdistyksen sonnin elättää. Meillä on tehty asiasta useita anomuksia sekä hallitukseen suoraan että eduskunnassakin, mutta ei ole saatu tässä aikaan sellaista järjestettyä vuotuista ylläpitoavustusta, kuin muissa maissa on annettu. Muistan, kuinka eräs Tanskan karjanjalostustyön johtomies vakuutti, ettei mikään muu keino ole vaikuttanut niin tehokkaasti hänen maansa karjakkannan nousuun kuin juuri tällainen avustus, minkä pienviljelijäin sonnihadistykset ovat valtiolta saaneet.

Meillä on sen sijaan ajettu läpi kaksi muuta valtion toimenpidettä, jotka ansaitsevat tässä maininnan, vaikka valitettavasti ei kiitosta. Ensimmäinen niistä on se, että maataloushallitus aikanaan toimitti siitoskarjan maastaviennin vapaaksi, samalla kuin se lausunnollaan piti voim maastavientiä (sodan jälkeen) kiellettynä. Edellistä e. m. tanskalainen etevä karjanjalostaja sanoi suorastaan rikolliseksi sellaisessa maassa, missä karjakanta vielä on niin alhainen kuin meillä, ja jälkimmäistä hän ei ollenkaan voinut käsittää. Tuota siitospeläinten maastavientiä on vielä senkin jälkeen koetettu edistää, saamalla valtiomahdit myöntämään sitä varten erityisiä valtiolainoja ulkomaisille ostajille!

Toinen mainitsemani keino oli se, että on toimitettu vuotuisia valtioapuja etevien kantakirjäläinten jälkeläisten palkitsemiseen. Mutta sehän on turhaa valtiovarojen haaskamista, sillä maanviljelijä, joka karjanjalostuksessa on päässyt niin pitkälle, että hänen eläintensä jälkeläisiä voidaan palkita, voittaa riittäviä palkintoja jo niistä korkeista hinnoista, jotka hän saa myydessään ne, sillä ne alkavat olla hyvin kysyttyä tavaraa. Ja ne olisivat vielä paljon enemmän kysyttyjä, jos järjestettäisiin sonnin elatusavustus samalla tavalla kuin Skandinavian maissa. Silloin ei meillä olisi, kuten nyt, suuret määrät sonnihadistuksia ilman sonniam. Sitäpaitsi tuo kantakirjäläinten jälkeläisten palkitseminen on taas sitä samaa parempiosaisten etujen ajamista, jota meillä muillakin maataloudenaloilla tahdotaan harjoittaa.

Sillä ne maanviljelijät, joilla on palkittavia eläimiä, ovat yleensä suur- tai keskikokoisten tilojen omistajia ja samalla meidän valistuneimpia, siis sellaisia, jotka valtionavustusta eivät tarvitse. Sen sijaan ne, jotka eivät kykene edes yhteistä jalostettua sonnia pysyväisesti keskuudessaan pitämään, ovat meidän köyhimpiä ja valistusta enin kaipaavia, sellaisia siis, jotka juuri valtionavustusta tarvitsisivat.

Tämä esitykseni osoittaa, että nykyinen maataloushallintomme ja maatalouspolitiikkamme karjanhoidon alalla kaipaa lisättyä valistusta, laajanäköisyyttä ja perinpohjaisempaa harkintaa.

* *

Lypsykarjanhoito yksinään ei kuitenkaan, vaikka se saataisiin kuinkakin korkealle kannalle, riitä hankkimaan maanviljelijöille parhaita tuloksia. Sen ohella tulee meillä ryhtyä harrastamaan *sianhoitoa* ja *kananhoitoa* kuten muuallakin. Siihen vaaditaan kuitenkin osuustoiminnallisia sianteurasutuslaitoksia ja munanmyyntiosuuskuntia, jotka kummatkin osuustoiminnanhaarat meillä toistaiseksi ovat kovin mitättömät. Ne vaatisivat erityisen tutkimuksensa kumpikin, mutta siihen ei ole tällä kertaa tilaisuutta.

III. Kuinka peltokasviviljelyksemme saadaan tuottavammaksi.

Eräs maanviljelijä, kuultuaan että meillä Koivuniemellä on useampana vuotena vain $4\frac{1}{2}$ hehtaarin peltoalalla elätetty hevonen ja neljä lehmää — vieläpä sellaisella tuloksella kuin edellä olen kertonut —, vaikka tilalla ei ole ollenkaan luonnonniittyä eikä metsälaidunta ¹⁾, kysyi minulta, paljonko olen vuosittain ostanut heiniä tai muuta korsirehua. Saman kysymyksen tehnevät useimmat lukijanikin. Ja vastaukseni on heille sama kuin mainitulle maanviljelijällekin, etten ole ostanut yhtään korsirehuleiviskää, mutta sen sijaan eräinä vuosina päinvastoin myynyt heiniä jonkun verran.

Miten se on ollut mahdollista? — kysyi tuo maanviljelijä.

Se on ollut mahdollista vain siten, että olen, järjestämällä peltokasviviljelykseni pääasiassa tanskalaiseen tapaan, saanut pelloistani melkoista enemmän tuotteita kuin useimmat muut Suomen maanviljelijät.

Ensiksikin olen voittanut kasvussaolevaa peltoalaa $\frac{1}{2}$ hehtaaria, jättämällä kesannoimisen pois, samaten kuin tanskalaiset ja norjalaiset jo aikoja sitten ovat tehneet. Kun v. 1921 eräissä esitelmässäni toisten pohjoismaitten maatalouden etevämmyydestä meikäläiseen verrattuna esitin tämän vaatimuksen, olivat eräät meidän maatalousoppineemme pitäneet sitäkin mahdottomana Suomessa, missä kasvu-aika muka on niin lyhyt, ettei ehditä keväällä eikä syksyllä peltoja muo-

¹⁾ Yksi syy, miksi meillä maatalous ei kannata, on juuri siinä, että meillä on liian vähän lemmiä peltoalaan verrattuna, vaikka meillä on metsälaitumia ja luonnonniittyjäkin. Suomessa on yleensä paremmillakin taloilla useinuniten 1 lehmä kutakin 2, huonommilla $2\frac{1}{2}$ ja 3:kin hehtaaria kohden. Vain harvoilla on meillä 1 lehmä kutakin peltoalan hehtaaria kohden, mutta Tanskassa on pikkutiloja, joilla on 2:kin lehmää kutakin hehtaaria kohden ja jöillakuilla vieläkin enemmän.

kata niinkuin varsinkin rikkaruohojen vastustamisen vuoksi pitäisi. Tämän näkökannan toi yksi heistä esille eräillä maatalouskursseilla v. 1924, selittäen meillä kesannoimisen poisjättämisen mahdottomaksi, päinvastoin kuin mitä minä olin edellisellä tunnilla esittänyt. Asiasta syntyneessä keskustelussa minulla oli tilaisuus ilmoittaa, että sama esitelmänpitäjä oli jo v. 1914 laatinut minulle sen kasvinviljelysjärjestyksen, jota pääasiassa olen sen jälkeen seurannut ja josta hän jo silloin jätti kesannon kokonaan pois. Siihen lisäsin vielä, että meidän pelloissamme päinvastoin näkee verrattain vähän rikkaruohoja. Esitelmänpitäjä sanoi asian unohtaneensa ja arveli, että hän oli kyllä tuollaisen viljelysuunnitelman voinut tehdä, koska peltoni olivat kevyesti muokattavaa multamaata, mutta että sellainen ei sopisi kovilla savimailla. Tähän tiesin kertoa nähneeni eräällä malliksi kelpaavalla suomalaisella pikkutilalla kesannon poisjätettynä ja pellot rikkaruohoista vapaina, vaikka pellot olivat kovaa savimaata. Tämän ristiriitamme selittää se tosiasia, että vastaväittäjäni kuuluu *suurtilallisiin*, joilla yleensä on peltoalaansa nähden vähän työvoimaa ja senvuoksi kiireellisinä aikoina vaikea suoriutua peltoviljelystöistään, ja minä olen *pikkuviljelijä*, joilla yleensä ei ole tätä vaikeutta. Senvuoksi uskallan edelleenkin kehoittaa ainakin pikkuviljelijöitämme hankkimaan itselleen ilmaiseksi lisämaata, jättämällä pois kesannoimisen, sillä kesanto on ainakin maanpuutetta kärsivällä pikkutilalla maan tuhlausta.

Toinen keino, jolla saadaan lisämaata ostamatta, peltoala lisääntymään ja peltojen tuotanto myöskin sitä tietä kasvamaan, on *peltojen salaojittaminen*; sillä tavalla minä aion taas lisätä peltojeni $\frac{1}{2}$:lla hehtaarilla. Minulla on näet jo monta vuotta ollut Suomen Salaojitusyhdistyksen laatima salaojitussuunnitelma pöytälaatikossani — aivan niinkuin monella muullakin edistystä harrastavalla maanviljelijällä —, vaikkei tähän asti ole ollut sen toteuttamiseen riittävää tarmoa.

Mutta kesannon poisjättämisestä ja peltojen salaojittamisesta johtuva peltoalan lisäys ei ole suinkaan ainoa keino kasvinviljelystuotannon lisäämiseksi. Se voidaan saavuttaa

myöskin hankkimalla kaikista viljelyskasveistamme paljon suurempia satoja kuin mitä Suomessa nykyään on tavallista. Ja tähän meidän on pyrittävä. Sillä toinen syy, yhtä tärkeä kuin se, että emme ole kyenneet ottamaan lehmistämme yhtä suuria lypsymääriä kuin muut sivistyskansat, miksi maataloutemme ei ole miespolveen kannattanut eikä kannata vielääkään, on se, että me emme ole tähän saakka kyenneet ottamaan pelloistamme sellaisia satoja kuin sivistyskansat ja sellaisia kuin meidänkin peltomme voivat antaa, kun niitä kunnollisesti hoidetaan. Osoittaakseni, millaisia satoja on saatu meillä ja muualla, olen laatinut tässä allaolevan taulukon.

Sato tärkeimmistä viljelyskasveista kiloa pellohehtaaria kohden eri maissa ja eri aikoina.

Maat	Vuosina	Ruis	Ohra	Kaura	Peruna	Rehjuurikasvit	Kylvöheinä
Tanska	1875—79	1.600	1.600	1.300	5.800	—	3.400
”	1910—14	1.800	2.300	2.000	14.000	45.000	4.200
Ruotsi	1871—75	1.400	1.500	1.300	8.000	—	3.000
”	1911—15	1.600	1.800	1.440	11.300	34.000	3.200
Suomi maan keskim.	1911—15	1.100	900	850	5.900	14.000	1.600
Suomi maan keskim.	1921—24	1.130	1.100	1.120	8.300	19.600	2.500
Pienillä kirjanpito-tiloilla keskim.	1922	1.200	1.600	1.700	14.000	23.600	3.500
Koivuniemellä	1923	2.100	2.200	1.800	11.900	70.000	5.500

Tämä taulukko on hyvin opettavainen, kun sitä antautuu lähemmin tutkimaan.

Verratkaamme ensiksi Tanskan ja Ruotsin satomääriä 1870-luvulla ja vuosina ennen maailmansotaa. ¹⁾ Me näemme silloin, kuinka satomäärät molemmissa maissa, mutta erittäinkin Tanskassa, ovat kasvaneet tuona väliaikana. Erietyisesti ihmetyttää tanskalaisten satomäärien voimakas nousu ohrasta, kaurasta, perunasta ja kylvöheinästä. Suomessa

¹⁾ Tanskan sadot eivät ole yleensä tähän mennessä kasvaneet siitä mitä saatiin vuosina 1910—14.

sadot eivät ole tuona aikana kasvaneet sanottavia, osaksi päinvastoin vähentyneet.

Jos me sitten vertaamme Suomen satoja (keskimääriä koko maasta) vv. 1911—15 Ruotsin ja Tanskan satoihin, niin me näemme, että ne ovat paljoa pienemmät kuin ne olivat vielä 1870-luvulla toisissa maissa. Viimeiset Suomen satomäärät koko maasta, aikakaudelta 1921—1924, osoittavat tosin vähäistä nousua, mutta nekään eivät vielä jaksaa päästä Tanskan 1870-luvun satomäärien tasalle.

Mutta taulukkoon on vielä otettu satomäärät suomalaisilta n. s. kirjanpitotiloilta (keskimäärät pikkutilojen ryhmästä) v. 1922 sekä Koivuniemen tilalta v. 1923. Niistä nähdään, että meillä pystytään saamaan paljon parempia satoja, kuin mitä maassamme yleensä on näihin asti korjattu, vieläpä sellaisia satoja, joita voi asettaa tanskalaisten koko maan keskimäärien rinnalle. Niinpä on rukiista saatu Koivuniemellä enemmän kuin sekä Tanskassa että Ruotsissa keskimäärin; ohrasta olemme saaneet enemmän kuin Ruotsissa ja melkein yhtä paljon kuin Tanskassa; kauroja on meillä, sekä kirjanpitotiloilla että Koivuniemellä, saatu huomattavasti enemmän kuin Ruotsissa, mutta me jäämme jonkun verran jäljelle Tanskasta; perunasato oli Suomessa 1911—15 yhtä huono kuin Tanskassa 1870-luvulla (n. 6,000 kg) ja v. 1921—24 yhtä huono kuin Ruotsissa 1870-luvulla (n. 8,000 kg), mutta Koivuniemellä korjattiin saman verran kuin Ruotsissa 1911—15 (n. 11,000 kg.) ja kirjanpitotilamme tasan yhtä paljon kuin Tanskassa 1910—14 (14,000 kg); rehujuurikasveja saatiin Tanskassa 1910—14 45,000 kg maassa keskimäärin, Ruotsissa 34,000, meillä kirjanpitotiloilla vain 23,600, ja Koivuniemellä 70,000 kg; kylvöheiniä korjattiin Suomessa 1921—24 keskimäärin koko maassa vain 2,500 kiloa, kirjanpitotiloilla 3,500 kg. hehtaarilta (sama kuin Ruotsissa v. 1911—15) sekä Koivuniemellä 5,500 kg ¹⁾).

¹⁾ Näillä Koivuniemen satomäärillä en suinkaan tahdo komeilla, sillä monet suomalaisistakin lukijoistani voivat jo omilta pelloiltaan osoittaa paljon parempia satomääriä. Tunnen useampia, jotka ovat juurikasveissa päässeet 100,000:kin kilon satoihin, kylvöheiniä on eräillä koeasemilla saatu 9,000:kin kg; peruncis'a ovat jotkut saaneet yli 20,000:kin kiloa j. n. e.

eli enemmän kuin Tanskassa keskimäärin 1910—1914. Taulukko opettaa meille siis toiselta puolen sen, että me vielä 1921—24 olimme läntisistä naapurimaistamme keskimääriä verrattaessa vallan masentavasti jäljessä. Mutta se antaa meille myöskin sen lohduttavan tiedon, ettei luonto, ei maanlaatu eikä ilmanala pane meillä esteitä pääsemästä heidän tasalle, ja ainakin heitä lähelle, jos me vain tahdomme siihen pyrkiä.

Ja kuinka me emme tahtoisi, kun juuri nämä suuret sadot tekevät kasvinviljelyksen meilläkin kannattavaksi!

Samaten näet kuin lemmiä joko voi pitää nälässä, niinkuin meillä yleensä pidetään, ja valitetaan karjanhoidon kannattamattomuutta, taikka ruokkia järkiperaisesti, s. o. riittävästi ja sen nojalla saada karja antamaan 2—3 kertaa enemmän maitoa, jolloin karjanhoito tulee kannattavaksi, samaten voidaan peltokasvitkin joko pitää nälässä ja vaatia valtionapua, taikka ravita nekin järkiperaisesti, s. o. riittävästi lannoittaen, ja saattaa siten peltoviljelys kannattavaksi.

Asianlaita on nimittäin peltoviljelyksessä samantapainen kuin karjanhoidossakin: Ne n. s. peruskustannukset, jotka täytyy joka tapauksessa uhrata, olkoonpa tuotanto millainen hyvänsä, nousevat näet siinäkin siksi suuriksi, että jos tuotanto on pieni, jolloin peruskustannukset jakaantuvat vain harvojen vilja- tai rehukilojen osalle, niin täytyy tuotantokustannuksien kiloa kohden nousta pakostakin hyvin suuriksi. Ainoa keino on tällöin nostaa tuotantoa suuremmaksi, niin että peruskustannukset jakaantuvat useampain vilja- tai rehukilojen osalle.

Mutta tuotantoa ei saada suureksi, ellei m. m. huolehdita siitä, että kasveilla on tarpeeksi ravintoa. Siksi täytyy maata lannoittaa voimakkaasti. Tällöin tosin kustannukset lisääntyvät, mutta on aina pidettävä mielessä, että kun peltohehtaaria kohden peruskustannuksia täytyy uhrata melko paljon, ennenkuin tuotannon edellytykset ovat olemassa, niin on silloin vallan nurinkurista kitsastella liiaksi sellaisissa verrattain pienissä lisämenoissa, jotka *suoranaisesti lisäävät tuotantoa*. Ja tällaisia lisämenoja ovat ensi sijassa lannoitusmenot.

Esitän seuraavassa lyhyen laskelman, josta näkyy, kuinka

kallista rehua saamme pelloitamme silloin, jos pidämme niitä nälässä, ja kuinka paljon halvemmaksi rehukilo, lannoituskustannuksien lisääntymisestä huolimatta, tulee, jos saadaan suuria satoja. ¹⁾

**Peruskustannukset hehtaaria kohden heinäviljelyksessä
(ilman lannoituskustannuksia).**

Pääomain korot:

$$\text{maapääoman korko} \dots \frac{3,000 \times 7}{100} = 210:—$$

$$\text{rakennuspääoman korko} \cdot \frac{3,000 \times 7}{100} = 210:—$$

$$\text{kalusto-} \quad \text{„} \quad \text{„} \quad \cdot \frac{750 \times 8}{100} = 60:— \quad 480:—$$

Verot ja vakuutusmaksut	160:—
Rakennuksien ja kaluston kunnossapito	250:—
Polttopuut y. m.	150:—
Siemen	100:—
Työkustannukset (jos heinäsaato on 2,000 kg. hehtaarialta)	500:—
Liikemenojen korkoja	60:—

Yhteensä 1,700:—

Lannoituksesta sekä sadon lisäyksestä aiheutuvasta suuremmasta työstä johtuva kustannuksien lisäys hehtaaria kohden markoissa.

Heinäsaadon hehtaarialta ollessa kg	ovat lisäkustannukset Smk	
	mutamaalla	kovilla mailla
2.000	100	200
4.000	400	650
6.000	800	1.200
8.000	1.300	1.850

¹⁾ Tästä laskelmasta minun on kiittäminen maisteri Väinö Hannukselaa.

Heinäsadon kustannukset kiloa kohden eri satomääriltä.

Jos saadaan heinä kg hehtaarilta	ovat kustannukset heinäkiloa kohden penneissä				
	Peruskustannukset	Lannoitus- ja lisätyökustannukset		Yhteensä	
		mutamaalla	kov. mailla	mutamaalla	kov. mailla
2.000	85	5	10	90	95
4.000	43	10	16	53	59
6.000	28	13	20	41	48
8.000	21	16	23	37	44

Jos tarkastelemme edelläesitettyjä laskelmia, huomaamme, että ilman lannoitusmenojakin kertyy kustannuksia hehtaaria kohden 1,700 markkaa. Jos hehtaarilta saadaan 2,000 kiloa heinää — niinkuin valitettavasti vielä yleensä saadaan, eikä aina edes sitäkään —, niin tulevat heinät maksamaan 85 penniä kilo, vaikka lannoitukseen ei uhrattaisi penniäkään. Kuitenkin täytyy pienenkin tuotannon ylläpitämiseksi maata aina joskus lannoittaa; vaikka tällöin lasketaan lannoituskustannukset aivan pieniksi, niin saadaan kuitenkin heinäkilon hinnaksi 90—95 penniä, jos heinäsaato on 2,000 kiloa hehtaarilta.

Jos sitten tarkastetaan laskelmaa edelleen, niin nähdään, kuinka, huolimatta lannoituskustannuksien suuruudesta, korkeammassa satoluokissa heinäkilon tuotantokustannukset kuitenkin tuotannon kohotessa pienentymistään pienentyvät. Niinpä heinä kilo ei tule sille, joka kykenee pellostaan ottamaan 6,000 kg hehtaaria kohden, maksamaan enempää kuin 41—48 penniä. Laskelma on tietenkin kaavamainen; toisissa olosuhteissa voi lannoitus kannattaa vielä paremmin, toisissa taas huonommin, eikä kaikissa olosuhteissa tietystikään kannata pyrkiä 6,000—8,000 kilon keskimääräisiin satoihin. Mutta että tulokset keskimäärin käyvät yllä kuvattuun suuntaan, sitä osoittavat m. m. paikallisten lannoituskokeiden tulokset, kun lannoituksen jälkivaikutuskin otetaan huomioon.

Samaan suuntaan käyvät tulokset myöskin, jos tehdään laskelmia muiden viljelyskasvien tuotantokustannuksista.

*

*

*

Sen jälkeen kuin edellisessä toivon osoittaneeni, että meillä yleisesti käytetty vanhanaikainen heikko viljelystapa tuottaa tappiota ja että voimaperäisyyteen pyrkimällä voidaan saada peltokasviviljelyksemme kannattavaksi, pyydän seuraavassa esittää, miten Koivuniemellä peltokasviviljelystä on harjoitettu, kun on päästy taulukossa osoitettuihin maan keskimääriä huomattavasti suurempiin satomääriin.

Lähtekäämme *kasvinviljelysjärjestelmästä*. Se oli alunpitäen 8-lohkoinen, joista 4 oli heinällä. Nyt se on vapaampi, mutta edelleenkin 8-lohkoinen, joista vain 3 on heinällä. Se on pääasiassa tällainen:

- 1) *Vihantarehu ja heinänsiemen;*
- 2) *Ensi heinä;*
- 3) *Toinen heinä;*
- 4) *Kolmas heinä,* joka niitetään juhannuksen aikaan, jolloin lohko kynnetään heti korjuun jälkeen ja kylvetään elokuussa tavallisesti rukiille; mutta, milloin ruista ei tarvita, syötetään odelma lehmille, jolloin se vasta syksyllä kynnetään;
- 5) *Ruis,* taikka *kevätiljaa* tai *perunaa* tai *juurikasveja;*
- 6) *Peruna ja rehujuurikasvit;*
- 7) ja 8) *Kevätiljaa* ja pieneltä osalta *hernettä.*

Kasvinviljelysjärjestelmä on tehty tällaiseksi, jotta saisimme pelloitamme hehtaaria kohden mahdollisimman paljon ja mahdollisimman tuottavaa karjanrehua.

Senvuoksi ei enää viljellä ruista eikä ohraa joka vuosi, vaan sen sijaan kauraa, sekaviljaa ja hernettä. Senvuoksi ei pidetä heinällä enempää kuin 3 lohkoa, koska täyterehuksi saadaan riittävästi olkia viljasta, mutta sen sijaan pidetään suhteellisesti suuri ala perunoilla, joita menee hyvin kau-paksi, ja rehujuurikasveilla. Heinänsiemenen suojana ei pidetä viljaa, jota ei voida korjata ennenkuin se tuleeentuu ja lakoon mennessä voipi tukehtuttaa heinänodelman, vaan sen sijaan vihantarehua, jonka voi korjata heti, jos se menee lakoon, ja aina melkoista varemmin kuin viljan. Vihantarehusta saamme sitäpaitsi lehmille erinomaista tuorerehua kesän aikana laitumen jatkoksi.

Niinkuin näkyy, on peltoviljely Koivuniemellä siis ver-raten voimaperäinen kasvijärjestykseensä nähden. Mutta

tahi, kuten niitä nyttemmin kutsutaan, väkilannoitteilla, mutta tulee muistaa, että ruis on kylvetty heinäin jälkeen, jonka sängestä se on saanut typpilantaa. Väkilannoitteiden käyttö on niit eräs kaikkein tärkeimpiä keinoja, joilla meillä voidaan satoja lisätä ja peltoviljelys saada kannattavaksi, kuten sivuilla 113—114 olevasta laskelmasta nähtiin.

Saksassa, missä pääoma on ollut yhtä tiukalla ja lainarahat yhtä kalliita kuin meillä, opettavat sekä oppineet että käytännössä kokeneet, että ne tilat ensiksi joutuvat vararikoon, jotka säästäväisyyssyistä eivät raski väkilantoja käyttää, sekä varottavat siksi maanviljelijöitä tällaisesta kalliiksi käyvistä säästäväisyydestä. „Päinvastoin” — sanoo eräs kirjailija — „apulannoista saatujen parempien satojen tulee auttaa meitä nykyisten huonojen aikojen läpi”.

Ruotsissa kuulin viime talvena erään sikäläisen maatalouden kannattavaisuuden tutkijan pitävän esitelmän, jossa hän kertoi, että tutkimustilojen kirjanpidosta oli käynyt ilmi, että maatalous viime vuonna yleensä oli huonosti kannattanut, mutta että ne tilat olivat menestyneet parhaiten, joilla oli käytetty eniten väkilantoja.

Väkilantojen käyttö Tanskassa, Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa kilogrammaa kutakin peltohehtaaria kohden.

Maat	Kaikki- aan väki- lantoja	Siitä			
		fosfori- lantoja	kali- lantaa	salpietaria y.m.tyypil.	
Tanskassa keskimäär. v. 1911—1915	103,0	78,5	8,4	16,0	
Ruotsissa	77,0	46,0	21,8	9,5	
Norjassa	93,5	52,2	25,3	16,0	
Suomessa	21,0	17,3	3,8	0,5	
”	”	”	”	”	
”	1921	11,7	9,5	1,8	0,3
”	1922	32,4	25,2	5,6	1,8
”	1923	30,2	22,2	6,4	1,8
”	1924	34,5	26,1	6,4	1,8
”	1925	55,3	40,4	11,7	3,3
Koivuniemellä	”	550,0	300,0	150,0	100,0

Olen tähän asettanut tilastollisen taulukon osoittamaan, ensiksi miten me Suomessa olemme olleet jäljessä muista maista väkilantojen käytössä aivan viime vuosiin saakka, sekä toiseksi mitenkä siinä vihdoin on

saatu käänne parempaan päin. Taulukko on valitettavasti vaillinainen siinä, ettei ole tehty erotusta erivoimaisten fosfori- ja kalilantojen välillä. Siihen on näet yhdistetty samaan sarakkeeseen lujajuhot, tuomaskuonat ja superfosfatit, vaikka nämä sisältävät sängen erilaisia määriä kasvinravintoaineita kilo kohden; samaten on kalilannoitteet pantu samaan sarakkeeseen, siitä huolimatta, että niistä osa sisältää 20 %, osa 40 % kasvinravintoaineita. Mutta sen parempia tietoja ei varemmita ajoilta ole voitu saada. ¹⁾

Lähtekäämme lähemmin katselemaan näitä kahta taulukkoa. Ensiksikin näemme niistä, kuinka paljon edellä Tanska väkilantojen käytössä on Ruotsistakin, jotavastoin Norja lähentelee Tanskaa melkoisesti. Tämä selittää pääasiallisesti sen, miksi Ruotsin sadot, kuten siv. 110 nähtiin, olivat niin paljon pienemmät kuin Tanskan; ja yleisesti tunnettua on, että sadot Norjassa ovat jokseenkin lähellä tanskalaisia ja siis suuremmat kuin Ruotsissa. Mutta kun sitten lähdenne

¹⁾ Myöhemmin on eräs ruotsiumaalainen tutkija koettanut tehdä laskelmia todellisten kasvinravintoaineitten käytöstä pohjoismaissa; hänen tuloksensa, Suomeen nähden tarpeellisesti oikaistuin, on insinööri *E. A. Malm* toimittanut käytettäväkseni. Näitten tietojen mukaan tulee vertaus tällaiseksi vuodelta 1924:

Pohjoismaissa v. 1924 annettu väkilantojen muodossa peltohehtaaria kohden kasvinravintoaineita kilogrammaa:

Maat	Kaikkiaan	Fosfori- lantaa	Kali- lantaa	Typpi- lantaa
Tanskassa	36,1	23,0	6,4	7,0
Ruotsissa	15,4	7,3	5,6	2,3
Norjassa	29,9	13,8	11,7	4,4
Suomessa v. 1924	7,21	5,5	1,5	0,21
Suomessa v. 1925	12,45	8,5	3,5	0,45

Vaikka suhteet siis tässä taulukossa ovat jonkun verran toiset kuin siv. 117 olevassa, niin näemme, että viimeksimainittu kuitenkin antaa pääasiassa oikean kuvan.

vertaamaan väkilantojen käyttöä Suomessa ja muissa pohjoismaissa, niin näemme, kuinka paljon me olimme v. 1911—15 jäljessä Ruotsistakin, ja tästä löydämme tärkeimmän syyn siihen, miksi meidän satomme ovat olleet niin masentavan pienet kuin siv. 110 olevasta taulukosta kävi ilmi. Mutta iloksemme voimme taulukosta toiselta puolen todeta, että me vuodesta 1923 lähtien olemme ruvenneet edistymään tässäkin suhteessa. Erityisen lohdullinen on taulukossa, joka esittää v. 1924 annettuja kasvinravintoainemääriä, se nousu vuodesta 1924 vuoteen 1925, mikä Suomella oli. Tämän nousun on saanut aikaan osaksi se valistus, mikä vuosina 1920—1923 tästä asiasta saatiin kirjallisuudesta, aikakauskirjoista ja esitelmistä, osaksi ne lannoituskilpailut, jotka vuosina 1924 ja 1925 väkilantaliikkeitten toimesta järjestettiin.

Mutta taulukot osoittavat samalla, kuinka yksipuolista väkilantojen käyttö meillä vielä on varsinkin siinä, ettei meillä vielä ole valjennut typpi- eli salpietarilannoitteiden erikoinen merkitys satojen lisääjinä. Se selvittää m. m., miksi me saamme niin surullisen pieniä satoja perunoista ja juurikasveista, kun meillä ei vielä v. 1925:kään käytetty salpietaria edes $\frac{1}{4}$ osaa siitä mitä sitä käytettiin Ruotsissa, ja vain $\frac{1}{14}$ osa Tanskan ja $\frac{1}{10}$ osa Norjan määristä.

Viimeiseksi nähdään taulukosta ne määrät väkilantoja, jotka käytettiin Koivuniemellä v. 1925. Niin suuria kuin ne ovatkin, käyttävät etevimmin hoidetut tilat muualla ja meilläkin jo melkoista suurempia määriä.

Me lannoitamme nyttemmin Koivuniemellä kaikki pellot, heinäurmetkin, kerran vuodessa väkilannoilla. Emme ole kuitenkaan vielä päässeet siihen, että olisimme heinäurmille antaneet toisen kerran lantaa ensi sadon jälkeen, kuten useissa muissa maissa jo kauvan on tehty, mutta juurikasveille on ripoteltu salpietaria kylvön jälkeen 2—3 kertaa tarpeen mukaan. Emme myöskään ole Koivuniemellä, samaten kuin ei yleensäikään Suomessa, tähän saakka kalkinneet peltoja, jota esim. Saksassa ja Tanskassa niin suuressa määrin ainakin ennen sotaa tehtiin. Vasta viime syksynä yksi lohko sai kokeeksi kalkkia, mutta kun sittemmin maanlaatu on tutkittu, emme enää aio sitä jatkaa.

Kuulin kerran erään meidän maataloutemme eturivin miehen julkisessa esitelmässään opettavan väkilannoista, ettei kukaan saisi käyttää väkilantoja, ennenkuin hän on oppinut *hoitamaan karjanlantaa järkiperaisesti*. Tällainen kirjanoppineen paikalta esitettynä kylläkin mukiinmenevä oppi vie kuitenkin käytännössä vikaan. Ainakin minun kokemukseni on se, että vain aniharva maanviljelijä oppii antamaan niin suuren arvon karjanlannalle, että hän ryhtyisi sitä järkiperaisesti hoitamaan, ennenkuin hän on muutamia vuosia pannut suurempia summia väkilantojen ostoon. Sitäpaitsi on muistettava, että karjanlanta, vaikkapa sitä hyvinkin hoidetaan, ei yleensä lähimainkaan riitä peltojen järkiperaiseen ja voimakkaaseen lannoitukseen, vaan täytyy meidän aina käyttää lisäksi väkilantoja huomattavat määrät, jos mieli saada kunnollisia satoja ja niiden kautta peltoviljelys kannattamaan. Senvuoksi sanoin yllämainitsemalleni esitelmäpitäjälle heti hänen esitelmänsä jälkeen: „Jos maanviljelijä on vielä niin kehittymätön, ettei hän ymmärrä hoitaa karjanlantaa järkiperaisesti, niin älkäämme rangaisko hänen nälkiintyneitä peltokasvejaan jatkuvalla nälkäruokinnalla, kieltämällä niiltä väkilannat, sillä tämä vuorostaan pitää kotieläimet ja isännänkin nälässä”.

Hyvinkin oppineet meikäläiset maatalousammattimiehet olivat antaneet minulle sen uskon, että kunhan käytän *sammalkuivikkeita* ja kunhan lantapatteri navetan ja tallin takana hoidetaan siten, että aina uuden lannan päälle heitetään viereen vedetystä kasasta suomaata ja kasa pidetään juntaamalla tasaisena ja kovana, tulee lanta hyvin säilymään, vaikka se seisookin taivasalla, auringon, sateitten ja pakkasten vallassa. Mutta minun mielestäni lantakasa kasvoi kesällä merkillisen vähän ja rankkojen sateitten johdosta siitä aina rupesi valumaan paksu musta virta rinnettä alas.

Senvuoksi päätin, kun karjarakennus oli uusittava, sen yhteyteen laittaa myöskin *kunnollisen lantalan*. Se tehtiin niin, että se on täysin umpinainen, sileäksi hiotulla sementtipohjalla varustettu. Ja kokemus siitä on erinomainen. Sillä meillä ei ole koskaan ollut niin paljon ja niin voimakasta lantaa kuin tänä keväänä. Samalla minua oli myöskin neuvottu, että *virtsakäivon* rakentaminen on turha, kun on

sammalkuiviketta riittävästi käytettävissä, minkä vuoksi jätin sen tekemättä. Nytemmin en ole varma siitä, eikö olisi ollut kannattavinta heti alusta alkaen seurata tanskalaisen pikkuviljelijäin esimerkkiä, joilla yleensä on sekä kunnolliset lantalat että virtsakaivot. Ja tätä nykyä saa lukea uusimpien saksalaisten kirjailijain teoksista, että nykyisen kalliinkaan rahan aikana ei pitäisi arkailla sijoittaa lainapääomia kunnollisen lantalan ja virtsakaivon laittamiseen. Kotilinnan huonoa hoitoa pitää e. m. Ennker „täydellisenä kulttuurihäpeänä”.

* * *

Erittäin tärkeänä täytyy pitää *jalostettujen kasviviljelys-*
viljelemistä jalostamattomien maatiaislaatuojen sijasta. Pidän varmana, että sekä salaojitus ja väkilannat että muu maahan pantu pääoma ja työ menevät jalostamattomia maatiaislaatuja viljeltäessä melkoiselta osalta hukkaan, ja että pellot vasta silloin rupeavat hyvin kannattamaan, kun myy jalostamattoman maatiaissiemenen rehuksi ja ostaa meidän oloihimme soveltuvia jalostettuja siemeniä, vaikkapa näiden hinta onkin jonkun verran kalliimpi. Sen osoittaa m. m. Tanskan kokemus: siellä saatiin jalostamattomasta maatiaiskaurasta ennen sotaa keskimäärin 1,300 kiloa hehtaarilta, mutta jalostetusta kaurasta 2,000 kiloa. Suomestakin on samanlaisia esimerkkejä.

Koivuniemen tilalla on ruvettu viljelemään ensiksi *Kultasadekauraa*, joka sekin on erinomaista, mutta nytemmin on hankittu *Kytökauraa*, joka on Hankkijan kasvinjalostuslaitoksessa Tammistossa jalostettu. Viime kesänä ei Kytö meillä erinäisistä syistä kyllä oikein onnistunut, mutta antoi kuitenkin 1,800 kiloa hehtaarilta, mikä jo sekin on hyvä tulos, kun jalostamattomasta maatiaiskaurasta saadaan tavallisesti vain 1,000 kiloa. Ohransiemenen on meillä n. s. *Uuraisten olvaa*, sekin Hankkijan jalosteita, ja se antoi viime kesänä 2,250 kiloa, kun jalostamattomista maatiaisohrista on saatu tavallisesti noin 1,000 kiloa hehtaaria kohden. *Rukiinsiemenen* me aikanaan saimme Santamäen kartanosta, ja sekin on ollut niin hyvää, ettei ole katsottu tarpeelliseksi parempaa hankkia. Erinomaisen tärkeäksi

olemme katsooneet viime aikoina sen, että jo ajoissa tulimme hankkineeksi jalostettua *perunansiementä*. Sillä meidän perunaimme sato ja varsinkin niiden kestävyys ruttoa vastaan on ollut huomiota herättävä meidän paikkakunnallamme. Me saimme jo varhain Ahtialan kartanosta ostaa hyvän perunalajin, Saksassa jalostetun „Professori Woltmannin” perunan, ja v. 1924 Skogbyn perunansiemenviljelystilalta toisen, kotimaassa jalostetun „Vesijärven” perunan, johon olemme myöskin tyytyväisiä, kokeiltuamme useilla muilla lajeilla. Me saamme nyt perunoita noin 12,000 kiloa hehtaaria kohden, kun maassamme yleensä saadaan puolet siitä. Mutta useat toiset viljelijät ovat Suomessakin jo saaneet paljon parempia tuloksia, esim. 20,000 kiloa hehtaarilta. Meillä ei rutto vie mitään, kun toisilla on koko varasto voinut kuopassa kevätpuolella olla mätä.

Vähävarainen pikkuviljelijä pelkää usein jalostetun siemenen hankkimiseen meneviä uhrauksia. Mutta se on kuitenkin turhaa pelkoa, sillä parempi sato korvaa jalostetun ja jalostamattoman siemenen hintaeron jo ensi kesänä tavallisesti monin kerroin. Jalostettujen siementen hankintaan kannattaa siis myöskin kalliita lainarahoja käyttää, sillä se on lyhimpiä ja varmimpia sijoituksia maataloudessa. Mutta kumminkin eräillä tinkimättömillä ehdoilla: ensimmäinen ehto on, että jalostetulle siemenelle annetaan riittävästi ja järkiperaisesti ruokaa. Sillä samaten kuin jalostettu karjakaan ei voi lypsää hyvin, ellei se saa riittävästi sopivaa ruokaa, samaten ei jalostettu siemenkään voi antaa tyydyttäviä tuloksia, ellei lannoitus ole kunnollinen.

Ja toinen välttämätön ehto jalostetun siemenen kannattavuudelle on — tässä tulemme taas uuteen tärkeään puoleen maataloudessamme — että *pelto on hyvin ojitettu ja muokattu*. Sillä ellei pelto ole hyvin ojitettu ja muokattu, menevät siinä melkoiselta osalta hukkaan ei ainoastaan jalostetun siemenen hankkimiseen vaan myöskin väkilantoihin pannut rahat.

Koivuniemen tilalla käytetään maanmuokkaukseen seuraavia työkaluja, jotka kaikki ovat välttämättömät pellon kuntoonsaamiseksi: Fiskarsin aura n:o 10, Hankmo-äes, jousiäes ja Cambridge-rautajyrä. Auraa vetää vankka

hevonen yksin pehmeässä pellossa, mutta kun turmi on käännettävä tai pelto muutoin raskas, vuokrataan naapurilta toinen hevonen. Silloin kynnetään pelto niin syvään (30 senttiä), että aina jankkoakin nousee pinnalle; se puute meillä vielä on, ettei ole jankkoauraa. Meillä on yhden hevosen Hankmo-äes, mutta jos tarve vaatii, pistetään kaksi hevosta senkin eteen ja ajomies seisoo äkeen päällä. Samaten meillä on yhden hevosen jyräkin; vahinko vain, ettei ole tultu hankituksi siihen ajomiehelle istuinta, sillä se on tällaisenaan useinkin liian kevyt. Cambridge-jyrälle antavat kokeneet maanviljelijät vuosi vuodelta yhä suuremman arvon ei ainoastaan senvuoksi, että se hienontaa pinnalta sen maan, minkä Hankmo jättää kokkareihin, mutta etenkin senvuoksi, ettei sillä jyrääminen johda, kuten sileän jyrän käyttö, kevätkosteuden haihtumiseen maasta.

Näillä mainituilla työkaluilla meillä työskennellään niin kauvan, että pelto on kuin kaunis ryytimaa ja kun se on saanut lisäksi järkipärisen ja riittävän lannan ja Jumala antaa suotuisan kevätkosteuden, niin siinä jalostettu, ituvoimaltaan tehokas siemen hekumoipi pehmoisessa vuoteessaan ja hyvistä ruuista ja rientää nopeasti työntämään esiin elinvoimaisen, elämänriemua uhkuvan oraan viljelijän mielen virkistykseksi.

Kylväminen on meillä varemmin suoritettu käsin, koska meillä on ollut siihen hyvin harjaantunut vouti ja hän onkin siinä yleensä onnistunut hyvin. Mutta talvella 1926 tulin taas lukeneeksi kirjan, jossa m. m. esitettiin ne suuret edut, mitkä ovat tulleet ilmi rivikylvökoneella kylvämisestä. Siemenviljaa säästyy, kylvö voidaan suorittaa aikaisemmin ja ilmoista enemmän riippumatta kuin käsin kylvettäessä, siemenet hajoavat tasaisesti ja tulevat kaikki samaan syvyyteen sekä heti samalla tasaisesti mullatuiksi. Seurauksena kaikesta tästä on, että jyvät itävät tasaisesti ja oraat saavat ilmaa ja aurinkoa hyvin, jonka vuoksi kasvu tulee rehevää ja satoisaa. Senvuoksi ostettiin Hankkijalta tänä keväänä taloon yhden hevosen rivikylvökone *Tulos*, joka osoittautui erinomaiseksi.

Edellisessä tulin jo maininneeksi, että meidän pellois-

samme on viime kevääseen saakka ¹⁾ yleensä ollut verrattain vähän rikkaruohoja, vaikka emme käytä kesantoa, ja kumminkaan meidän ei vielä ole tarvinnut käyttää läheskään kaikkia niitä keinoja, joita kehittyneet maanviljelijät käyttävät rikkaruohojen hävittämiseksi.

Meidän keinomme ovat olleet seuraavat:

1) Ensiksikin siemenvilja on aina hyvän naapurin luona käytetty *viljanlajittelijan läpi*, joka, samalla kun se siemenet lajittelee, niin että voimme erottaa pois siemeneksi sopimattomat jyvät, myöskin puhdistaa ne rikkaruohosiemenistä, mikä silmännähtävästi on pelastanut meidät suureksi osaksi rikkaruohoista, samalla kuin se on ollut omansa lisäämään satoja. Muualla toimeenpannut kokeet ovat osoittaneet, että viljanlajittelijan käytöstä on sitäpaitsi moninkertaista hyötyä. Ensiksikin eroaa lajittelessa noin 10:s osa viljamäärästä sellaisia jyviä, jotka pellossa eivät mitään hyödyttäisi, vaan menisivät kokonaan hukkaan, mutta jotka maanviljelijä voi syöttää eläimilleen. Toiseksi, kun peltoon tulee heitettyksi siemeneksi kelpaamattomia jyviä 10 %, niin on siitä seurauksena, että peltoon jääpi, varsinkin säästeliäästi siementä käytettäessä, aukkopaikkoja, jotka luonnollisesti alentavat satoa. Mutta kun kylvetään puhdistettua ja tasaisen yhtäläistä siementä, nousevat oraat yhtäaikaisesti maanpinnalle. Tästä seuraa, että korret kasvavat ja terät valmistuvat yhtäaikaisesti, ja jokainen käytännöllinen maanviljelijä ymmärtää ilman muuta, mikä suuri hyöty siitäkin on sadolle.

Näin ollen nähdään siis, että lajittelemattomalla siemennellä kylväminen tuottaa maanviljelijälle huomattavia tappioita. On laskettu, että se on tuottanut esim. 10 hehdon kylvöstä sadossa 5:n hehdon vahingon, väliin enemmänkin.

2) Kevätkesästä on menestyksellisesti taisteltu peltonauriin ja ohdakkeitten hävittämiseksi. Sen työn olemme vaimoni ja minä tavallisesti suorittaneet, koska muilla siihen ei ole ollut aikaa. Peltonauriithan ja eräät muut ristikukkaiset rikkaruohot on helppo nyppiä pois heti kun ne rupeavat kukkimaan kaikilta kylvöheinämailta ja myöskin kevätilja-

¹⁾ Tänä vuonna kylmä ja kostea kevät tuotti tavallista enemmän rikkaruohoja eräille lohkoille.

mailta, mikäli ei tallaa viljaa. Pahimmat ovat ohdakkeet, koska ne eivät pistä silmään ennenkuin ne ovat jo kasvaneet korkeiksi ja silloin myös työntäneet juurensa ainakin 20—30 senttiä maan sisään. Mutta kun ei säästä voimia ja kuitenkin vetää ne varovasti ja tasaisesti, niin lähtevät useimmat niistä juurineen irti. Ja kun tätä tekee useana vuotena peräkkäin, niin rupeavat ohdakkeet häviämään. Mutta hiki siinä tulee ja aikaa se vie. Sanoin, että tällaista rikkaruohojen hävittämiskeinoa on ollut vaikea käyttää kevätiljamaitten keskeltä, koska silloin tulee tallanneeksi samalla viljatkin. Mutta tässä suhteessa saimme parannuksen, kun rupesimme koneella kylvämään.

3) Pahin vitsaus meillä kumminkin on juolavehnästä, joka eräillä saroilla on perintönä niiltä ajoilta, jolloin entiset omistajat muka kesannoimalla „hävittivät rikkaruohonsa”. Se oli niillä saanut sellaisen vallan, että heinänurmea sulaksi kynnettäessä kahdellekin hevoselle on ollut erinomaisen raskasta saada aura sängen läpi. Me olemme tällaisilta saroilta, kun ne ovat sulana olleet, kynnon tai hankmoamisen jälkeen rautaharavilla koonneet juolavehnän juuret vasuihin, niissä kantaneet ne kasoihin syrjään ja sieltä rattailta ajaneet ne erityiseen kaatopaikkaan. Tällaisia kuormia on $\frac{1}{3}$ hehtaarin lohkokosta voitu viedä useampia yhden muokkauksen aikana.

4) Tehokkaimpana ja monipuolisimpana rikkaruohojen hävittämiskeinona meillä on ollut perunamaan ja varsinkin juurikasvimaitten järkipiperäinen hoito. Jos nämä hoitotyöt suorittaa, niinkuin ne on tehtävä, niin rikkaruohot tulevat varmasti paremmin hävitetyiksi kuin kesannoimalla siihen tapaan kuin se Suomessa yleensä tehdään. Ja kun talo tarvitsee näille kasveille vähintään 1:n, mieluummin 2 lohkoa 8:sta, niin ymmärtää jokainen, että me Suomessa pien- ja keskikokoisessa viljelyksessä voimme jättää pois kesannoimisen, tuon keskiaikaisen, nyttemmin vain tietämättömien ja laiskojen maanviljelijöiden, yhtä hyvin kuin se on jätetty useissa muissakin maissa. Erittäin välttämätöntä se on pienviljelijöille siksin, että heillä on yleensä *liian vähän peltoa*.

Peruna meillä on mullattu tavallisesti 3 kertaa, väliin 4:kin, ja se tapahtuu aina sillä hevosharalla, joka tarvitaan

juurikasvimaita varten. Juurikasvit ajetaan sillä tavallisesti kerran viikossa, kunnes naatit ovat niin suuret, ettei niiden läpi enää voi ajaa; ne harvennetaan nyttemmin tanskalaismallisilla, pitkävartisilla kuokilla, niin että työntekijä voipi käydä suorana ja nauttia työnilosta.

Sadonkorjuuvälineitä Koivuniemellä on yhden hevosen näyttökone ja hevosharava. Vihantarehu ja paras apila kuivataan aina haasialla, sillä muutoin ei niitä saada hyvinä korjuuseen. Varemmin meillä oli puuhaasiat, mutta kun sellaisia ei saada omasta metsästä, on ruvettu käyttämään haasioita, jotka tehdään ohkaisesta tervatusta köydestä. Tämä kiinnitetään aidanseipäisiin, joita on pystytetty 10 riviin 1:n metrin päähän toisistaan. Köysii pannaan 4 päällekkäin, niin että alin on 1 m ja ylin 2 m maasta. Tällaiseen haasiaan saa panna vihantarehut aivan vesimärkinäkin, eivätkä ne ollenkaan pahene, jos on jonkunlaanainen kuivausilma. Ja vaikka niihin kuivana aikana panee tavaraa niin paljon kuin niihin saa mahtumaan, niin ne sitenkin kuivavat hyviksi.

Viljanpuuintia varten meillä on Hankkijan valmistama pienviljelijän puimakone *Esa*, jota vallan erinomaista konetta meillä käyttää sähkömoottori. Sillä 3 henkeä voi helposti puida ja samalla puhdistaa 4 hehtaota rukiita tai 6 hehtaota kaurjoja tunnissa. Se on oikeastaan aiottu pikkuviljelijöille ja näitä voi olla ainakin 8—10 osuuskunnassa, joka tällaisen yhteisesti hankkii, mutta olen varma, että se voipi tyydyttää myöskin 50 hehtaarin peltoalan omistajan tarpeet. Se kyllä puhdistaa viljat samalla kuin se pui, mutta leipä- ja siemenviljat olemme kuitenkin puhdistaneet hyvän naapurin luona uudelleen.

Viljat puidaan ilmakuivaina laudoista tehdyssä vajassa, jonka yläsillalle ne voidaan suureksi osaksi tuoda jo ennenkuin puiminen alkaa ja jonka alakerrassa säilytetään kaikki oljet, pahnat ja ruumenet, vieläpä eri osastossa heiniäkin. *Riihtä* ei ole ollenkaan. *Viljat*, mikäli ne erityistä kuivaamista tarvitsevat, *kuivataan samassa* eräitten laitteitten avulla, mitkä rakennusmestari Heikki Siikonen meille neuvoi, ja jotka pikkutilalle sopivat erittäin hyvin. Kun viljoja

tahdotaan kuivata, tuodaan saunaan sitä varten telineet, joitten, ynnä seinissä olevien klossien varaan asetetaan 3 riviä viljalaatikoita päällekkäin sopivan välimatkan päähän toisistaan. Laatikot on tehty höylätyistä tuuman laudoista ja ovat ne 100 senttiä pitkät, 65 senttiä leveät sekä 10 senttiä korkeat; niiden pohjana on niin tiheä galvanisoitu rautaverkko tai sihtikangas, etteivät jyvät pääse läpi, mutta kyllä kuuma ilma.

Me kuivaaamme niissä 7 $\frac{1}{2}$ heltoa viljaa kerralla ja poltamme 3 pientä (noin 5—6 halkoa kussakin) uunillista sekahalkoja, ja viljat kuivavat tavallisesti vuorokaudessa, kun sauna on ollut edeltäkäsin lämmin. Saunassa pitää voida tarpeen tullen avata hikiluukkuja, joista toinen on ylhäällä katon rajassa toisella seinällä ja toinen alapuolella alimpaa laatikkoa vastakkaisella seinällä, niin että ilma pääsee kiertämään.

Rehujuurikasvit laitetaan talven varalle pellolle *purnuihin* ja ovat juurikasvit niissä säilyneet erinomaisen hyvin, kun työ on tehty huolellisesti ja purnut hoidettu talvella tarpeen mukaan. Se osa juurikasveja, joka syötetään keväällä sekä kevätkesällä, pannaan säilöön vanhaan perunakuoppaan.

Tällainen on peltokasviviljelys Koivuniemellä. Kuten tästä on käynyt ilmi, ei se suinkaan vielä ole missään suhteessa mikään mallitalo; tunnen päinvastoin jo Suomessaakin monta pikkutilaa, jotka toisessa tai toisessa jopa useammassakin suhteessa ovat paljon paremmin viljellyt. Mutta kaikista sen puutteista huolimatta sitä on hauska aina kierrellä lohkosta lohkolle katselemassa, kuinka eri viljat edistyvät. Ja hauska sitä on ollut käydä vieraillekin näyttelymässä, vaikkakin toisin paikoin täytyy tunnustaa puutteellisuuksia ja erehdyksiä.

IV. Onko mahdollista pääomien puutteessa saada maataloutemme voimaperäiseksi?

Niitä suuntaviivoja vastaan, joita edellisessä olen esittänyt, on väitetty, että niitten mukaan maataloutensa järjestäjältä vaaditaan professorin sivistys ja vankasti pääomia, tai ainakin professorin palkka, sekä kysytty, mistä meidän maanviljelijämme, eritoten pikkuviljelijämme, ne voi saada?

Myönnän vastaansanomatta, että voimaperäiseen ja samalla kannattavaan maatalouteen pääsemiseksi vaaditaan todella melkoinen määrä sivistystä ja käytettävissä olevaa pääomaa.

Mitä tarpeellisen sivistyksen hankkimiseen tulee, otan sen puheeksi seuraavassa luvussa, koska se vaatii laajemman käsittelyn. Tässä tahdon lyhyesti käsitellä pääomakysymystä.

Ensimmäisenä välttämättömänä ehtona, jotta edellisessä suunniteltu maatalous voipi menestyä, on se, että tilalla on edulliset maataloustuotteitten myyntimahdollisuudet. Ellei niitä ole, on vaikea yrittääkään ehdotettuja parannuksia, ennenkuin sellaisia avautuu. Mutta onneksi voidaan meillä yleensä luoda tällaiset myyntimahdollisuudet liittymällä yhteen naapurien kanssa monipuoliseen osuustoimintaan. Sitä eivät väitä enää ainoastaan ammattiosuustoimintamiehet, vaan kaikki, jotka pystyvät maatalouden kannattavaisuus-kysymyksiin kunnollisesti perehtymään. Maanviljelijät tarvitsevat — en tahdo väittää, että kaikki sitä tarvitsevat, mutta useimmat — osuusmeijeriä tai maidonmyyntiosuuskuntaa, sianteurastusosuuskuntaa ja munanmyyntiosuuskuntaa, toiset ehkä myöskin metsäosuuskuntaa ja viljanmyyntiosuuskuntaa tuotteittensa myymisessä edullisella tavalla. Ja he tarvitsevat lisäksi osuuskauppaa tarvikkeittensa

ostamisessa edullisimmalla tavalla. Monet, etenkin pientilalliset, tarvitsevat sitäpaitsi kone-, somi- ja turvepehkuosuuskuntaa, voidaksensa yhdessä naapureittensa kanssa edullisesti käyttää hyväksensä niitä keinoja, jotka uusi aika vaatii maatalouden menestymiseksi, mutta joita he eivät pysty yksin hankkimaan. Ja vihdoin useimmat maanviljelijöistämme tarvitsevat hyvin hoidettua osuuskassaa, voidaksensa saada rahataloutensa järjestetyksi varminnalla, mukavimmalla ja samalla huokeimmalla tavalla. ¹⁾

Ainoastaan järjestäytymällä tällä tavalla voipi maanviljelijä yleensä selviytyä niistä entiseen verrattuna suurista vaatimuksista, mitkä nykyaikainen maatalous asettaa harjoittajalleen pääomakysymykseenkin nähden.

Vielä on kysytty, eikö ole syytä sen, jolla ei ole omia pääomia riittävästi tai huomattavia sivutuloja käytettävinaan. jättää pääomia vaativat pyrkimykset maataloutensa voimaperäistyttämiseksi edellisessä esitetyllä tavalla odottamaan, kunnes korkokanta alenee normaalitasolle?

Ei suinkaan!

On vain katsottava, ettei nykyoloissa rupea kiinnittämään suurempia lainapääomia muuhun kuin sellaiseen, mikä

¹⁾ Sittenkuin tämä jo oli ladottu, on maanviljelijäin pääomapula taas ollut sanomalehdissä pohdittavana. Sen johdosta tässä muutama sana. Maataloutemme tarvitsisi nyt etupäässä pitempiaikaisia lainoja kohtuullisella korolla. Sitä varten vaaditaan valtiota taas ottamaan ulkomailta suurta lainaa. Mutta ulkomailta ei tätä nykyä saada pitkäaikaista lainaa huokealla korolla. Ja vaarallista on sitoa kansamme suuriin pitkäaikaisiin ja korkeakorkoisiin lainoihin ulkomaille. On kansantaloudellisesti edullisempi koettaa toistaiseksi pulkoida lyhytaikaisilla ja huokeakorkoisilla lainoilla, niin että korkokanta saadaan laskeutumaan normaalitasoon ja talletukset osuuskassoihin lisääntymään. Pääomia tulee meidän, kuten kaikkien muittenkin kansojen, jotka pyrkivät taloudelliseen hyvinvointiin, itsekkin luoda, eikä vain ulkomailta kerjätä. Pääomia luodaan osaksi säälimättömällä säästäväisyydellä, osaksi niitä käyttämällä tuottavalla tavalla.

Omalta paikkakunnalta talletuksina keräämistään pääomista voivat osuuskassat antaa maanviljelijöille pitempiaikaisia lainoja. Keskuslainarahasto voipi toivottavasti ulkomailta hankkia kohtuullisella korolla osuuskassoille pääomia lyhytaikaisia lainoja varten.

lyhyen ajan kuluessa tuottaa ne korkeine korkoineen takaisin. Sellaisia ovat ensi sijassa apulannat ja väkirehut sekä jalostetut siemenet, sillä jos näitä järkiperaisesti käyttää, lisäävät ne varmasti tuotantoa siinä määrässä, että se maksaa pääoman tavallisesti jo ensi vuonna korkoineen takaisin. Sellaisia ovat rakennusalalla painorehutorni ja hyvä navetta. Sellaisia ovat koneitten alalla esim. puimakone, juurikasvihara, viljanlajittelija, kylvökone ja Cambridge-jyrä, varsinkin jos ne ostetaan Hankkijalta, ettei tule sopimattomia tai liian kalliita koneita. Nämä koneet ovat kuitenkin sellaisia, joita yksinäinen pikkuviljelijä niin vähän aikaa vuodesta tarvitsee, että hänen ei kannata niitä omikseen ostaa, vaan täytyy ne ostaa jonkun järjestön yhteisiksi ja siltä vuokrata.

Mutta lisäksi on olemassa sellaisiakin maataloustuotannon parannuksia, jotka eivät pääomia kaipaa, kuten esimerkiksi kesannon poisjättäminen ja juurikasvien viljeleminen, kotilannan jakaminen useammalle lohkolle vuodessa ja sen käyttäminen etupäässä juurikasveille, perunalle ja vihanta-rehulle; sellaista on myöskin koelypsyjen suorittaminen, niin että tietää ryhtyä hävittämään sellaiset lehmät, jotka lypsävät kuluttamiinsa rehumääriin nähden niin vähän, että ne tuottavat tappiota.

Karjanjalostus taas vaatii jonkunverran pääomaa, eikä siihen kannata ryhtyä ennenkuin on ruvennut joko tarkastusyhdistyksen jäseneksi tai muutoin kotona koelypsyjä toimeenpanemaan ja järkiperaisesti lehmiä ruokkimaan. Kunnollinen ruokinta on kannattavan karjanjalostuksen perustus. Missä tämä perustus kerran on laskettu, siellä kannattaa varmasti ryhtyä hankkimaan hyviä siitoseläimiä kallis-korkoisillakin lainapääomilla. Mutta köyhän miehen tulee tässäkin kulkea varovasti. Kasvatettakoon kotona vasikoista lisää niin pian kuin yksikin kantakirjalehmä ja sonni on saatu. Mitä karjaluvun lisäämiseen tulee, niin se varmasti ei kannata ennenkuin ne lehmät, jotka jo ovat navetassa, on saatu hyvin lypsämään. Mutta sen jälkeen on karjan lisääminen rehuvarojen mukaan hyvää taloutta erityisesti pääomapuutteen aikana.

Samaa on sanottava uudisviljelyksestä ja lisäämään ostamisesta. Niihin yleensä ei liene syytä ryhtyä, ennenkuin

nykyiset pelot on saatu hyvään kasvukuntoon, ellei ole erikoisen hyvää ja helposti viljeltävää maata lähellä taloa käytettävissä. Vasta sitten voi ryhtyä joko uudisviljelyksiin tai lisämaan hankintaan. Mutta toiselta puolen voi liika-maitten myyminen nykyaikaan olla toisinaan hyvää taloutta, jos siitäkkin saadulla rahalla voi päästä kalliskorkoisista lainoista taikka ryhtyä maataloutta järkiperaisesti parantamaan.

*

*

*

Vielä on eräs, joka on lukenut tämän kertomuksen oman pikkutilani hoidosta, huomauttanut, että siitä ei käy esille sen kannattavuus ja että sitä ei pitäisi esittää mallitilana, jos se todella ei kannata.

Tähän minä vastaan heti avomielisesti, että tila ei ole vielä tähän saakka kannattanut ja että, kuten jo varemmin olen sanonut, en itse suinkaan pidä sitä läheskään mallitilana monestakaan syystä, enkä varsinkaan tästä syystä, koska tilan, joka tahtoo käydä esikuvasta muille, täytyy ennen kaikkea olla esikuvana juuri sen kannattavuudesta.

Pitää muistaa, että tilani on alunpitäen hankittu helsinkiläisen virkamiehen kesähuvilaksi ja että sen peruskustannukset ovat siitä syystä sen mukaiset. Ensiksikin on päärakennus aivan liian suuri 4—5:n peltohehtaarin pikkutilalle, maksaen jo yksin enemmän kuin senkokoiset tavalliset pikkutilat kaikkine rakennuksineen. Sitten siinä on toisena asuinrakennuksena voudin rakennus, joka se jo kävisi pikkutilallisen asunnosta. Uusi eläinsuojarakennus, joka teetettiin vieraalla väellä sekä kokonaan ostetuista aineista, kun tilalla ei ole riittävästi kotitarvemetsää, helsinkiläisen arkkitehdin piirustusten mukaan ja kauniiksi maalattiin, mak-saa sekin paljon enemmän kuin jos pikkoviljelijä tekee sellaisen pääasiallisesti omin voimin omasta metsästä saaduista aineista. Sitäpaitsi on tälle tilalle hankittu kaikki edellämaitut koneet omiksi, sen sijaan että tavallinen pikkoviljelijä hankkii kalliimmat niistä muitten kanssa yhteisiksi tai vuokraa niitä. Pikkoviljelijä vihdoin ei osta kaikkia lehmiiän, kuten Koivuniemeen on tehty, vaan kasvattaa niitä

NELJÄS LUKU.

MAALAISIVISTYS JA MAATALOUSTUOTANTO.

- I. Maataloustuotantomme nousun elinehtona on maalaissivistyksen kohoaminen.

Edellisessä (siv. 128) myönnettiin jo, että uudenaikaiseen voimaperäiseen maatalouteen ja sen kautta nykyistä kannattavampaan tuotantoon pääsemiseen ei riitä enää pelkkä „turpeen puskeminen” hartiavoimalla. Hartiavoimalla on tosin maataloustuotannossa yhä edelleenkin hyvin, suuri merkitys, mutta sellaista merkitystä kuin sillä tähän saakka ja varsinkin varhaisempina alkuperäisen asteen aikoina on ollut, ei sillä enää ole. Nyt vaaditaan, jos mieli saada maatalous voimaperäiseksi, koulutettua järkeä, paljon monipuolisia tietoja, maaperän ja kotieläinten luonnon ja niiden tarpeitten tuntemusta, sanalla sanoen korkeata sivistystasoa.

Eikä tänä korkea sivistystaso ole oikeastaan vain uuden ajan tarve maatalouden edistykselle. Historia opettaa näet, että aina ovat maan oppineimmat olleet uranuurtajina maataloudenkin edistyksen alalla.

Alkuperäisimmät viljelyskasvit meillä olivat ohra ja nau-ris. Rukiin ja vehnän viljelystä ovat tänne levittäneet korkeasukuisten herraskartanot. Puutarhanhoidon ovat meille tuoneet munkit luostareissaan. Perunanviljelystä levittivät papit ja pappien rouvat. Kun kansamme tuli tähän maahan ja toi tänne etelämpää m. m. lehmän, niin tämä alkuperäinen lehmämme pidettiin täällä vilussa ja nälässä, niin että se kuitistui pieneksi ja sen lypsykyky kävi vähäiseksi. Senvuoksi

rupesivat korkeasukuiset herraskartanoiden omistajat tuottamaan tänne jalompia lehmärotuja ulkomailta. Jo 1500-luvulla on eräs Fleming tuottanut maahan hollantilaisia lehmiä ja 1800-luvulla tuottivat herraskartanot tänne Skotlanista ayrshirerotuisia siitoseläimiä, joista on laajalti levinnyt osaksi puhdasrotuisia, mutta vielä enemmän sekarotuisia lehmiä, kunnes vihdoin vuosisadan vaihteessa ruvettiin harrastamaan omien maatiaisrotuisten lehmien jalostamista, mikä sekini tapahtui oppineempien aloitteesta. Hevosrotuamme ovat korkeasukuiset aatelisherrat jo varhain ruvenneet jalostamaan, tuomalla tänne sotaretkiltään ulkomailta jalompia siitoseläimiä. Kananhoidon toivat keskiajalla maahamme munkit luostariensa mukana.

Suurin ja monipuolisin on kuitenkin maataloutemme merkitykselle ollut se työ, minkä Turun yliopiston professorit, joilla palkkansa lisänä oli maatiloja virkataloina Turun ympäristössä, ja eräät muut aikansa korkeimmalla sivistysasteella olevat henkilöt (kuten silloinen arkkipiispa, suurin runoilija ja huomatuin lakimies) suorittivat 1700-luvun lopulla ja 1800-luvun alussa, perustamalla Suomen Talousseuran ja johtamalla sitä. Sen kautta m.m. levitettiin perunan, pellavan, apilan ja timotein viljelystä maahamme. Eräs Turun yliopiston professoreita oli jo ennen sitä tehnyt kokeita karjan järkipäisessä ruokinnassa ja siinä päässyt niin pitkälle, että sai sen lehmän, jolla hän kokeili, lypsämään lähes 2,000 kiloa maitoa silloin jo kun keskilypsy yleensä vaihteli pohjoismaissa 500—750 kilon välillä.

Tällä tavalla edistyi meidän maataloutemme entiseen aikaan, nähtävästi rinnan muitten maitten maatalouden kanssa.

Mutta sen jälkeen olemme maataloudessamme jääneet Euroopan sivistysmaista pahasti jäljelle. Luostarit hävitettiin jo varhain, pappien ja heidän rouviensa maatalousharrastus väheni, aatelisten herraskartanoitten omistajain enemmistö joko muutti Ruotsiin, kun maamme joutui Venäjän vallan alle, tai pyrki virkoihin kaupunkeihin tai sotauralle Venäjälle. Yliopisto siirtyi Helsinkiin, jossa ei professoreille hankittu virkataloja ja jossa ajan virtaus tempasi heidän harrastuksensa toisille urille.

Poissa olivat siis maaseudultamme ne sivistyneet kansanryhmät, jotka varemmin olivat vieneet maatalouttamme eteenpäin ja jotka siihen olivat pystyneet senvuoksi, että ne edustivat aikansa korkeinta sivistystä.

Mutta samalla joutui Europan maatalous 1860—1870-luvulla ankaraan pulaan, kun merentakaisista maista ruvettiin tuomaan huokealla hinnalla viljaa. Tämä yleiseuroppalainen maatalouspula pakoitti suurissa sivistysmaissa esiin *uudenaikaisen maataloustieteen*. Nähtiin näet, että maataloutta ei enää käynyt eteenpäin vieminen yksin *hartiavoimalla*, vaan että siihen tarvittiin myöskin *aivovoimaa, tieteellistä tutkimustyötä*. Senvuoksi ruvettiin puhumaankin „järkiperaisestä maanviljelyksestä”, sellaisesta, joka käytti hyväkseen tieteen, kokeitten ja tutkimusten kautta saavutettuja oppeja. Tämä uudenaikainen tiede pääsi näet selville siitä, mitä aineita maa tarvitsi voidakseen eri viljoista antaa hyviä satoja. Ja niinkään se pääsi selville siitä, millaista ruokaa *kotieläimet* tarvitsivat, voidakseen tuottaa mahdollisimman paljon hyötyä maanviljelijöille.

Näitä tieteitten maanviljelyksen hyväksi saavuttamia uusia keksintöjä riensivät sivistyneimmät Europan kansat jo 1880-luvulta lähtien hyväkseen käyttämään, ja siten pääsivät m.m. Tanskan ja Etelä-Ruotsin maanviljelijät siinä määrin edistymään, että kun joku aika sitten tehtiin vertailuja näitten maitten ja Suomen maatalouden saavutusten välillä, huomattiin, että me suursodan alkaessa olimme toisissa suhteissa 30, toisissa 50 vuotta niistä jäljessä.

Syynä siihen, että me olemme näin jääneet toisista jälkeen, on ollut se, että meillä ei maatalouden alalla ole aikanaan ollut sellaisia korkeasti sivistyneitä miehiä, jotka samalla olisivat pystyneet seuraamaan tieteen kehitystä ulkomailla ja tekemään sen saavutuksia meidän käytännöllisille maanviljelijöillemme tunnetuiksi.

Tähän käsitykseeni, että maataloutemme huono kannattavuus riippuu pääasiassa meidän maanviljelijäimme aihaisesta kulttuuritasosta, olen saanut äskettäin lisätukea eräästä huomattavasta ulkomaalaisesta teoksesta. Siinä käsitellään juuri tätä samaa kysymystä sangen nerokkaalla ja vakuuttavalla tavalla ja tullaan siihen tulokseen,

että maataloudellinen edistyminen jokaisessa maassa on riippuvainen siitä, miten pitkälle sivistys on päässyt läpikulkemaan maalaisväestön, jotenka niinhyvin maanviljelijöihin yksityistaloudellinen hyvinvointi kuin maatalouden kansantaloudelliset saavutuksetkin ovat kokonaan sivistyskehityksellinen asia. ¹⁾

Missä siis sivistystaso on niin alhainen, että maalaisväestö vielä elää vanhanaikaista tyilsän raatajan elämää, välittämättä paljoakaan henkisestä edistymisestään, siellä maatalous ei voi olla kannattavaa, vaikka maanviljelijät raataisivat itsensä uuvuksiin, tehden kuinka pitkiä työpäiviä tahansa. Ja toiselta puolen: missä on päästy riittäväälle sivistystasolle ja siinä edelleen pystytään kehittymään, siellä maatalous rupeaa käymään yhä kannattavammaksi.

Mutta sivistyksen täytyy myöskin johdonmukaisesti valata koko ihminen: ei riitä ainoastaan se, että maanviljelijä on kohonnut sivistyksessä siinä määrin, että hän harrastaa yleissivistävän kirjallisuuden lukemista, sievistää kotinsa kauniilla ryijyillä ja kuvilla sekä pihansa kauniilla kukilla ja pensaille. Eikä riitä sekään, että hän metsänmyynnistä saaduilla rahoilla rakentaa komean tiilinavetan sekä sikalan ja kanalan, ostaa niihin kalliita jalostettuja eläimiä ja hankkii ajanmukaisia koneita. Tämä kaikki ei riitä, sillä jos maanviljelijän maataloussivistys on vielä niin vanhanaikainen ja niin puutteellinen, että hän, kuten *useat* edistyneetkin maanviljelijät meillä vielä tekevät, pitää peltonsa ja karjansa nälässä, niin hän saa siitä myös nälkätalteen itselleen.

Maanviljelijältä vaaditaan näet, että hän ei hanki vain yleissivistystä, eikä tyydy vain siihen vanhanaikaiseen ja pintapuoliseen maataloussivistykseen, jonka hän joskus on hankkinut, vaan että hän pystyy alituisesti seuraamaan nykyaikaista maataloustieteellistä kehitystä siinä määrin, että se saapi hänet parantamaan talouttaan tieteen osoittamien luonnonlakien mukaan. Meidän suurviljelijämme esim., joka

¹⁾ Otto Ennker, Die Kultur der Landwirtschaft.

on käynyt maatalouskorkeakoulun, mutta siitä huolimatta ottaa pellostaan 4—5 vuotta peräkkäin heinäsatoja, antamatta tänä aikana sille mitään takaisin, ei ole sivistynyt. Ja pelto kostaa sen hänelle, antamalla heiniä vain 1,500—2,000 kg ha kohden, vaikka se voisi antaa 5,000—7,000 kg. Mutta koulua käymätön ulkomaalainen pikkuviljelijä, joka heti ensi sadon korjattuaan lannoittaa heinäpeltonsa ja selittää, kun sitä ihmettelee, että mistäs se peltokaan voi tuottaa, ellemme sille anna uutta voimaa, hän on sivistynyt, ja hän saakin palkakseen 7—8,000 kiloa heiniä hehtaarilta. Vielä tänäkin päivänä monet suurtilalliset meillä nauravat, kun kuulevat annettavan apulantoja heinänurmille joka vuosi, arvellen, että se muka ei kannata. Mutta heillä on maataloussivistyksensä niin puutteellinen, etteivät osaa lyijykynällä ja pienellä paperinpalasella laskea, että annettu apulanta maksaa vuodessa 700 markkaa hehtaaria kohden, mutta että heinäsadon lisäys tuottaa 2—3,000 markkaa.

Niinikään on pantava alhaisen sivistystason syyksi se, että suuri osa meidän maanviljelijöistämme ei vielä ymmärrä ruokkia lehmäänsä niin, että ne antaisivat samanlaisia tuloksia kuin Etelä-Ruotsin, Tanskan, Hollannin ja Sveitsin lehmät, sillä meillä on maanviljelijäin enemmistöllä keskilypsy noin 1,000—1,500, noissa maissa 2,500—3,000 litraa. He eivät ole vielä omaksuneet niitä oppeja, joihin tiede jo ennen sotaa oli tullut siitä, kuinka paljon lehmä tarvitsee kunkinlaista rehua, jotta karjanhoito antaisi parhaimmat tulokset.

Samaten on meidän karjanjalostajaimme tieteellinen sivistys ollut siinä puutteellinen, että he ovat luulleet, ettei sarvipästä muka voisi tulla yhtä hyvä lypsäjä kuin nupopästä, tai että vähän tummempi karva estäisi lehmää antamasta runsaasti maitoa. Tässä harhauskossa on meillä valitettavasti tapettu suuret määrät parhaimpien siitoseläinten vasikoita ja tuotettu koko maataloudellemme arvaamatonta vahinkoa.

Täten nämä kotiolioistamme otetut esimerkit osoittavat todeksi sen edellisessä mainitun ulkomaalaisen kirjailijan ankaran väitteen, että kunkin maan maatalouden edistyminen on kokonaan riippuvainen maalaisväestön sivistystasosta.

II. Monipuolinen yhteistoiminta maataloustieteitten tulosten levittäjä ja yleisen sivistyksen kehittäjä maalaisväestön keskuudessa.

Edelläesitetyn ajatuksen johdosta herää luonnollisesti kysymys, onko Suomen maataloudella yleensä edistysmahdollisuutta, kun on niitä, jotka väittävät, että koko meidän suomalainen rotumme muka ei olisi samassa määrässä kulttuurikykyinen kuin Länsi-Europan kansat yleensä. Tällaisia epäilyksiä julistettiin meillä joku aika sitten suomalaisesta rodusta yleensä, ja samanlaisia epäilyksiä olen kuullut varemmin eräitten maatalousvirkailijain esittävän meidän maalaisväestöstämme, kun eivät saaneet sitä ryhtymään heidän neuvomiensa uudistuksia toimeenpanemaan.

Nämä epäilykset ovat kuitenkin minun varman vakaukseni mukaan vailla kaikkea perustusta. Ensiksikään en tunne mitään kansaa, jossa tiedonjano olisi suurempi kuin meillä. Ja toiseksi me olemme nähneet, että kansastamme on jo noussut lahjakkaita miehiä ja naisia, jotka kulttuurityössä ovat kyenneet menemään pitkälle.

Mitä erityisesti maalaisväestöömme tulee, niin on se, m. m. huomalla itselleen sellaisen osuustoimintajärjestön, joka kykenee kilpailemaan minkä muun kansan osuustoimintaliikkeen kanssa tahansa, osoittanut jo, mihinkä se pystyy. Ja matkoillani ulkomailla olen oppinut tuntemaan maalaisväestöä monessa maassa ja tullut siihen vakaumukseen, ettei se missään ole etevämpi kuin meillä, vaan että se päinvastoin monessa maassa tekee heikomman vaikutuksen.

Vihdoin on tätä vakaumustani ollut omansa vahvistamaan se suomalainen „sisu”, jota koko maailma ihuettelee urheilijoissamme ja heidän saavutuksissaan. Sillä tämä sisu ei tiedä vain raakaa ruumiin voimaa, vaan samalla myös älyä ja suurta siveellistä voimaa.

Toinen epäilevä kysymys, joka edelläesitetyn johdosta voidaan tehdä, on seuraava: jos maatalouden kannattavuus riippuu kokonaan yleisestä sivistystasosta ja erityisesti siitä, että maanviljelijä pystyy omistamaan itselleen tieteellisten tutkimusten tulokset, niin miten voidaan ollenkaan toivoa, että meidän suurena enemmistönä olevat pikkuviljelijät, jotka nyt ovat kaikista enin jäljessä, ja joilla ei ole varoja käydä paljon kouluja eikä aikaa paljon lukea kirjoja, miten he voivat kestää uuden ajan vaatimuksia, miten he voivat päästä sellaiselle sivistystasolle, jolle eivät edes kaikki suurviljelijät meillä ole vielä jaksaneet kohota?

Nämä epäilykset ovat kuitenkin nekin niin väärät, että todellisuus on minun vuorenvankan vakaumukseni mukaan aivan päinvastainen.

Mistä minulla on tämä varmuus?

Alunpitäen Tanskasta.

Tosiasia on näet se, että tanskalaiset pikkuviljelijät olivat vielä noin 25 vuotta taaksepäin joks-enkin luonnontilassa, sanottavaa sivistystä vailla. Ja silloin oli heidän maataloutensakin niin alhaisella kannalla, että he siitä yleensä eivät saaneet elatustaan, vaan kävivät suurtiloilla y. m. töissä aivan kuin meidän entiset torpparit. Mutta nyt on aivan toisin. Nyt ovat pienviljelijät Tanskassa karjanhoidon alalla sivuuttaneet sekä suur- että keskikokoiset viljelijät ja ovat peltoviljelyksenkin alalla eräissä suhteissa eturivissä. He ovat siis kyenneet 25:ssä vuodessa käytännössä kohoamaan aikamme korkeimmalle maataloudelliselle sivistysasteelle. Ja maatalous tuottaa suurelle osalle heistä nyt jo niin hyvän toimeentulon, että he voivat elää huoletonta, verrattain mukavaa elämää ja nauttia monella tavalla nykyajan sivistyksen tuottamia etuja.

Mikä sellaisen muutoksen on voinut saada aikaan?

Sen on tehnyt *järjestäytyminen yhteistoimintaan* mitä erilaisimmissa muodoissa. Tanskan pikkuviljelijät ovat näet liittyneet osuusmeijereihin, osuuskauppoihin, sianteurastus- ja munanmyyntiosuuskuntiin, sonni- ja karjantarkastusyhdistyksiin ja ennen kaikkea heidän omaan ammattijärjestöönsä: pienviljelijäyhdistyksiin ja näiden liittoihin.

Tanskan pienviljelijät ovat siis käytännössä todeksi näyt-

täneet sen, mitä edellisessä mainitsemani saksalainen oppinut opettaa kirjoittaessaan:

„Talonpoikainen maanviljelijä jää kaiken edistyksen ulkopuolelle niin kauvaksi aikaa kuin hän ei käytä hyviäkseen kaikkea käytännöllisesti mahdollista yhteistoimintaa. — — Se on se tie, jota myöten tieteitten ja tekniikan tulokset voidaan saada keskikokoisten ja pientilojen omistajille välitehtyiksi, ja siitä johtuu sellainen sekä heidän oman taloutensa että koko maan kansantalouden kohoaminen, joka käy yli kaikkien odotusten.”

Ja tällä samalla tiellähän meilläkin nyt jo ollaan.

Ajatelkaamme esim. suomalaista osuusmeijeriä. Se kun avaa maanviljelijöille hyvän menekin heidän tuotteilleen, niin se saa heidät halulla ponnistelemaan maataloutensa edistämiseksi. Se saa heidät jäseniksi tarkastusyhdistyksen, missä tarkastuskarjako opettaa heille tieteen uusimmat saavutukset karjanruokinnan, karjanhoidon ja -jalostuksen alalla. Se taas houkuttelee pienviljelijän liittymään sonniyhdistykseen jäseneksi. Lisäksi ovat monet osuusmeijerit aiheuttaneet osuuskassan perustamisen, joka, samalla kuin se auttaa viljelijää lainalla, pakottaa hänet harkitsemaan, mitkä parannustoimenpiteet kannattavat, mitkä eivät, sekä tilaamaan „Pellervo”-lehden, josta hän saa helppotajuisessa muodossa sekä tieteen että käytännöllisten maanviljelijäin viimeiset saavutukset maatalouden eri aloilla. Samaten houkuttelee joko osuusmeijeri tai osuuskassa pienviljelijät liittymään jäseniksi maatalousammattiyhdistykseen, missä maamiesseuraan, missä taas pienviljelijäyhdistykseen, jotka nekin välittävät heille maataloustieteen uusimpia oppeja eri aloilta.

Osoittaakseni lähemmin ammattiyhdistysten työtapoja otan tässä erityisesti puheeksi sen maatalousammattijärjestön, jota olen ollut tilaisuudessa läheltä seuraamaan, varsinkin kun se vielä on vähemmän tunnettu, nimittäin „Pienviljelijäin Keskusliiton” ja siihen kuuluvien paikallisyhdistysten toiminnan pienviljelijäin maataloussivistyksen kohottamiseksi.

Pienviljelijäyhdistykset järjestävät m. m. 10-päiväisiä karjanhoitokursseja, joita ammattioppineet karjakot johtavat

usein kaikkein ensin takapajulle jääneiden maanviljelijäin keskuudessa syrjäkulmilla. Niihin ottaa osaa 10—30 pienviljelijäin emäntää tai tyttäriä, jotka saavat osaksi kuunnella luentoja ja keskustella, osaksi sen ohella suorittaa karjankon käytännölliset tehtävät kurssija varten sopivan talon navetassa. Kuinka tehokasta tämä opetus voi olla, todistaa se, että erään tällaisen kurssitalon isäntä on minulle kertonut, että hänen lehmiensä lypsy nousi keskimäärin 1:llä kilolla kutakin eläintä kohden päivässä jo kolmantena kurssipäivänä, vaikka lehmät saivat samaa rehua kuin aikaisemminkin. Eräs toinen maanviljelijä, jonka tytär oli ottanut osaa tällaisiin kurssihin, kertoi, että tämä tytär oli saanut kursseilta palattuaan heidän 8 lehmäänsä lisäämään tuotantoon niin paljon, että talo pystyi sen jälkeen kaupunkiin lähettämään 2 kiloa voita viikossa enemmän kuin ennen, vaikka sielläkin lehmät ruokittiin samanlaisella rehulla kuin kurssien edellä.

Samaten peltokasviviljelyksen alalla: Keskusliiton virkailijain johdolla laaditaan kasvivuorosuunnitelmia, järjestetään satoja koekenttiä sekä lannoitus- että kasvilaatukokeita varten, ryhdytään rehujuurikasveja viljelemään ja järjestetään siinä kurssija ja kilpailuja, hankitaan yhteisiä koneita, kuten viljanlajittelijoita j. n. e.

Niin myös puutarhanhoidon alalla: järjestetään keväisin 3-päiväisiä kurssija, joihin 10—30 nuorta naista tai miestä ottaa osaa ja joilla sopivalle pikkutilalle luodaan pellon nurkkaan pieni kasvitarha keittiökasveja, marjapensaita, omenapuita ja koristekasveja varten, ja samalla pidetään luentoja siitä, miten se on hoidettava. Kesällä käydään samojen uusien puutarhojen hoitoa tarkastamassa ja pidetään sen johdosta pienet käytännölliset puutarhakurssit. Talvella järjestetään 6-päiväisiä kotitalouskursseja, joilla opetetaan pikkutilallisen tavallisista ruoka-aineista sekä keittiökasveista laittamaan entistä maukkaampaa ja vaihtelevampaa ruokaa. Kaikki tämä suoritetaan sellaisilla paikkakunnilla, enimmäkseen kuntien takalistojen entisillä torpparialueilla, joissa tämä on uutta, ensikertaista. Eikö se ole omansa kulttuuria yleensäkin kohottamaan, eikä vain maatalousammattitietojä antamaan entuudestaan tietämättömille?

Ja vielä enemmän. Keskusliitto järjestää vuosittain

paikallisyhdistystensä puheenjohtajille tai kirjureille kahdet kurssit, jotka kestävät 10 päivää ja joihin ottaa osaa noin 100—150 henkilöä. Näillä kursseilla opetetaan 1) yhdistysten asiain hoitoa, kuten kirjeenvaihtoa, kokousten, juhlien ja iltamien järjestämistä, kurssien ja retkeilyjen järjestämistä, sekä puheen johtamista, pöytäkirjan pitämistä ja yksinkertaisten tilien tekoa; sekä sen ohella 2) maatalouden edistyspyrkimyksiä, kuten koekenttien hoitoa sekä eri kysymyksiä maatalouden eri haarojen alalta, joista etevät ammattimiehet tulevat esitelmöimään ja keskusteluja johtamaan. Tällä tavalla kasvatetaan takalistokyliin sivistyksen esitaiselijoita, valistuksen soihdunkantajia, joiden aivot rupeavat kehittymään vastaanottamaan uusia tietoja vuosi vuodelta ja jotka puolestaan sitten pystyvät esimerkillään ja neuvoiltaan vaikuttamaan kohottavasti syrjäisellä ja tähän saakka unohtetulla kotiseudullaan.

Tämä tuopi sitten mukanaan aatteellisemmankin sivistyksen janoa: tilataan aikakauskirjoja, ostetaan kirjallisuutta, perustetaan laulukuoroja, esitetään seuranäytelmiä, matkustetaan väliin kauvas kotiseudulta suuria juhlia viettämään.

Tästä syystä näitä kaikkia maataloudellisia yhtymiä sanotaankin äsken mainitsemaani ulkomaalaisessa teoksessa „*järjestetyksi kulttuuriväliseksi*” ja ne ovat meidän aikamme maaseudulla sivistyksen kaikkein tärkeimpiä ja kaikkein tehokkaimpia edistämiskeinoja.

Senvuoksi ne, jotka työskentelevät näissä yhtymissä, ovat *sivistystyöntekijöitä sanan parhaimmassa merkityksessä*; ne on ehdottomasti asetettava niiden rinnalle, jotka tekevät sivistyssaavutusten levittämistyötä tämän sanan tähänastisessa ahtaammassa merkityksessä, kuten sanomalehtimiesten, opettajien, kirjailijain, laulajain ja näyttelijäin rinnalle. Sillä sellaiset henkilöt, jotka toimivat maataloudellisissa yhtymissä, muuttavat kansamme ulkonaisen ja sisäisen, sekä taloudellisen että henkisen elämän varmasti perusteellisemmin kuin monet runoilijat ja näyttelijät, sanomalehtimiehet ja laulajattaret.

Kuta enemmän me siis näitä sivistyksen apukeinoja, ammattiyhdistyksiä ja osuuskuntia, tässä yhteisessä isän-

maassamme saamme maanviljelijät käyttämään, ja kuta enemmän ja monipuolisemmin nämä yhdistykset ja osuuskunnat saadaan ponnistamaan maalais- ja maataloussivistyksen kohottamiseksi, sitä pikemmin me saamme maataloutemme kohoamaan yhä korkeammalle asteelle ja samalla yhä kannattavammaksi, hyvinvointia ja elämänonnea tuottavammaksi meidän maalaisväestöllemme.

Tuntuva puute alkaa kuitenkin olla kunnollisista neuvोजista. ¹⁾ On ollut pakko ottaa vallan nuoria neuvojia, jotka juuri ovat päättäneet opintonsa ja joitten käytännöllinen kokemus on ollut vielä vallan heikko. Tätä puutetta ylläpitää se, että Mustialan ja Kurkijoen opistoihin, jotka valmistavat m. m. neuvojia, ei voida ottaa riittävästi oppilaita, vaikka hakijoita olisi ollut yllin kyllin. Muutamia vuosia sitten eräs sitä varten asetettu valtionkomitea teki ehdotuksen uudenaikaisen pienviljelijäneuvojaopiston perustamisesta entisten lisäksi, ja sellaista on myös eri tahoilta tulleissa anomuksissa useita kertoja valtiolta pyydetty. Pienviljelyksemme edistymisen nimessä täytyy toivoa, että valtio katsoo tarpeelliseksi ensi tilassa ryhtyä sellaisen hankkimiseen.

Jos Suomen valtiomahdit saadaan ajoissa riittävästi ylempänä esitettyjä kulttuuripyrkimyksiä kannattamaan, niin voidaan huoletta luottaa siihen, että Suomenkin pikkuviljelijät, yhtähyvin kuin Tanskan, kykenevät luomaan tähän maahan kannattavia maatalouksia, kauniita koteja ja hyvinvoimia perheitä. Olen varma siitä, että esimerkiksi sellaisten miesten ja naisten kanssa kuin ne, jotka ovat liittyneet Pienviljelijäin Keskusliittoon joko palkattuina virkailijoina tai palkattomina aatteen levittäjinä ja paikallisyhdistysten johtohenkilöinä, taikka jäseninä, jotka ovat ottaneet osaa kilpailuihimme, kursseihimme ja retkeilyihimme, että me tällaisten kansalaisten kanssa voimme Suomen taloudellista sivistystasoa kohottaa sekä luoda taloudellista pohjaa uusilekin tieteellisen ja taiteellisenkin kulttuurin saavutuksille.

Tällaisen varmuuden on saanut jokainen, jolla on ollut

¹⁾ Neuvojia olisivat jo valmiit palkkaamaan myöskin kunnat, osuuskassat y. m. s., mutta kunnollisten neuvojien puute panee esteitä.

tilaisuus nähdä, millä hellittämättömällä sisulla ja hartaudella, älyllä ja kyvyllä meidän pikkuviljelijämme ovat jo lyhyessä ajassa luoneet itselleen huomattavan ammattijärjestön ja lähteneet sitä hoitamaan ja samalla myöskin sen turvin omilla tiloillaan tärkeitä, tieteen saavutusten opastamia parannuksia toimeenpanemaan.
